

V. metai.

Sausio m.

1900 m.

№ 1.

TĖVYNĖS

SARGAS

MĖNESINIS LAIKRASZTIS.

~~39383~~

TILŽĖJE.

621278/21211

Tėvynės Sargas.

Mėnesinis laikraštis su priemazgomis ir atskirais priedais.

Stovi ant sargybos Lietuvių tautos: szviesos, tikybos ir kalbos.

Pirmąją N. dalį **slėpkite** labiaus, neg antrąją.

Gaunamas pas **J. Lapiną** už 50 kap. (Tilsit, Ostpr. Goldschmiedestr. 8)
ir pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. (America Scranton, Pa. Main Ave. 1423).

Turinys.

1. Nauji Metai, nauji rupescziai.	2
2. Ant Naujų Metų. Eilės <i>Pal.</i>	6
3. Jubiliejus: 1. apskelbimas: 2. pradėjimas. <i>E. Mažutis</i>	8
4. Kaip tai senovėje buta Eilės. <i>Paleistsparnis.</i>	17
5. Isz Vilniaus Vyskupijos: Gelvėnu, Onusziszkie, Geguzvuo, Szarvintu, Kernavos ir t. t. <i>Keleivis</i>	20
6. Gal naktį be miego Eilės. <i>Pal.</i>	23
7. Medžiaga Vyskupo Valanciaus biografijai	24
Kaip vadinas Vyskupas Motiejus. Vysk. Valanciaus Jubilėjai. Uzraszai paties Vysk. Motiejaus: Varnių miestelis, Nupuolimas Varnių, Atmainos Varniuose. Brolija.	
8. Naujiems Metams. Eilės. <i>Mažeika</i>	36
9. Kaip lietuviams klojas?	37
10. Ant kapų. Eilės. <i>Pal</i>	46
11. Paminavojimai 1. A. a. dr Vincentas Kudirka. 2. Barbora Žagariszkie.	48
12. Tu nežinai sylos maldos. <i>Pal.</i>	54
13. Musų mokslavietės: Judoszystė. <i>Mykulas.</i> Įtužimas Sziaulių misijonierių	54
14. Įvairios žinios:	55
1. Parsidavimas isz geros valios. <i>Mykulas.</i> 2. Pagirtinas nepasidavimas vyliams. 3. Blogas geidimas. <i>Striukis.</i> 4. Paprikininkas nukarotas.	
5. Parmazonas. <i>Salys.</i> 6. Isz Gadonavo. <i>Žiogas.</i> 7. Kupiszkie szimtininkai. <i>Paikszio Kankalėlis.</i> 8. Geras lietuvis <i>Surudyjusi Plūksna.</i>	
9. Antras lietuvių teatras Kurszė. 10. Žemaitiszki arkliai. 11. Naujas gelžkelis. 12. Truputis skaitlinių isz Žemaičių Vyskupijos.	
15. Ant 60-metinio jubiliejaus — pasveikinimas. Žodžiai ir gaida. <i>M. Raczio.</i>	67
16. Isztremtojo rasztai isz Spasko. <i>Anupras Žemaitis</i>	70
17. Du Keleivių. Sakmė. <i>Pal</i>	80
18. Musų rasztai	80
Amerikos laikraszcziai: Viltis, Katalikas, Vienybė Lietuvininkų, Dirva, Tėvynė, Bažnyczios Tarnas ir Saulė. Prusų laikraszcziai.	
19. Pakaruoklis. Eilės. <i>Pal.</i>	93
20. Parodos dalykai	95
21. Atsakymai	97
22. Pataisymas apsirikimų Nė 12.	99
Priemazga. Balsas, Amerikiečių lietuvių į Tėvą Szv. Leoną XIII ir gyvenimai dvieju didžiu Dievo tarnu, Lietuvių: Kun Andriaus Rudaminos, Jezavito ir Kunigaikszcio Merkelio Giedraiczio, Žemaičių Vyskupo, lietuviszkai paraszyta 1900.	

Nauji Metai, nauji rupesciai.

Nuo vieno lietuvio, turincio labiau už kitus išslavintą protą ir platesnes pažiūras, apturėjome ant Szvenczių sziokią minėtiną pasveikinimą. —

Sveikincziau Tamstas, sulaukus Szvenczių; bet ko geisti, kad mums, kaip kasdiena, teip ir szventdieniai, atnesza tik nuliudimus? Mums tadą tik linksma, kad užmirsztame, kas mes esame, kas aplink mus dedas, o užmirszę bovyjamies kartomis, gardžiai iszkeptą mėšą ir brangiu vynu arba, dar blogiaus, nuodyjanczią arielką. Tokio užsimirszimo nėra ko geisti, užtat geriaus apie interesą perznekėkime.

Tulosej vietosėj sukurėme terp savųjū meilę tėvynės ir jos privalumų ir troszkimą dvasiszko peno. *) Iszkilmingai apreiszkiu jiems, jog „T. Sargo“ Redaktorius priketino atsiųsti mums reikalingų rasztų. Vienok veltui laukiame jau trets mėnuo: nėra ir nėra!!.. Musų szirdysę trokszkimas gęsta, nes nepasotinamas; entuziazmas nyksta; kurie-ne kurie draugai su szirdžią, pilną kartumo, atsitraukė nuo musų burio ir sako: „kaip nieko nebuvo, teip nieko nebus! veltui auksiną tik iszviliojo; ant tolesnio laiko busiu iszmintingesnis, nebeįsileisiu su tokiais, kurie daug prižada, o nieko neduoda“... Ir toks gal ant visados sunyko dėl tėvynės. Teip ir man rodos, kad geriausiai daro tas, kurs nieko nederba; nevertodamas dvasiszkos žmonų vėkos, neiszaikvoja jos ir nei vienam geros vilties neiszplėszia.

Musų rasztus lengviau, matyt, atspausti, neg skaitytojams paduoti. Lietuviszkų kningų katalogas nebemažas, o lietuviai visiszcai nieko skaityti neturi; atspaustų exempliorių ar yra per mažai, nei szimtinės dalies neužganėdina reikalavimų 2,000,000 lietuvių po Rosijos valdžią; arba ir atspausti guli ant vietos, nepasiekę artymesnių krasztų, nebesakant nieko apie tolymesnius nuo rubežiaus. Tokiu budu, spaustas žodis palieka nevykęs, be įtekmės ant žmonų apszvietimo.

Spaudinimui rasztų jau plusta sziokios-tokios pininginės aukos, o geresnės dvasiszkos vėkos sutitarė darbuoties dėl

*) Veiz. № 11 1899 m. R.

priruoszi no laikraszczių ir kningų; o dėl jų pristatymo skaitytojams be maž ko nieka nepadaryta. Man rodos, tasai klausimas yra didžiai svarbus ir jį butinai kuogreicziausiai visuotiniškai reikia spaudoje apsvarstyti. Jusų tarnas: **Maiszings**.

Pradėdami penktus metus tarnavimo lietuviams ant sargybos jų tautos: szviesos, tikybos ir kalbos, pirmąją vietą paskiriame pakėlimui klausimo, kurio iszriszimo teip karsztai reikalauja lietuviai, ir tasai rupestis bus mums pirmutiniu per isztisus metus.

Maždaug perdeda p. Maiszings, szaukdamas, jog dėl platinimo kningų nieko nepadaryta. Skaitlius nubaustų už tuos dalykus kitą ką reiszkia. Neužginczyjama vienok yra ir ta tiesa, jog Lietuvos apszviestunai klaidingai antisimetė su visomis iszgalėmis vien tikt ant spaudinimo kuodaugiausiai veikalų. Kadą vieni parupino koki rankrasztį, o kiti paaukavo po 25 arba po 100 rublių, tai jau mislyja, jog pilnai iszpildė priderystes tikro tėvynės sunaus, tikro lietuvio. Parodykime, gird, maskoliui, kaip lietuviszka literatura sparčiai kyla augstyn, parodykime, jog pancziais gal surakinti rankas ir kojas, bet nekuomet nesuvaržys žmonių dvasės; tegu žino, jog reikalavimas laisvės lietuviszka spaudai iszeina ne isz pirszto galo, bet isz neabejotino **noro ir iszgalėjimo** tarnauti žmonių apszvietinimui ir gynam mokslui! Aklas tikt tegali nematyti, jog szį pasiketinimą pasistėbėtinai pasekmingai iszpildė: gana žvilgterėti sziamę-pat N. ant suraszytu kelių deszimtų kningų, kurios iszėjo tik per pernykszczius metus, o tos tol nevisos suraszytos. Skaitlius jų irgi parodo, jog kningos yra perkamos, jei užsimoka spaudinimas. Ale visgi aprupinimui 3.000,000 lietuvių yra teip maža, kaip laszas juroje. Kad bent-gi iszėjusios į svieta tuoj pasisklenstu po žmones; kur cze tau: pusė ilgai laukia, kol isznesziuos tuli karabelninkai po kelėtą exempliorių. Su kningomis mažesnis rupestis: ne szendien, tai rytoj jas iszpirks; didesnis rupestis su laikraszcziais. Skaitlius spaudinamųjų ekzemplorių yra per mažas ir tų visų neiszsema. „Tėvynės Sargo“ redakcija seniai galvą laužo, kaip tą dalyką pagerinti. Jemė spaudinti tris syk

daugiau, neg kiti numazino prekę lig minimum'o: 4 kap. už kningelę nuo 8 laksztų (apskritai — $5\frac{1}{2}$ lakszto), o po 2 kap. už senesniuosius numerus, pasirupino sulygti su tulais kningomis prekėjais, kuriems pavedė visą pelną iš izspardavinėjimo kningelių, — ir dalykas visgi mažai tepasitraukė pirmyn. Tiesa, 1000 ekzemplierių pertat neabejotinai įkliuva į žmonių rankas, kartais ir daugiau; gerai ir tas, kitą kartą butumeme ir labai džiaugęs; ale szendieną ir to maž, ypacz, kad krautuvėse dar daugiau lieka. Kas-gi yra 1000 ant teip plataus kraszto, kaip Lietuva?!. Neką butu rugoti, kad tas tukstantis lygiai izsiplatintu: ten, kur pakliuva penkėtas NN. kas mėnesį, žymiai pagauna dvasia ir susipratimas kilti; negerai kad jos veikia koncentruojas aplink savo platintoji; vienoje vietoje pasidaro per daug, kitoje — visiszkai nieko. Vieni todėl mislyja, jog mūsų rasztus labai skaito, kiti prieszingai, kaipo ir p. Maisziny, jog visiszkai neskaito. Taigi, p. Maisziny ir kiti gerų norų lietuviai ne „T. Sargo“ redaktorius kaltas, kad rasztai nevisus Lietuvos užkampius pasiekia, bet jų patį nepasklendę. Jei Red., tokį užkampį išizymėjęs, neaprupino, tai vien dėlto, kad jisai nėra visagalis ir nuo jo negal reikalauti tokio akuratnumo, kaip nuo atvirų redakcijų. Ir vėl bene per daug bus norėti, kad jisai netiktai surėdytu nuo a lig z porą ertų laik-raszčių, bet kad dargi atnesztu, ir tai vienkart, kožnam lietuviui, kurs tik pageidaus.

Ne, tebunie padalijimas darbo: vieni tepagamena gražių ir žmonėms naudingų-suprantimų raszčių; kiti teatveria savo kiszenes ant izspaudinimo jų ir izszplatinimo. Paskirkime nors dalį tų piningų, kurius izszduodame be reikalo, ant paraginimo nesziojanczių kningas, rezultatas bus kitokis. Aiszkus daiktas, kad veizėti reikia ne į redaktoriaus rankas, bet į rankas ano burio prekėjų, kurie szejp jau klajoja po visą Lietuvą. Prekėjų kningomis mums netruksta: nieks ypacz Kauno ir Suvalkų gub., nepasi-skundžia, jog negali igyti maldakningių ir szejp jau tikėjimiszkų kningų; truksta reikalavimų; kad atsiras reikalavimas, atsiras ir arupintojai.

Užtat, priderystė kiekvieno lietuviszką kningelę mylincio lietuvio yra — apsiskelbti prekėjams, lankantiems jų krasztą, ko ir kiek reikalauja. Negana to: prekėjai juoba nesza tas kningas, ant kurių daugiaus pelnos, ir už kurias mažesnis atsakymas: antra todėl platintojų priderystė yra — pažadėti gerą pelną ant laikraszčių ir ant szejp jau kningelių. Ar galimas tai daiktas, lygiai gerai pelnyties ant maldakningingės nuo 30 laksztų spaudos, kaip ant „Sargo“, ar szejp jau kningelės — nuo 5 laksztų? Žinoma, kad, parduodant žmogui storą ir ploną kningą, negal imti lygaus pelno; alė jei žmogus, pirkdamas vieną storą, ims 6 plonas, tai ant abiejų bus lygus pelnas. Teip prekėjams ir reikia įkalti: atneszk man pūdą smulkių kningelių, teip ir teip vadinamų, asz tau duosiu daugiau pelno, neg už pūdą maldakningių. Prekėjui grynas iszrokavimas, mažiaus vaikszejiojimo, vežiojimo, trumpesnė baimė, o pelnas tas pats. Neabejojame, jog sutiks. Lietuvoje nerasi tokio užkampio, kamę nebutu lietuvių, teip pasiturinczių, kad iszkarto galėtu paimti visą neszulį (užmokėti). Užtat reikalinga yra, pasiszvencziantis platini- nimui rasztų, sulygtu su nesziku, apsiimancziu 3—4 sykius per metus atvilkti nasztą; apart to tepasirupina dar susibausti su kitais skaitancziais isz visos apylinkės, tepasižada jie tuojaus atsiiminėti po mažą dalelę ir piningus užmokėti. Tokiu budu kningos paskutinę vietą pasieks greicziaus, bus pigesnės, ale... per pasiszventimą uolesniųjų. Isz savo pusės tie optininkai netiek piningų prikisz, kiek vargo kningų iszskaidymę ir sujungimę skaitanczių į vieną didį burį. Visos jo iszkasztės bus — pamylėjimas atneszusio prekėjo.

Lietuviai, todėl doresniejie ir szviesesniejie! varykite lietuviszką progresą!! Kiekvienas pasituris teįgyja pažinti su savo artymuoju prekėju, 2, teprižada paimti ir užmokėti jam už visą didesnį ar mažesnį pakį, 3, tesusižino su visais skaitancziais isz savo apylinkės, 4, tenesigaili vargo ir rupesczio patarnauti tamsiems savo broliams, atverti jiems akis; pasidarbavę sziteip porą metų, teip prijunkys savo apylinkę prie skaitymo, jog ir patis ims jieszkoti maisto savo dusziai ir protui ir paliuosuos optininkus; 5,

idant pakiai veikesniai pasiektu tolymiausius krasztus, reikia bent trims optininkams, gyvenantiems ant linijos nuo rubežiaus į vidų kraszto, susižinoti ir pakius kits kitam siuntinėti per rankas; žinomas jug daiktas, kad užgręstą tavorą per 40 mylių vežti, nėra malonu, o per 10 mylių — visiszkai lengva. —

Sziuose metuose tada mes **iszdavėjai** kningų pasitikime ant veiklumo krasztę likusių **platiatoju**: nuo jų daugiausiai prigulės parodymas vertybės lietuviszko literatiszko darbo. Mes isz savo pusės prekes jums padėsime žemesnes, neg mums patiems kasztuoja; kitiems veltui duosime, bytik apszvietimas platintus.

To jums, lietuviai, szirdingiausiai linkėja atėjusiuose 1900 metuose.
„Tėvynės Sargo“ Redakcija.

Ant Naujų Metų.

Praslinko sztai Metai Seni, ir auszra
 Szendieną Naujų užtekėjo.
 Isz priežasties tos gal viltis nemaža
 Szirdyse žmonių prasznekėjo.

„Tegu prisipildo mums džiaugsmu szirdis!“
 Kiekvienas szendieną suszuko:
 „Ir laimės žvaigždė tegu szvieczia mums vis,
 Tamsybės ten'esti cze ruko!

Tegu mūsų taką lelijom's iszklos
 Ir rožėmis Metai Naujieji!
 Žmonijos krutinė tegu neb'vaituos,
 Ir kryžiai tegaiszta senieji!“

Žmonija! tu trokszti, kad butu geriaus;
 Bet ar iszsipildys tas noras?
 Ar klosys cze tau kada nors laimingiaus?
 Ar bus kada giedrus cze oras?

Vargdienį privedęs artyn prie kapų,
 Paklausiu: kur motyna tavo?
 Ar aszaros jam nebriedės isz akių?
 Kukuos jis, kaip perniai kukavo!

Paklausiu asz naszlio, paklausiu naszlės,
 Kur draugas anų pasidėjo?
 Ar skausmo jau jie nebejus ant szirdies?
 Kentės ak . . it perniai kentėjo.

Paklausiu asz verkiusių perniai griaudžiai,
 Ar szendien lengviaus jiems, kaip buvo?
 Szirdis ar nurimo, užmigo saldžiai?
 Ar akis rasotos nudžiuvo?

„Ne! — prieteli, ne!“ anie man atsakys:
 „Mes kryžių nerandame kraszto!
 Kiek kencziame, niekas tai neapsakys
 Ir nieks neparodys ant raszto!“

Nueisiu ant kapo pirmųjų tėvų
 Ir ausį pridėjęs paklausiu,
 Ar jau iszsisémė szaltinis vargų,
 Ar jų jau daugiau neb'ragausims?

„Ne!“ — tars jie: dejuos dar žmonija ilgai,
 Ilgai bus dangus dar aptemęs!
 Pakol neiszmirs visi mūsų vaikai,
 Nebus vargų galo ant žemės!

* * *

Ir ką-gi? Sutikdams Naujus sziuos Metus,
 Ar nieko jau jums neblinkėsiu?
 Užsakęs, kad kryžiai ant žemės vis bus,
 Ar jau nusiminęs tylėsiu?

Ne! Tas nelaimingas, vilties kas nebtur',
 Ugnis kam užgeso krutinės;
 Kas juodą tikt mato ir randa visur
 Ir sėdžia visai nusiminęs.

Ne! asz pesimisto nežengsiu takais!

Asz sviėtę ir gerą matysiu! . . .

Pirm tat pas'bucziuosiu su plūksnos draugais —
 Jiems Dievo pagalbos praszysiu.

Paskui apkabinsiu žagrėlės draugus,
 Suspausiu ir ranką jų juodą
 Telaimin' jiems Dievas apsėtus laukus
 Ir pripilia pilną aruodą!

Jūs, skaiscios mergaitės, berniukai jauni,
 Pagundas visas pergalėkit!
 Tegu nenuvysta jums ruta žali!
 Jūs vis nekaltybėj' žydėkit!

Vargdieniams, vargszelėms, bėdom's suspaustiems
 Duok, Vieszpatie, prieglaudą rasti!
 Ligonims sveikata, visiems mirsztantiems
 Dangaus karalystę atrasti!

Visiems-gi gyviemsiams težiba viltis!
 Kiekviens, kad prisaina vaitoti,
 Teatmen', kad žemė — ne laimės szalis, . . .
 Kad jos kur kitur reik jieszkoti

Paleistsparris.

Jubiliejus.

1. Apskelbimas.

Leonas Vyskupas.

Dievo tarnų tarnas.

Visiems Kristaus vierniems, regėsintiems szitą gromatą, pasveikinimą ir palaiminimą apasztaleszką.

Baigiantis amžiui, kurį Dievui daleidus, kone visą pergyvenome, pasiketino me sulig parėdymu senųjų, įsakyti daiktą, žmonėms iszganingą ir draug kaipo ir pabaigą visų mūsų rupesnių, iszkilotų Popiežystėje. Sakome Jubilieju Didijį, jau nuo senovės krikszczioniszkan prieprocin įvestą, per pražvalgumą Musų pranokėju įstatytą: kurį tėvų paliktas prieprotytys praminė **Metais szventais**, dėlto kad iszšpildžia szvencziausiomis apeigomis ir dar labiaus dėlto, kad suteikia gausnes paszalpas pataisyti pasieligimams ir duszių szventumui atnaujinti. Mes patįs jaunystėje regėjome, kaip daug iszganingų pelnų padarė paskutinis szventametinis Jubiliejus, įsakytas Leono XII, popiežiaus; tadą Rymas davė didžią ir drąsiausia religijai ir aiszkliai pamaldai vietą.

Atsimename ir kone prieš akis tebelaikome daugybę atkeliavusiųjų: dailiai sutaikintas eiles apvaikštinėjant bažnyčias puikiausias: vyrus apasztaliszkus sakant pamokslus: garsingiausias švento miesto vietas skambant pagarbinimais Dievo: popiežių su daugybę Kardinolų duodant po visų akim paveikslus doros ir mielaszirdystės. Nuo szito atsiminimo anų laikų, mūsų grįžta apkartusi į tuos daiktus, kurie dabar dedasi. Nes tie mūsų paminėti szventi veikalai, aiskiai be jokios kliuties pildomi, dyvinai pakursto ir stiprina dorą vienujų; dabar-gi, Rymo padėjimui kiteip apšivertus, arba suvisu jų nebegalima išpildyti, arba jų pildymas yra valioje kito.

Kaip yra teip yra, tikime mes, jog Dievas, izganingų sumanymų szelpėjas, palaimins ir duos gerą išszipildymą szitai mūsų valiai, jam ant padėkavonės ir garbės paskirtai. Nes kogi žiurime arba ko norime? To užtikrą tiktai vieno, idant ką-daugiausiai, kiek išszigalime, žmonių amžinai izganyti, ir dėlto duszių ligas pagydyti tais vaistais, kuriuos Jezus Kristus davė Musų galybei. Togi nuo Musų stacziai reikalauja ne tiktai veikalas apasztaliszkas, bet ir pati gadynės įmonė. Ne dėlto, kad szitamę amžiuje stigu butu gerų darbų ir garbės krikszczioniszkos: netiktai nestigu, bet Dievui padedant, gausūs yra geriausi paveikslai, ir nėra jokių teip augsztų ir vargių dorų, kad neregėtumem didžios daugybes vienujų jomis pasidabinusių: nes religija krikszczioniszka gavo nuo Dievo nepabaigtą ir amžiną veislumą ant dorų. Vienok, jei kas apsidairydamas pasi-žiurės į kitą pusę, kad do tamsybės, kaip didis suklydimas, kas do daugybė krintanczių pražuvon amžinon! Kremta Mus didis skausmas, kiek tiktai kartų atsimename, jog teip didžia dalis krikszczionių, pamėgusių mislyti ir jausti, kaip sau nori; piktai mokslais apsigirdę, kasdieną gadina savyje didžią dovaną dieviszko tikėjimo. Isz to nuobodis krikszczioniszko pagyvenimo ir placziai pasipylusi paleistuvystė: isz to karszcziausias ir nepasotintas geidulys daiktų, pajautimais pažįstamų, visas rupestis ir mislis nugrižtas nuo Dievo, į žemę prilipe. Isz szitos biauriausios versmės, vargu išszpasakyti, kaip didis pragaisztis isztėkejo ir graužia paczius žmonių draugysezių pamatus. Nes užkietėjusios

dvasios sujudimai po mynias geidulių, tamsios baisybės, neregėtos piktadėjystės, vis tai niekas kitas, žiurint jų priežasties, kaip tiktai isztvirkusios, prieszingos įstatymams, pesztynės už žemiszkus daiktus, kožnam norint ką-daugiausiai jų prisigraibstyti ir laimėti.

Tai-gi reikia ir nuoszaliai, ir aisztkiai szaukti žmones į savo paszaukimo darbus, budinti apmigusias svaigiai szirdis, gražinti į rupesnius apie savo iszganymą visus tuos, kurie kas valandą paikai artinasi pražuvospi ir per tinginį, arba puikybę pragaiszina dangiszkas ir amžinas gerybes, dėl kurių vienų gimeme. Cze-gi stacziai priguli metai szventi: nes per visą tą laiką Bažnyczia motina, vienos tiktai teatsimindama mielaszirdystės ir meilės, visomis sylomis ir rupesniais stengiasi žmonių sumanymus pavertėti geryn, ir kad kiekvienas apsikuoptu isz savo nusidėjimų per pakutą. To ji norėdama, daugindama maldas, didindama užtarimą, siekiasi apmaldyt rustybę Dievo, iszmelsti isz dangaus skalsą dieviszkų dovanų: placziai atvėrusi mylistos skarbus, savo žinion ir dalyjiman duotus, szaukia visą krikszczioniją į viltį atleidimo, visa darydama, idant butu priveiktos, per gausybę meilės ir mielaszirdystės net paczios atžagariosios žmonių valios. Isz tokių-gi daiktų, kodėl-gi nelauktumėm garsių vaisių pritinkanczių sziai gadynei, jeigu teip Dievui pamėgsta?

Didina patogumą szito daikto negirdėtos ypatingos pamaldos, apie kurias jau, kaip mislyjame, žinia gan prasiplatino: szitos pamaldos paszventins pabaigą devynioliktojo ir pradžia dvideszimtojo amžiaus. Sakome apie pagarginimą Jezaus Kristaus Iszganytojo, iszsipildysinti anamę metę po visas szalis. Apie szitą daiktą sumanymą dievo-baimingų žmonių pagyrėme: nės koks gi daiktas galētu buti szventesnis ir iszganingesnis? Ko žmonių giminė nori, ką myli, ko laukia, kur eina, visa, tai yra vienatiniamę Dievo Sunuje: nes jisai yra iszganymas, gyvenimas ir prisikėlimas mūsų: norint gi nuo jo atsitraukti, butu norėjimas amžinai pražuti. Todėl nors niekur netyli, bet anaipol visur pildžiasi prigulinti Vieszpacziam mūsų Jezui Kristui, garbė, szlovė ir dėkavonė, vienok jokia dėkavonė, jokia garbė ir szlovė negali buti teip didžia, kad

jam neprigulėtu daug gausesnė ir daug didesnė. Negana to, baugi menkas skaičius szitamę amžiuje atsirado tokių ažuomarsų, ne malonios szirdies žmonių, kurie dieviszkam savo Iszganytojui atmokėjo už mielaszirdystę paniekinimu, už geradėjistes-apmaudais? Užtikrą, patsai jų gyvenimas, prieszingas jo prisakymams, parodžia didžiausią nedorybę ir nemalonybę jų valios. Ką gi besakyti, kad jau nebekartą mūsų gadynė regėjo atgaivintą piktadėjistę Arijonų, apie paczią dievystę Jezaus? Sveiki gi ir laimingi bukite, visi, kurie szituomi sumanymu nauju ir gražiausiu pabudinate maldingumą viernųjų! vienok reikia tai teip iszpildyti, kad nei kiek nekliutu Jubiliejui ir szventiems parėdymams.

Szitamę artimiausiamę apsireiszkimę katalikiszkos religijos ir tikėjimo bus parodyta iszniekinimas ir atsiokratymas nuo visų nedorųjų žodžių ir darbų mūsų gadynės ir aiskus atpildymas už visus aiskiuosius nusidėjimus priesz Szvencziausį Jezų Kristų. Dabar-gi, tiesos jieszkant, gandarymas labiausiai geistinas ir tikriausias, ir tvircziausias, ir reiszkiausias, ir tiesą pažymėtas, stacziai yra toks: nusidėjus pakutavoti, ir iszpraszius nuo Dievo atleidimą, dorų darbus arba gausius daryti, arba apleistus atpildyti. Szitam gi daiktui gaunant nao szventųjų metų teip daugalį didžių patogybių, pradžioje paminėtų, vėl regima, jog reikia krikszczionims juos pradėti drąsiai ir su tikrą viltimi.

Todėl pakėlę akis į dangų, nuoszirdžiai praszydami pilną mielaszirdystės Dievą, idant teiktusi isz savo gerybės maloningai norą ir darbą Musų priimti ir galybę savo apszviesti žmonių protus ir palenkti szirdis, sekdami takus Rymo Popiežių, Kardiolams Szventos Rymo Bažnyczios, visotinį ir didžiausį Jubiliejų szitamę szventamę Rymo miestę nuo pirmųjų naszparų Užgimimo Vieszpaties metuosę tukstantis asztuoni szimtai devynios deszintis devintuosę prasidėsinti, ir sulig pirmais naszparais Užgimimo Vieszpaties pasibaigsinti metuosę tukstantis devyniaszintuosę isz valdžios visagalinczio Dievo, szventų Apasztalų Petro ir Povilo ir Musų, Dievui ant garbės, duszioms ant iszganyimo, Bažnycziai ant augmenies,

įsakome ir apskelbiame per šią gromatą ir norime, idant butu pripažintas už įsakytą ir apskelbtą. Per tuos gi Jubiliejaus metus, visiems abiejų lycių Kristaus vierniems tikrai sutrintiems ir išsispaviedojusiems, ir švencziausią Komuniją pastiprintiems, kurie šventųjų Petro ir Povilo, teipogi Švento Jono Lateraniszkę ir Šventos Marijos Didesniosios Rymo miestę Bazilikas nors po kartą ant dienos per dideszimtį suklomis arba nesuklomis, dienų ar gimtinių, arba pagal bažnyczios skaitliaus, tai yra nuo pirmojo naszparo vienos dienos lig pilnai sutemai ant rytojaus vakarę, skaitomų, jei gyvena Rymę: jeigu gi atkeliavo Ryman, tai nors per deszimtį tokių dienų, maldingai aplankys ir melsys paausztinimo Bažnycziai, išznaikinimo erezijų, sandarmės katalikiszkiems Valdimierams, ir iszganimo krikszczionims, mielaszirdingai Vieszpatyje duodame ir suteikiame pilniausį griekų jų atleidimą, dovanojimą ir atlaidą.

Galint-gi atsitikti nekuriems, jog veikalų augszcziaus įsakytų ir labai benorėdami, vienok iszpildyti, ar visiszcai, arba nors jų dalies negalės, ar ligos paimti, ar kitos kokios priežasties sukliudyti Rymę, arba paczioje kelionėje; todėl Mes dorą jų norą laimindami, kiek galime Vieszpatyje daleidžiame, idant tikrai gailėdamies, ir gerai per spaviednę apsikuopę ir švencziausią Komuniją pasistiprinę, butu dalininkais atlaido ir atleidimo augszcziaus sakyto, lygiai teip, kaip kad butu paminėtas Bazilikas tikrai dienomis Musų paskirtomis aplankę.

Kiek-gi tiktai visur esate, vaikeliai mieliausi, kuriems yra patogybė pributi, Rymas jus meiliai užkviečia savon prieglobstin. Bet šventamę metę pridera tikram katalikui, ne kiteip Rymę užsilaikyti, kaip tiktai draug su tikėjimu krikszczioniszku. Todėl reikia vengties nuo nepatogių atsidarymų į tuszczius ir svietiszkus daiktus, vercziant geriaus akis ir szirdį į daiktus, kurie traukia į religiją ir dorą. Traukia gi, gerai įmanius, gimtinoja Rymo dvasia ir jo paveikslas, Dievo įspaustas, ir jokiais žmonių sumanymais, jokiomis sylomis neatmainytinas. Nės isz visų miestų vieną tiktai Rymą apsirinko ir paszventė dėl savęs Iszganytojas giminės žmonių Jezus Kristus

veikalams išaugosztintiems ir augštesniems už veikalus žmonių. Cze pastatė gyvenimą savai valdžiai, ilgai ir paslapčiai ji priuoszęs ir pritaisës: cze liepė stovėti sostui savo Vietininko ant amžių: cze liepė užlaikyti nesuklydusią šviesą dangiszko mokslo, ir išz cze kaipo išz augščziausios versmės platinti ją po visas žemes ir szalis, teip jog kas nesutinka su tikėjimu Rymo, negalėtu sutikti su Kristumi.

Didina szventumą senoviszki religijos pamenkiai, ypacia didybė ir puikybė bažnyčių, grabai Kunigaikszčių Apasztaų, landos po žemėmis tvircziausių Muczelninkų. Szitų visų daiktų kas moka gerai suprasti žodžius, tasai jausys cze ne svetimu, ne svetimamę miestę, bet savamę esąs, ir Dievui padedant, iszeis geresnis, ne kaip atėjo.

Idant gi szita Gromata pigiaus daeitu žinion visų viernujų, norime, jos perraszams, ir atspaudimams, turintiems padėtą paraszą tam tikro notarijaus ir pecziatį asabos, turinczios vyresnybę bažnyczioje, teip lygiai visi tikėtu, kaip ir regėdami szitą patį Musų rasztą. Taigi tegul niekas nedrišta szitą laksztą Musų įsakymo, apskelbimo, suteikimo ir valios peržengti, arba jam paikai prieszinties. Jeigu kas drįstu tai padaryti, tegul žino, jog įpuls rustybėn Visagalinczio Dievo ir szventųjų Apasztaų Petro ir Povilo.

Duota Rymę pas Szventą Petrą, metuosę Įsikunijimo Vieszpaties tukstantis asztuoni szimtai devynios deszimtįs devintuosę, Gegužės 11 dienoje, Popiežystės Musų dvideszinti antruosę.

C. Card. Aloisi Masella Pro-Dat. A. Card. Maechi visa De Kuria S. De Aquila e Vice comitibus. Loeo Plumbi. Reg. in Secret. Brevium.

2. Pradėjimas.*)

Szimet Kelėdu Vilija tapo Rymę pažymėta nepaprastą iszkilmybę, nės tą dieną szv. Tėvas, Leonas XIII., atidarė

* Rasztas išz Rymo. Red.

teip vadinamasias „jubiliejines duris“ szvento Petro katedroje. Tai-gi cze noriu „Tėvynės Sargo“ skaitytojams nors trumpai tą apeigą apraszyti.

Diena iszpuolė labai graži ir szilta, kaip paprastai pietinėje Italijoje, užtai jau iszpat anksto pradėjo rinktis mynios žmonių ant rinkos priesz baziliką szv. Petro. Apeiga atidarymo Jubilejaus ketino prasidėti 11tą valandą, bet jau kokiom dviem valandom pirm to ulyczios, vedanczios į katedrą szv. Petro buvo užsikimszusios pėkszcziais ir važiuotais. Terp vaziuotų vis daugiausiai buvo blizganczios karetos Italijos didžiunų, kurie toje dienoje skubinosi į szv. Petro bažnyčią, kad parodyti szv. Tėvui savo prie Jo prisiriszimą. Apart Italijos ponų suvaziavo ir sąnariai diplomacijos prie Apasztaliszkojo Sosto. Sziems visiems buvo paskirstytos vietos priebažnytyje, kur teipos-gi buvo pastatytas Sostas Popiežiui, nės cze turėjo prasidėt apeiga atdarymo jubiliejimų durų. Jogiai prieszbažnytis szv. Petró gana didelis, užtai apart anujų ponų ir diplomatų da sutilpo keli tukstancziai žmogystų, kuriems pasisekė gauti tam tikrą bilieta.

Apie 11tą val. atsidarė duris, vedanczios isz Vatikano į prieszbažnytį szv. Petro, ir pasirodė processija. Iszpradžią ėjo sąnariai įvairių Rymo brolijų, paskui zokoninkai, svietiszkiejie kunigai, po jų vyskupai, arkivyskupai, kardinolai, ant galo — įneszė patį Szv. Tėvą ant „Seda gestatoria“ (neszamojo Sosto). Cziustingai iszrodė baltas Senelis, baltuosę rubuosę, kad, laikydamas žvakę vienoje rankoje, su kitą laimino susirinkusius! Nulipęs nuo „Sedia gestatoria“, atsisėdo szv. Tėvas ant sosto, bet po valandai ant balso varpų pakilęs nuo sosto, prisiartino prie „jubiliejinių durų“. Teip vadinasi vienos isz penkelių durų bazilikos szv. Petro, kurios tik per Jubilejaus metus buna adaros, o sziaip stovi užmurytos. Tuomet kardinolas Vanutelli padavė Popiežiui auksinį plaktuką, kurį Italijos vyskupai paaukavo. Prisiartinęs prie durų, szv. Tėvas sudavė į jas tris kartus, isztardamas maldos žodžius: prie pirmutinio sudavimo — „Atidarykite man Vartus teisybės“, prie antrojo — „Įleisiu į namus Tavo, Vieszpatie“, prie treczijojo. — „Atidarykite Vartus, nės su mumis

Dievas“. Po tai ceremonijai umai praszalino isz terp durio mura, giesmininkai po valdžia garsaus Perosi'o neapsakomai gražiai pagiedojo „Jubilate“, ir szv. Tėvas, užgiedojęs: „Te Deum laudamas“, įėjo per tik ką atidarytas duris į bažnyčia, tuo tarpu da tuszčia, nes iksziol nieko neleido į vidurį. Dabar jemė leisti jau ir žmones, bet tik turinczius tam tikrą ženklėlį, kurį kiekvienas gavo dykai. Kaip bematant prisikriuszio pilna bažnyčia; kiekvienas stengėsi prisigrusti arcziau vietos, kur Popiežius, apsuptas vyskupų ir kardinolų sėdėjo ant Sosto. Italicziai, iszvydę szv. Tėvą, saviszka tuojaus iszreiszke savo dziangsmą, isz visos krutinės szaukdami: Eviva il Papa Re!“ („Lai gyvuoja Popiežius Karalius!“ Kuomet balsai aptilo, szv. Tėvas, baigdamas tą szv. ceremonija, atidarymo Jubiliejaus, visiems susirinkusiems suteikė Apasztaliszką Palaiminimą; potam, lydžiamas processijos, sugrįžo į savo rumus. Isznaujo žmonių mynia suszuko: „Lai gyvuoja Popiežius Karalius! Lai gyvuoja!“

Su tą apeigą prasidėjo Rymę Jubiliejaus arba Malonės Metai, sziems sukakus, bus paskui per pusę metų apvaikszciojamas Jubiliejus visosę katalikiszkosę bažnyciosę visos pasaulės.

Už neapsakomą Dievo Apveizdos malonę laiko sau szv. Tėvas, jogiai daleido Jam visagalis jau treczia Jubilieju laikę savo popiežystės apvaikszcioti. — Pirmutinis Jo Jubiliejus pripulė 1888 metuosę, kuomet sukako 50 metų Jo kunigystės; paskui 1893 m. apvaikszciojome 50-metinį Jubilieju Jo vyskupystės, o szimet Jo Szventenybė sulaukė da ir treczio Jubiliejaus, kursai yra isz eilės tą, ką Bažnyčia apvaikszcioja kas 25 metai. Pirmutinį tokį Jubilieju apgarsino Popiežius Bonifacijus VIII metuosę 1300. Tasai Popiežius padavadijo apvaikszcioti Jubilieju, sukakus kiekvienam 100 metų. Jogiai vienok labai mažai kas galėjo sulaukti ir isz jo naudotis, užtai Klemensas VI paliepė Jubilieju szvęsti kas 50 metų, o Povilas II, popiežius tą laiką sutrumpino sulyg 25 metų. Szis įvedimas užsiliko ir buvo pildomas iki 1825 m., kuomet Pop. Leonas XII, paskutinį kartą XIX amžyje szventė Jubilieju, kurį

dabartinis mūsų šv. Tėvas gerai atsimena, nės turėdamas tadą jau 15 m. amžiaus, jėmė jame dalyvumą. Nuo to laiko nors jau dusyk vertėjo apvaikszczioti Jubilieju, bet Pijusas IX, kuriam ta garbė pripuolė, nei metuosę 1850, nei 1875 neapvaikszcziujo, nės Bažnyczia, budama tuomet prieszininkų suspausta, negalėjo linksmintis. Nors da ir dabar Bažnyczia tebėr suspaudimė, nors ir dabar bedieviai da nepaliauja persekiojė katalikų ir jų matomos Galvos, tai vienok šv. Tėvas, norėdamas iszpraszyti nuo Vieszpaties pagelbos Bažnycziai, kurią Jisai įstatė, ir — malonės atvirtimo Jos prieszininkams, gruodžio 24 d. apgarsino Jubilieju.

O kaip Bažnyczia ir Popiežius Rymę yra bedievių persekiojami, cze gyvenantieji turėjome progą persitikrinti. Kokioms trimis sąvaitems priesz atidarymą Jubiliejaus, eidamas ulycziomis Rymo, galėjai pamatyti ant namų sienų iszlipįtas popieras sztai su kokiu paveikslu: Ant labai didelio popieros lanko numaliavota po vienai pusei didelė mynia žmonių — vyrų ir moterų su bonkomis ir stikleliais rankosė, o po kitai pusei — sėdintis ant sosto tulas gyvuolys, szalia kurio nupieszta kuopelė žmonių, terp jų-gi zokoninkas, zokoninkė ir svietiszkas kunigas; szie visi pasilenkę bucziueja į koją anamjam keturkojui. Czejau numaliavota šv. Petro bažnyczia. Apaczioje to begėdiszko paiszinio pač cas paraszas; **Meldžionija dyasiszka ir svietiszka, arba — Rymas ir Paryžius metuosę 1900.**

Ir Italų valdžia teip szlyksztų iszjuokimą Bažnyczios apeigų ir pažeminimą šv. Tėvo leidžia! Negana, kad Popiežiui neteisingai iszplėszė 1870 metuosę svietiszką valdžią ir padarė jį Vatikano kaliniu, bet da reikėjo apleisti jį massonais! Italų valdžia, skriausdama Popiežių, užgauna tokiu budu jausmus visų katalikų! O tuom tarpu nemažai yra net ir gerų katalikų, kurie netiki į reikalingumą Popiežiui svietiszkosios valdžios Rymę, kurie mano, buk Bažnycziai palengvėjo, kuomet atimta Jai tapo Rymo vieszpatystė. O kad tai jie nors vieną budą panaszų tam, kurį aprasziau skriaudimo Popiežiaus, savo akimis pamatytu,

tikrai savo nuomonę atmainytu, jei nors kiek prisiriszimo prie Bažnyčios ir tos matomos Galvos savo szirdyje jaučia! Katalikai kitų tautų, regėdami tokį sunkų padėjimą Bažnyčios reikalauja nuo savo spaudos tankaus pakėlimo to klausimo laikraszcziuose, norėdami tuomi padaryti įtekme žmonių nuomonėje ir diplomacijoje; asz vienok tuom tarpu savo tautiecius galiu paraginti tiktai prie maldos, idant Visagalis teiktusi žvilgterėti maloningai ant sunkaus suspaudimo Savo bažnyčios ir mūsų vargdienių lietuvių, kad galėtume sulaukti geresnių laikų!

E. Mažutis.

Kaip tai senovėje buta.

I.

Žinai tu tą szalį, kur girios szlamėjo,
Kur puszīs pasenę braszkėjo nuo vėjo,
Kur remias į dangų net ažuolai druti,
Kur neveikė medžiai nulaužti pagriuti?

Žinai tu tą szalį, kur didi tankynė
Viseip susimaigė, viseip susipynė,
Nežinoma budama žmogui nuo seno? —

Žinai tu tą szalį? — tai tėviszkė mano.
Graži, bet baisi ji senovėje buvo,
Kol medžiai jos, kirvio pakirsti, negriuvo.

Szalis szi gamtos teip labai numylėta
Ir prabocziams mūsų Apveizdos žadėta
Szirdies jų neikiek prie savęs neviliojo,
Nes žmonės į ją ir įžengti bijojo.

Cze nuotuli miszkas; eglynai, puszynai
Beržynai... po jų pasidriekę kulynai;
Terp szių neiszdžiūstanti talkszo dumblynė —
Žalczių ir varlių, ir gyvaczių tėvynė.

Szen-ten, kur-nekur ežerai bedugniniai,
Aplužęs sau tvysko tankoj begalinėj',
Sienojais ir žabom's apvirte, apgriuve, —
Prie kriauszės nei preiti!... kiaurai ten iszpuvė.

Cze upė ramiai iszpalengvo sau teka;
 Tamsoje szaltinis tenai kažką szneka;
 Upelis sriaunus, ką sugriebdams, ten nesza;
 Cze žolė ir briedis, ir stirna sau pesza.

Ten rieszuczius raszko nari voverėlė;
 Karklynėje cziulba maža laksztingėlė;
 Terp krumų kažkur volungėlė dėjuoja;
 Ant ažalo vargą gegužė rukuoja.

Ten gužas, stovėdams ant lizdo, kalena;
 Ten vanagas paukszti kažinkokią gena;
 Ant vidurio upės žuvelė supliauszka;
 Nežinoms pauksztelis pakriauszėj sucziauszka,

Žmogaus-gi nei dvasios czionai neregėsi...
 Per medžių szakas nei saulelė cze szviesi
 Pereiti negali... Visur, kur tik žiuri,
 Cze tamsūs urvai net į akį tau duria,

Ir, regias, tankoj tik baidyklės gyvena,
 Kurios, kur terp medžių sukliudamos, stena.
 Ir ramu visur... Tikt retkarcziais pauksztelė,
 Pakildama, medžio pajudin' szakele;
 Bet karcziais patrėszęs, o drutas sienojas
 Pertraukia ramumą gamtos visuotini
 Ir, medį prigriebdams, szakoms, artutini,
 Nutyla... Tai stirnos po miszką gainiojas
 Ir žabas, ant žemės sudribusias, laužo;
 Tai kiskis pabugęs iszpuol' isz po laužo;
 Tai briedis isztroszkęs, szaltinio jieszkodams
 Padaro kur tranksmą. Tai vilkas medžiodams
 Nariai po tankyną visur krapinėdams,
 Žverelio nei jokio sugaut negalėdams,
 Pridaro tik baimės gyventojams miszko,
 Kad tie nuo jo szauna, net dumblys jiems tiszka.
 Ir veleis viskas iszpalengvo nutyla.

Bet isz vakarų debesis kad iszkyła,
 Kad vėjas sukaukia ir medžiai linguoja
 Beržai kad virszunėmis kits kitą bucziuoja,

Paukštelis pabugęs į lizdą greit skrenda,
 Žvėrys galvatrukciziais į urvą kad lenda,
 Perkunas sugriaudžia, žaibai dar užpliekia,
 O vanduo sujudints net kriauszę pasiekia, —
 Tada, ak! baisu į Lietuvą žiurėti!
 Tad pradeda medžiai tratėti, braszkėti;
 Perkunija tankiai tikt šauna ir šauna,
 Daug medžių iszaižo, iszdrasko, iszgriauna,
 Kitus apiplėsžia, kitus ir suskaldo
 Kitus tik isz žievės isznarsto, iszgvaldo,
 Kitų-gi virszunę, szakas nukapoja... —
 O, baugu tada! visa giria vaitoja
 Szirdyje gamtos tarsi skausmai atbunda,
 Ir ji tad dejuoti ir czypti sujunda.

Kad vėleis nuszvinta, gamta vėl sapnuoja,
 Lapeliai medelių nulengvo mirguoja;
 Kas gyvas tiktai, vėl po miszką kad bando
 Ir jieszko sau maisto, pakol neatranda, —
 Ir vėl labai puikią iszvysti tu szalį,
 Ir akį nuo jos atsitraukti negali...

II.

Istorikai mūsų tų metų nežino,
 Kadą mūsų bocziai, užpulti kaimyno,
 Nuo kraszto Dunajaus ir jurių Juodųjų
 Atlpudo Lietuvon ir slėpsties turėjo
 Prie upių, upelių ir girių tankiųjų;
 Tai stojos seniaus, negu Kristus atėjo. —
 Kiti apie Vistulę, Narą sustojo,
 Kiti-gi prie Nemuno kriauszės prijojo...
 Pajuto tuoj medis tankos szimtametis,
 Kad yr' netikėtas jau girioje svetis
 Prie upių retėti sukruto tankynė;
 Pravirkdė jau kirvis szirdelę medinę.
 Paukštelis pabugo, paskrido į szalį;
 Kiszkiukas pasklausė ir bėgo, kiek gali;
 O vilkas dvikojį žveriuką pamatęs,
 Artyn dar prislinko, szerius sau pastatęs;

Iš pykčio szańpydamos, danczius galanda,
 Bet arti priėjęs, suvis persiganda
 Ir puola, kur kliuta. Bicziuolę meszkutė,
 Sutikusi mylimą savo kaimyną
 Ir dasižinojus tą baisią naujiną,
 Tuoj pasiketino tenai nebebuti...
 Ir sztai nepoilgo prie upių-upelių
 Jau praboczių deszimtįs niukso gritelių —

Juoxas Paleistsparnis.

Isz Vilniaus Vyskupijos.

Padėjimas lietuvių Vilniaus vyskupijoje po sziai dienaĩ
 tebėra didei pagailėtinas. Daugalyje bažnyczių neber
 nei lietuviszkų giedojimų, nei lietuviszkų pamokslų.
 Lietuviszkų kningų teipo-gi nieks ten nebepristato.
 Nedyvai tat, jog lietuviai pradeda savo kalbą už-
 mirszti ir virsta tai į lenkus, tai, daugiausiai, į
 baltgudžius. Kas kaltas? Nekurie kaltina vysk. Zvieraviczę,
 kad ans lietuvių neapkencziąs, kad stacziiai noris juos
 sulenkinti. Tai netiesa. Jis, kaipo katalikų vyskupas, to
 užmanymo netur. Anaiptol, kur tik tikrai žino, jog daug
 esame lietuvių, ten ir lietuvius kunigus duoda ir lietuviszkai
 žmones mokinti prisako. Bet jam da gerai savos vyskupijos
 nepažinus, prisieina dažnai remties vien tik ant to, ką
 džiakonai pranesza. Tie-gi, budami aklais lenkomanais,
 paduoda Vyskupui daugiausiai melagingas žinias, buk jų
 džiakonijose visi lenkiszkaĩ suprantą, buk lietuvių visai
 neblikę ir buk per tai lietuviszki giedojimai ir pamokslai,
 nekurių kunigų naujai įvesti, ész netik niekam nereikalingi,
 bet dar didei paojingi, kaipo galintieji maisztus bažnyczioje
 sukelti. Tiems džiakonų praneszimams pritaria Vilniaus
 kapitalos pralotai, kurie, budami irgi didžiais lenkomanais,
 nesidrovi dorus lietuvius kunigus priesz Vyskupą viseip
 iszdergti ir iszkoneveikti. Todėl nedyvai, jog kartais
 vyskupas Zvieraviczė teisingus lietuvių praszymus atmeta
 ir iszklausyti nenori ir į lietuviszkas parakvijas paskiria
 kunigus lenkus ar baltgudžius, lietuviszkaĩ nei žodelio

beveik nemokanczius. Tiems mūsų žodžiams patvirtinti sztai keletas faktų:

1. **Gelvonai** Vilniaus pavieto, Giedraiczių džiakonijos — parakvija turinti apie 5 tukst. duszių, atskyrus gr. Plioterio randauninkus, beveik visa lietuviszka. Tuotarpu Gelvonų klebonu paskirtas tapo kun. Jonas Krynskis, lenkas, suvis lietuviszškai nemokąs. Krynskio pranokėjai, kunigai: Labokas, Deksnis, Mironas, sakydavę Gelvonuos' lietuviszkus pamokslus; dabargi, Krynskiui atvykus, jau bus treti metai, kaip nebër nei lietuviszkų giedojimų, nei pamokslų; lenkiszka kalba pati viena Gelvonų bažnycioj' vieszpatauja. Lietuviai gelvoniečiai buvo nusiuntę Vilniun deputaciją prie vyskupo. Vyskupas liepęs savo sekretoriui nuraszyti Krynskiui, kad mokytusi lietuviszškai. Ale tas paraginimas, žinoma, ant nieko nuėjo. Negalėdami savo bažnycioje nei iszsispaviedoti dorai, nei Dievo žodžio iszgirsti, gelvoniečiai slankioja dabar, kaip naszlaicziai, po aplinkines lietuviszkas bažnycijas: vieni eina į Cziobiszki, kiti į Pabaiską, treti į Buguslaviszkį. O Gelvonų popas tuotarpu, iszmokęs lietuviszškai, viseip gerinasi prie lietuvių, lietuviszškai juos sznekina ir jų vaikus į savo cerkvę patraukti stengiasi. Kunigui-gi Krynskiui tai visai nerupi.

2. **Onusziszkis**, lenkiszka **Hanuszyszki**, Merkinės džiakonijos, — klebonu yra jau ketvirti metai kun. Stanislovas Vysockis — nemokąs lietuviszškai. Tuotarpu parakvija turinti apie 7 tukstanczius duszių, visa beveik lietuviszka. Žmonės kas antra nedėlia gieda bažnycioj' Rožanczių lietuviszškai, bet pamokslų lietuviszkų nei sykį ant metų negauna iszgirsti. Pranokėjai kun. Vysockio amž. at. kun. Endrykas, Sokolauskis sakydavę kasnedėl po du pamokslu: vieną lietuviszką, antra lenkiszką. Kun. Vysockiui tai nepatiko, ir ans įvestą nuo deszinties metų paprotį savo galybę panaikino. Onusziszkiečiai lietuviai buvo nuėję pas Vyskupą skysties ant savo klebono, nuskriaudusio juos dvasiszka, bet vyskupas, įtikėjęs praneszimams džiakono ir klebono, deputaciją lauk pavarė, grasydamas net, jog panaikinsęs parakviją, jeigu onusziszkiečiai nepaliaus skysties.

3. **Gegužinas** Trakų džiakonijos — parakvija vidutinė, apie 5 tukstanciai dusių — visa beveik lietuviszka turi kleboną, kun, Jurgį Glodiną, žemaitį. Pirm kun. Glodino kunigai Bugenis ir Stankeviczė per 8 metus sakinėjo lietuviszkus pamokslus. Tuotarpu kun. Glodinas, norėdamas pasirodyti ne litvomanu, panaikino Gegužinę lietuviszkus pamokslus, pasiremdamas ant to, kad gegužiniečiai jo žemaitizkos tarmės nesuprasę, o ans jų tarmės nemokas... Pasakojo dar man žmonės ir apie tokį pasieligimą kun. Glodino: Motinos atvedę savo vaikus bažnyzion, kad kunigas pamokintu katekizmo. Kun. Glodinas perskyręs vaikus į du buriu: į tuos, kurie moka lenkiszakai, ir į tuos, kurie vien tik lietuviszakai tesupranta. Pirmuosius, pamokinęs valandą lenkiszakai, paleidęs, o į antruosius taręs trumpai: „kai iszmoksite lenkiszakai, tadą jus pamokinsiu katekizmo.“ Ka-gi jau benorėti nuo klebonų lenkų, jeigu jau patįs klebonai-lietuviai teip apsieina!

4. **Szirvintai**, Giedraiczių džianonijos 7 tukstanciai dusių; visa parakvija lietuviszka. Buvęs Szirvintų klebonas Lupeika, kiek tik galėjęs, lenkinęs szirvintiečius. Szirvintų poneliai apie jį sakydavę: jako ksiądz i człowiek — nic wart: ale ma tę zasługę, że parafię spolonizował“. Po Lupeikai, kun. Zimkus buvo įvedęs lietuviszkus pamokslus, ale dabartinis Szirvintų klebonas Navickis Jonas, žemaitis, telszietis, vėl viską panaikinęs.

5. **Kernava**, vieta, Lietuvos istorijoje pagarsėjusi. Cze teipat didesnė pusė parakvijos lietuviszka. Dabartinis Kernavos klebonas, kun. Miszkinis buvo palengvėl, parapijonams nesiprieszinant, įvedęs lietuviszkus pamokslus ir giedojimus, bet kažkokiam lenkpalaikiui liežuvį pakiszus, vysk. Zvieraviczė prisakęs po suspensai, kad vėl viskas butu Kernavos bažnyczioj' lenkiszakai.

Pasiutimas lenkų ir bajorėl-palaikių Vilniaus vyskupijoje yra neapsakomas. Kilstanciai lietuvystei sutramdyti griebiasi visokių įrankių: melagysczių, bauginimų, neteisingu skundų ir t. t. Pagaliaus nesigėdi net žandarus talkon kviesti. Isz 'lenkpalaikių užsiundijimo buvo kratos Zaslių parakvijoje. Dabar vėl priesz Kalėdas pasklydo paskalas,

buk neužilgą busę kratos Kernavę, Cziobiszkyje ir Musninkuose. Bet ir su žandarais vargiai bau pavyks lenkams lietuvius Vilniaus vyskupijos į lenkus perdirbti. Per didis kąsnis, kad greit galėtu praryti Sztai trumpos statistiskos žinios apie Vilniaus lietuvius:

Giedraiczių džiakonijoje	randas	lietuvių	apie	45	tukst.
Trakų	"	"	"	50	"
Merkinės	"	"	"	90	"
Viszniavos (Lazdunai)	"	"	"	5	"
Szventėnų	"	"	"	110	"
Lidos	"	"	"	20	"
				isz viso apie 320 tukst.	

Tulas vilnietis vienok pasakojo man, kad tas skaitlius esąs per mažas, kadangi lietuvių Vilniaus vyskupijoje esą apie 400 tukstanczių. Mums teipogi matas, jog ir dar daugiau lietuvių ten atsirastu, kad tik dvasiszka valdžia neskriaustu lietuvių dvasiszkuosę dalykuosę, ir kad ne gintu įvesti lietuviszkus pamokslus ir giedojimas ten, kur dar daug lietuvių užsiliko. Tokių gi vietų Vilniaus Vyskupijoje yra gan daug. Teip, reikėtu įvesti lietuviszkus pamokslus ir giedojimus sziosę parakvijosę: Kazokiszkyje, Kietaviszkyje, Užugastyje, Sumėliszkyje, Kernavoje, Radunyje, Naczioje, Osavę, Eisziszkyje, Vidėniszkyje (patįs žmonės praszo, o neduoda vyskupas), Maiszogaloje, Nemenczinę (pusė lietuvių) Punėjė ir t. t. *Keleivis.*

Gal naktį be miego perleisti tau teko?

Kad viską ramumas apsiauczia,
Ar tu pažymėjei, ką duszia tau szneka?
Szirdis ką tau sznibžda, ką jauczia?

Mėnulis kad žiuri į tavo stubelę
Žvaigždė, it akis, sidabrinė
Kad spindulį remia į tavo lovele,
Kas dedas po tavo krutinę?

Pal.

Medžiaga Vyskupo Valanciaus biografijai.

Kaip vadinos Vysk. Motiejus?

Visoje pasaulėj garsus ir garbinamas Lietuvos rasztininkas, Vyskupas Motiejus, kaipo tikrai žemaitiszkos kilmės, negalėjo turėti pavardės su lenkiszka galune — **ewski**. Daugumas stengės atstatyti senoviszka pavardės skambėjimą; kadangi tą darė sauvalingai, neturėdami ko atsiremti, tai bandymai nepavyko. Žemiaus paduodame sulyginimą iszraszų isz dviejų metrikinių kningos. Bet pirmą reikia tarti žodį apskritai apie metrikines kningas. Maskolijoje metrikas užraszo pati parapijų dvasiszkijs, į tam tikras kningas: gimusiųjų, mirusiųjų, ir vedusiųjų, kurias numeruotas ir sziuru perverstas prisiunczia Konsistorija. Tai yra pamatinės kningas. Szitas kningas reikia perraszyti du sykiu: vieną kopiją reikia pristatyti Dvasiszka Vyskupijos Konsistorijai, antrą — svietiszkam rundui, o pamatinė pasilieka gimtinėje vietoje. Todėl labai yra sunku sugadinti metrikinius užraszus: reikia tik palyginti nors dvi kningi, ir pasirodys teisybė. Tą kelią ir mes iszsirinkome: pasirupinome įgyti iszraszą isz kningos, laikomos prie Kalnalio bažnyczios Telszių pavieta, gimtinėje tatau Vyskupo Motiejaus vietoje, ir palyginome ją su kningą, Kauno Konsistorijoje esanczia. Sztai kaip užraszyta:

Kalnalia baž. kningoje

Konsistorijos kningoje.

Lotyniszka.

Anno 1801. Die 17 Februarij Ego Josephus Skalski Altar. Kalnel. Baptisavi infantem Nomine Mathiam Casimirum heri natum ex Legitimis Conjugibus Patre G. D. Michaele Wolonczewski Matre G. D. Anna Stankiewiczówna de Villa Nastrany Parochiae Salanten. Patrini

Anno 1801 Die 17 Februarij Ego Josephus Skalski Altarista Kalnelensis Baptisavi infantem nomine Mathiam heri notum ex Legitimis Conjugibus Patre Michaele Wałacius matre Anna Stonkowna de Willa Nastrany Parochiae Salantensis. Patrini fuere fuere

fuere Rochus Budrys et Johanna Żwinklewiczowna ambo de Nastrany Parochiae Salantensis.

Rochus Budrys et Jokanna Zwinklewiczowa ambo de eadem Willa Nastrany Parochiae Salantensis.

Lietuviškai.

1801 Metuose, Vasario 17 dieną Asz Juozapas Skalskis Kalnalio Altarista Pakriksztjau kudyki Vardu Motiejus Kazimieras vakar gimusi isz Tikru Tėvų Bajoro Mykulo Valanciaus ir Motynos Bajorės Onos Stankeviczalės isz Nastrėnų Sodos Salantų Parakvijos. Krikszto tėvais buvo Rokas Budrys ir Joana Žvikleviczalė abudu isz Nastrėnų Salantų Parakvijos.

1801 Metuose, Vasario 17 dieną Asz Juozapas Skalskis Kalnalio Altarista Pakriksztjau kudyki vardu Motiejus vakar gimusi isz Tikrų Tėvų Mykulo Valacius ir motynos Onos Stonkalės isz Nastrėnų sodos Salantų Parakvijos. Krikszto tėvais buvo Rokas Budrys ir Joana Zvinkleviczienė abudu isz tos paczios Nastrėnų sodos Salantų Parakvijos.

Sulyginus tiedvi kopie, gal matyti, jog Kauno kningoje, prie kurios nebuvo galima preiti, kiteip užrašyta, neg Kalnalio kningoje, kurią by redytojas bažnyczios gal sudraikyti. Kauno kningoje nėra nei antrojo vardo-Kazimieras, nei priesz tėvų vardus bajorystės ženkle: **G. D.**, tai yra: Generosus Dominus-Bajoras, Kilmingas Ponas, ir tėvų pavardės baigias ne lenkiskai **ewski, ewicz**: Wolonczewski, Stankiewicz, bet žemaitiskai: **ius, us**: Valancius, Stonkus. Prisižiurėjus Kalnalio kningai, lengva iszvysti gadynimą; Wolonczewski paraszyta dviejopai, pusė žodžio **Wolo-nc-** retesnėmis literomis, o pusė **-zewski-** tankesnėmis, kitokią ranką ir kitokiu atramentu; kitokiu-gi atramentu pridėtos ir literos **G. D.***)

Dabar, rodos, nebegal beabejoti, jog **Vyskupas Motiejus vadinos ne Valanciauskis, bet Valancius**; teip

*) Valig anų laikų supratimo lietuvis negalėjo į mokslus eiti, o dar labjaus- augsztą asabą tapti. Toksai jei nebuvo lenkas, tai bent nuduoti lenką turėjo. Ir tą metrika, matyt, „uszlachcona“ velesnėmis laike.

mes visados ir vadinsime, kaip Davidaviczę, Drozdowski vadiname tikromis pavardėmis: kun. Davidaitis, kun. Strazdas. (ne — Strazdelis).

Dar gali kilti klausimas, bene Valanczius buvo, beg nepagadino *cz* isz lotyniszko isztardamas ansai kunigas Skalskis? gali buti: tas dalykas dar reikalauja isztyrimo. Vienok du dalyku paremia teisingumą užraszyto skambėjimo-cius. 1. kun. Skalskiui tarsnis *cz* negalėjo buti bjaurus, nes *cz* pat kituose žodžiuose vartoja. 2. Žemaičiai tarsnio *cz* neapkenczia, perkeiczia į *t*, arba *c*. Telsziszkiuose todėl daug yra pavardžių su galune-cius, kaip va: Macius, Gričius. Nors, tiesą pasakius, gret su tomis pavardėmis stovi ir pavardės su tarsniu *cz*: Tauczius (Mosėdžio par.) Žemaičiuose Valanciu ar Valancziu neesame girdėję: gal tos pavardės visiszka isznyko; bet augsztaicziuose tebėra. Isz Smilgių parak. Panevėžio pav. yra ir szendien kunigas Wołanczewski, buv. Kauno Seminarijos Profesorius, kuris paprastai vadinas: Valanczis, Valanczio etc. Dėlto augsztaicziams juoba patinka Valanczius, ne Valancius. Ant galų galo, nér ko labai ginczyties už kieta ar minkszta isztarymą vieno tarsnio: *c* ar *cz*: tas dalyko neatmaino. Gerai bus raszius: Valancius, gerai ir — Valanczius. —

Vyskupo Valanciaus Jubiliejai.

N 10 „T. S.“ priminėme skaitantiems lietuviams, jog neužilgo sukaks 100 metų nuo užgimimo ant svieto rasztininko, visųgarsiausio ir visų ietekmingiausio, padėjusio kartu su S. Daukantu tvirtą pamatą mūsų literaturai grynos kalbos. Augszciaus užraszyta metrika reiszkia, jog **100 metines sukaktuves gausime szvėsti: 1901-metuose vasario 16 dieną.**

Užsimanę pažymėti szias sukaktuves iszspaudinimu Medžiegos Vyskupo Valanciaus Biografijai, įpraszome dar sykį visus kokias nors žinias turinczius, idant teiktus mums prisiųsti. Jau sziek tiek turime: truputį privatiszkos, truputį oficijaliszkos korespondencijos, sziek tiek pasakų, isz gyvų lupų girdėtų; ypacz-gi Jo paties ranką suraszytos įvairių-įvairiausių dalykus, kuriuose patsai jemė

dalyvumą. Dvi kningi: Namų užraszai ir Margumynai turi arti 200 §§, kurie pakarciui pasirodys „Tėvynės Sarge“ ir „Žinycioje“ ir bus tikriausiu pamatu atspėjimui ypotos szito musų Didvyrio ir karžygio už apszvietą. Nieko pasaulėje teip labai neapkentė ir neniekino, kaip girtuoklio ir tamsuolio.

Apart to renkame aukas perspaudinimui, kiek galės visų Vyskupo Valanciaus veikalų. —

Szimet-gi suveina dar du atminimu: pusamžinės sukaktuvės nuo pakėlimo a. a. kun. Motiejaus į zemaiczių Vyskypus (įsiszventė 24 d. vasario mėn. 1850 m.) ir czvertamžinės sukaktuvės nuo jo smerczio, 17 d. geg. m. 1875 m. kol atsiras platesnis apraszymas gyvenimo garbingo to Vyskupo, sekancziamę N. „T. S.“ papasakosime Jo paties žodžiais, todėl tikriausiais, iszimtais isz paties Jo užraszų, apie pirmuosius žingsnius jo vyskupiszko darbavimosi dėl naudos dvasiszkų savo avelių. O N 2 „Žinycios“ iszspaudinsime kalbą Inspektoriaus Žemaiczių Seminarijos kun. Antano Baranauschio, szendien Seinų Vyskupo, padedant 20 d. geg. mėn. kuną a. a. Vysk. Motiejaus ant katafalko, kur trumpai iszrokuoja nabaszninko nuopelnus.

3. Užraszai paties V. Motiejaus Valanciaus.*) - Varnių miestelis.

Garsus Varnių miestelis, kur nuo 1850—1864 m. gyvenau, per mano buvimo ten, buvo kiek tiek laimingas. Per mano rupesnį Ministras Vidaus Dalykų Jo M. Perowskis leidė įkurti Varniuosę aptieką, kurią tuojaus ir įtaisė Kražių aptiekorius, vokietys; pavardės jo nebeatmenu. Per mano teipo-gi rupesnį apsigyveno cze daktaras Andriejauskis. Nuo pacztos valdžios iszprasziau, idant paczta per Varnius eitu. Mano užkviestas ponas Adomas Zawadzkiš, gyvenąs Vilniuje, įtaisė Varniuosę kningu pardavinyczią. Ta įtaisa vyskupijai buvo labai naudinga, nes žemaitiszkos kningos, į visas szalis ėjo teip gausiai, jog pramaninkas vos galėjo užganėdinti žmonių reikala-

*) Lenkiszkaĩ paraszyta. Pradžia N. 11 ir 12 „T. S.“ 1899 m.

vimams. Seminarijoje patalpinau 120 augintinių; suszelpiau nuo senovės cze buvusių parapijinę iszkalą, kurioje mokė vaikus skaityti ir raszyti žemaitiškai, maskolizkai ir lenkiškai. Pelkėtą miestelį pradėjo labjaus žvizdrą pilti, nes to reikalavo pacztos kelias. Iszstacziau naują vandeninį maluną dėl savo ir viso miestelio vigados, nes rundas davė man tik vietą, malunui. Kunigai, turintįs prie manęs reikalą, ir dvarponiai, skaitlingai susirinkdami, ypatingai ant mano Vardodienio, duodavo miesteliui didį uždarbį. Gerai tadą jam klojos, kol neįžengė abelna nelaimė, arba maisztas, prasidėjęs 1862 m. Tuosę metuosę Varniuosę nebuvo nei vieno maskolizsko kareivio; budamas tadą Vilniuje prie general-gubernatoriaus Nazimowo, kurs buvo man prilankus, prasziau, idant, atsiųstu dėl apgynimo pulkelį kareivių; prižadėjo atsiųsti, vienok to neiszpildė.

I tuszczią miestelį **pirmą** sykį maisztininkus atvedė Szimkeviczė, ekonomas pono Burzyskio isz Kražių parakvijos. Tas burys isz Konsistoriaus izdo pajemė 320 rub. ir nuo sviētiszkujų czinauninkų pareikalavo paraszų, kad maskolizskam rundui daugiau nebetarnaus. Tokius paraszus iszdavė: Konsistoriaus Sekretorius Karolius Vainaviczė, Ignacas Kossilauskis, Szlovės Sovietninkas, Antanas Narkeviczė, Jablonskis, Zablockis, Gutauskis, Vainaviczė jaunasis ir tt., ir apie tą savo pasielgimą praneszė Kollegijai. Priegtam maisztininkai pajemė popierius Varnių asesoriaus Ciechanauskio ir paskandino Varnėje. Po kelių nedėlių tie patįs maisztininkai atėjo į Varnius ir pajemė isz Konsistoriaus izdo 1200 rublių, iszplakė mano melninką, vokitį Berentą už tą, jog peikė maisztininkų užmanymą ir tvirtino, jog isz to nieko gero nebus. Varnių desztimtininkas kaž koks perkrikszta, pas žydus statinėjo kareivius, ateinauczius į miestelį; už tą žydai apskundė jį maisztininkams, tvirtindami, jog yra prieszingas sukylimo dalykams. Anie tadą iszvedė jį isz miestelio ir pakorė.

Gavo žinoti maisztininkai, jog kapitulos sąnariai apturėjo nuo rundo piningus pataisymui namų. Įsinorėjo todėl jims užgrobti tuos piningus ir **trečią** sykį ipuolė į

Varnius. Jų vadu tuomet buvo jaunas Bogdanaviczė, kilęs nuo Sziaduvos, kurs prasiminė Nieczujum. Varniuosę tuolaik buvo burelis maskolių kareivių, po komanda, kapitono Boryborowo, kuriam patis maisztininkai praneszė, jog ateis į Varnius. Tasai, paskaitęs tą už tuszcziaą gražojimą, nėraž neapsisergėjo. Jo kareiviai vieni iszėjo maudytus į ežerą, kiti į pirtį (pėrenę); prie kapitono pasiliko vos tris maskoliai.

Pavakaryje 40 maisztininkų kuone visi raiti įpuolė į miestelį Telszių keliu ir pradėjo szaudyti. Jų krito 4, maskolių — 20. Bogdanaviczė, gavęs kulką į krutinę, atsitolino ir pasislėpė Kujainiuosę pas ukininką Skirmuntą.

Dėlto maisztininkai butu pergaleję iszsiskaidusi maskolių būrį, kad ne drogunai, kurie netikėtai pribuvo Kaltinėnų keliu. Tie, radę miestelyje karę, padėjo saviesiams ir iszgainiojo maisztininkus. Apart to uždegė miestelį. Gaisras prasidėjo nuo Leibos karcziamos prie tilto, vedancio nuo Seminarijos į miestelį. Degė per visą naktį; kairioji pusė miestelio visai iszdegė. Apsistėjo ugnis prie tvoros Rokyty daržo.

Dar prie mano daržo ruskiai uždegė p. Kossilauskie klotimą (reją); kibirkstis krito ant mano namų, bet, gantais dengtas, neužsidegė. Buvo tai Baisioji žydų naktis; visamę miestelyje nieks nemiegojo; kuklos visur lakiojo; mediniuosę namuosę negalėjo buti be baimės.

Ant rytojaus paleidžiau klerikus isz Seminarijos; buvo, rodos, 22 diena birželio mėn. ir daviau apie tą žinią Kollegijai, o pats iszvažiavau į Sziaulius. Po dviejų nedėlių sugrižau į Varnius ir neužilgo priėjiau Mikalojų Murawjėwą, Kauno gubernatorių, kurį atsiuntė jo tėvas, Kareiviszkas gubernatorius; jis reikalavo nuo manęs raszto, szaukiančio žmones padėti ginklus ir pasiduoti maskoliszkam rundui. Sutikau ant to ir iszdaviau ką jau buvo padarę Gubernijos Marczelga Daugirdas ir visi Pavietavi Marczelgos. Isz tos priežasties ant provincijos kaltino manę už stoką patriotizmo. Tamę vienok laikę kiteip pasielgti negalėjo.

Liepos mėnesyje 1863 m., pasijemęs Sziauliuosę biletą nuo Jenerolo Majdelio, nuvažiavau į Kurszą, kaipo liuosą

vimams. Seminarijoje patalpinau 120 augintinių; suszelpiau nuo senovės cze buvusių parapijinę iszkalą, kurioje mokė vaikus skaityti ir raszyti žemaitiskai, maskoliskai ir lenkiskai. Pelkėtą miestelį pradėjo labjaus žvizdrą pilti, nes to reikalavo pacztos kelias. Isztacziau naują vandeninį maluną dėl savo ir viso miestelio vigados, nes rundas davė man tik vietą, malunui. Kunigai, turintįs prie manęs reikalą, ir dvarponiai, skaitlingai susirinkdami, ypatingai ant mano Vardodienio, duodavo miesteliui didį uždarbį. Gerai tadą jam klojos, kol neižengė abelna nelaimė, arba maisztas, prasidėjęs 1862 m. Tuosę metuosę Varniuosę nebuvo nei vieno maskoliszko kareivio; budamas tadą Vilniuje prie general-gubernatoriaus Nazimowo, kurs buvo man prilankus, prasziau, idant, atsiųstu dėl apgynimo pulkelį kareivių; prižadėjo atsiųsti, vienok to neiszpildė.

I tuszczią miestelį **pirmą** sykį maisztininkus atvedė Szimkeviczė, ekonomas pono Burzyskio isz Kražių parakvijos. Tas burys isz Konsistoriaus izdo pajemė 320 rub. ir nuo svietiszkujų czinauninkų pareikalavo paraszų, kad maskoliszkam rundui daugiau nebetarnaus. Tokius paraszus iszdavė: Konsistoriaus Sekretorius Karolius Vainaviczė, Ignacas Kossilauskis, Szlovės Sovietninkas, Antanas Narkeviczė, Jablonskis, Zablockis, Gutauskis, Vainaviczė jaunasis ir tt., ir apie tą savo pasielgimą praneszė Kollegijai. Priegtam maisztininkai pajemė popierius Varnių asesoriaus Ciechanauskio ir paskandino Varnėje. Po kelių nedėlių tie patįs maisztininkai atėjo į Varnius ir pajemė isz Konsistoriaus izdo 1200 rublių, iszplakė mano melninką, vokitį Berentą už tą, jog peikė maisztininkų užmanymą ir tvirtino, jog isz to nieko gero nebus. Varnių desztininkas kaž koks perkrikszta, pas žydsu statinėjō kareivius, ateinanczius į miestelį; už tą žydai apskundė jį maisztininkams, tvirtindami, jog yra prieszingas sukylimo dalykams. Anie tadą iszvedė jį isz miestelio ir pakorė.

Gavo žinoti maisztininkai, jog kapitulos sanariai apturėjo nuo rundo piningus pataisymui namų. Įsinorėjo todėl jims užgrobti tuos piningus ir **trečią** sykį ipulė į

Varnius. Jų vadu tuomet buvo jaunas Bogdanaviczė, kilęs nuo Sziaduvos, kurs prasiminė Nieczujum. Varniuosę tuolaik buvo burelis maskolių kareivių, po komanda, kapitono Boryborowo, kuriam patis maisztininkai praneszė, jog ateis į Varnius. Tasai, paskaitęs tą už tuszczią gražojimą, nēmaž neapsisergėjo. Jo kareiviai vieni iszėjo maudytus į ežerą, kiti į pirtį (perenę); prie kapitono pasiliko vos tris maskoliai.

Pavakaryje 40 maisztininkų kuone visi raiti įpuolė į miestelį Telszių keliu ir pradėjo szaudyti. Jų krito 4, maskolių — 20. Bogdanaviczė, gavęs kulką į krutinę, atsitolino ir pasislėpė Kujainiuosę pas ukininką Skirmuntą.

Dėlto maisztininkai butu pergalėję iszsiskaidusį maskolių būrį, kad ne drogunai, kurie netikėtai pribuvo Kaltinėnų keliu. Tie, radę miestelyje karę, padėjo saviėsiams ir iszgainiojo maisztininkus. Apart to uždegė miestelį. Gaisras prasidėjo nuo Leibos karčiamos prie tilto, vedancio nuo Seminarijos į miestelį. Degė per visą naktį; kairioji pusė miestelio visai iszdegė. Apsistojų ugnis prie tvoros Rokyty daržo.

Dar prie mano daržo ruskiai uždegė p. Kossilauskio klojimą (reją); kibirksztis krito ant mano namų, bet, gantais dengtas, neužsidegė. Buvo tai Baisioji žydų naktis; visamę miestelyje nieks nemiegojo; kulkos visur lakiojo; mediniuosę namuosę negalėjo buti be baimės.

Ant rytojaus paleidžiau klerikus isz Seminarijos; buvo, rodos, 22 diena birželio mėn. ir daviau apie tą žinią Kollegijai, o pats iszvažiavau į Sziulius. Po dviejų nedėlių sugrižau į Varnius ir neužilgo priemiau Mikalojų Murawjewą, Kauno gubernatorių, kurį atsiuntė jo tėvas, Kareiviszkas gubernatorius; jis reikalavo nuo manės raszto, szaukianczio žmones padėti ginklus ir pasiduoti maskoliszkam rundui. Sutikau ant to ir iszdaviau ką jau buvo padarę Gubernijos Marczelga Daugirdas ir visi Pavietavi Marczelgos. Isz tos priezasties ant provincijos kaltino manę už stoką patriotizmo. Tamę vienok laikę kiteip pasielgti negalėjo.

Liepos mėnesyje 1863 m., pasijemęs Sziuliuosę biletą nuo Jenerolo Majdelio, nuvažiavau į Kurszą, kaipu liuosą

nuo maiszto. Aplankiau Bauskę, Fridrichsztatą, Dvetą, Bebrą ir Iluksztą. Cze pasivijo manę rasztas generalgubernatoriaus Murawjowo, szaukiantis manę į Vilnių. Neturėdamas kur padėti arklių su vežimu, parvažiavau namon; isz Varnių vykau į Vilnių. Murawiowas, kurs turėjo ciecoriszką valdžią, tą sykį prijemė manę maloningai; man praszant, iszliuosavo du aresztavotu kunigu. Ir vėl sugrižau į Varnius. Rudenį antrą sykį gavau į Vilnių važiuoti. Nuvažiavęs, radau dalykus atsimainiusius; prisiklausiau visokių gražojimų; žadėjo man ir Kamezatką, ir kartuves, ale manę dengė ypatinga Dievo Apveizda ir kuone prieteliszkas ryszys su Murawjowo sunum, Kauno gubernatorium. Griždamas namon, perszalau ir apsirgau labai skaudžią ligą — uždegimu inkstų; pagelbėjo manę garsus gydytojas Janovieckis.

Prasidėjo 1864 metai, per Kulius 5 oficeriai pradēm jieszkojo, kiek kas isz Varniszkių kaltas rundo akysę. Szitie tardytojai Konsistoriaus Sekretorių Karolių Vainaviczę, Seminarijos Rektorių Juozapą Davidaviczę, Varnių kleboną Justiną Grinceviczė užveizėtoją Pasitaisymo Naumų Ambražiejų Kossaszewskį iszsiuntė į Kauno kalinį. Seminarijos nebeliko, nės kareiviai užjemė. Augintinius prisitaisiusius iszventinau czepat, o kitus paskui, szvietiszškai valdžiai leidžiant, Kaunę.

Nors žydai labjaus už musiszkius grieszyjo, nės maisztininkams visoko už piningus pristatydavo, rundas vienok jų niekiek nekabino. Ką regėdami barzdocziai pakėlė savo ragus. Varniuosę valdytojas karcziamos, Berczikas, rudas, kaip lapės uodega, už visus labjaus atsižymėjo praneszimais (donosais). Laimingas, kurs suskubo laiku jam užmokėti ir nusipirkti sau laisvę. Piktumas to žydo siekė ir už miestelio. Persitraukęs isz Prusų keletą baczkelių parako, važinėjo prie bajorų piningų praszytų. Jei negaudavo, naktį dėdavo kur norint po palėpę ir užvesdavo policiją. Tokiu budu ne vienas bajoras prarado savo turtus ir laisvę.

Nekurie Varnių žydai sukilo priesz Bercziką ir norėjo jam atkerszyti. 1864 m. liepos mėn. nedėlios dieną.

pakiszo po žydo pastoję dvi baczkeli parako ir uždegė namą. Kaip tik ugnis priėjo prie parako, tuojaus iszszoavo, ir akiesmirksnyje užsidegė 30 namų. Parapijos bažnyčią apginė. Kareiviai stovėjo po ginklais ir tik veizdėjos. Sudegė kelios deszimtis namų, konsistorius klebonija, kurija praloto Bitauto ir vandeninė mano melnyčia.

Po pirmojo gaisro, kareivių padaryto, Murawjowas liepė iszrinkt isz dvarponių 72 tukstancziu; isz tų žydams ant atstatymo namų davė 32 tukstancziu; kiti pasiliko kisenėje valdytojo. Po antro gaisro žydai vėl praszė piningų, bet tų jiems nebedavė. Asz savo maluną ir klebonas Každaileviczė isznaikintus namus atstatėme savo kasztais. Tokia tai nauda isz sugyvenimo kaimynystėje su žydais!!

4. Nupuolimas Varnių.

1864 m. pasklydo garsas, jog visa bažnytinė jerarchija bus perkelta isz Varnių Kaunan. Tas garsas iszsipildė, nes, asz apturėjęs isakymą atsiduriau Kaunę 6 d. lapkriczio mėn. minėtuju metu. Man atidavė visą muro namą, prigulintį kunigams Augustijonams, szalip s. Petro bažnyčios, kurią liepė turėti už katedrą; vienok ant isztaisymo jos, katedros budu nedavė nėjokio kaszto. Kartu su manimi parvažiavo į Kauną Suffraganas Aleksandra Seresneviczė, Pralotas kunigaikstis Marcijonas Giedraitis, Pralotas Pranciszkus Krzyžanauskis, Szidlavos Infulotas Konauninkas Andriejus Dabszeviezė ir Konauninkas Antanas Beresneviczė. Likusieje Kapitulos šanariai teip pasirėdė. Pralotas Archidykonas Benediktas Smigielskis apsigyveno savo dvarę Krakinavos parakvijoje; Pralotas Kalikstas Kossakauskis apsigyveno savo Akmenės klebonijoje, kur 1866 m. balandžio 25 d. mirė; Pralotas Jurgis Bitautas nuvažiavo į Gružąžius, kur 1868 m. balandžio 5 d. mirė; Konauninkas Ottonas Praniauskis pasiliko Peterburgę, kaipo žemaiczių deputatas prie Kollegijos; Vyskupijos kanclierius Julionas Narkeviczė gyveno Sziauliuosę savo klebonijoje, kurs 1870 m. spalį 1 d. mirė; Pralotas Oficijotas Juozapas Giniatas mirė

Varniuosę 1864 m. gegužės 8 d. Į Officijotus iszkėliau Suffraganą Beresneviczę, jau Kaunę. Konauninkas Dabszeviczė Szidlavoje pabaigė gyvenimą 1869 m. rugpjucio 11 d. Konsistoriaus Sekretorius Vainaviczė, ilgai Kauno kalinyje laikytas, primokėjo ir paliko iszleistas, bet veikiai numirė; kalinys nebuvo jam ant sveikatos. Visi Konsistoriaus czinauninkai buvo atstatyti nuo vietų. Į Konsistoriaus Sekretorius iszkėliau p. Joną Prekerį, nebjauną tarną.

Augustijonų kliosztorius Kaunę liko apverstas ant kvaterų kapitulos sąnariams. Augustijonų Priorą kun. Augustiną Strzedzinskį padariau Kauno klebonu; zokoninkams Bartlamiejui Puksztai, Buskeviczei, Paulauskiui, Jonui Mazuleviczei ir Izidarui Szauklinskiui daviau vietas vyskupijoje.

Seniai uždarytą Bernadinų kliosztorių Muravojas liepė isztaisiti ir atiduoti dėl Seminarijos; Bernardinių kliosztorių panaikintą teipogi atidavė ant gyvenimų seminarystams ir profesoriams. Seminarijos Rektorium paskyriau kun. Jeronimą Baczkauskį Vabalninkų kleboną, Teologijos Magistra.

Bernadinų bažnytėlę liepė turėti už Kauno parapijinę. Zokoninkes Bernadines iszvežiojo į Kražius, į Krakes ir prie Kauno Benediktinių. Teip įkurėme naują lizdą Kaunę. Varnių miestelis paliko tuszczias, kaip daržinė pavasarį. Žydai gailėjos tų kunigų, kurius neseniai stengės pražudyti. Berciką valdžia iszsiuntė į Magyliavą, bet po dviejų metų sugrįzo į Varnius visiszkai nubiednėjęs.

5. Atmainos Varniuosę.

Vilniaus General-Gubernatorius Mikolas Murawjowas, Szviesiausiam Monarchai Aleksandrai II sutinkant, perkeldamas Vyskupą su Kapitulą ir Seminariją į Kauną, pasakė, jog Varnių Katedros bažnyczia turės buti parapijinė. Paskyrė klebonui algą ir liepė duoti paprastą žemės kšsnelį: todėl isz vienos Varnių parapijos padariau dvi. Viena praminiau Senąją Varnių parapiją, antra, Naująją. Žmonės, gyvenantįs po deszinei pusei ežero ir upės Varnės, palikau prie Senosios parapijos; po

kairei gi-prie Naujosios. Į klebonus Senosios parapijos išskėliau kun. Izidarą Každailevicę, ant Naujosios- kun. Juozapą Zaleskį.

Po Murawjowui General-Gubernatoriais buvo grasas Baranowas, paskui Generolas Kaufmanas; tasai pastarasis atėmė nuo manęs Pasitaisymo Namus Varniuosę, arba Rokytų kliosstorėlį. Pakutavojanczius kunigus turėjau nusiūsti į Raseinių, Kalvarijos ir Kretingos kliosstorius, nes tie teužsiliko. Rokytai išsvažiavo į Kenstaiczius tarnautų kunigams-ligonims.

Vyskupo namus, pastatytus iš medžio kasztu Suffragano kunigaikszczio Simano Giedraiczio, paliko prie manęs lig galo mano amžiaus. Jo Mylista Ciecorius padarė man tą mylistą ant Murawjowo perstatymo, labjausiai dėl to, jog užvaisiau prie jo puikų vaisių daržą (sodną). Gailu tik to, kad nei ant kelių dienų neleidė į Varnius nuvažiuoti.

Rokytų bažnytelę, paliktą mano apiekai, paviedžiai užveisdėjimui klebono Každaileviczės. Žemę, prigulėjusią prie bažnytelės, atėmė.

Puikią muro Seminariją Varniuosę, kitados išstatyta kasztu Žemaiczių Vyskupo Jono Lapatinskio, perdirbo ant kazarmių kareiviams. Asztuonius kapitulos namus pataisė ir išpuosžė dėl patalpinimo oficerių. Teipogi pastatė dėl jų keptuvę, pirtį, kalvę, raitszulę ir viską kareiviams reikalingą. Turtingas žydas Monaseviczė, podriadczikas, darbą pabaigė 1871 m. Veikiai ir pulkas atėjo.

Teip Varniai, kurie per kelis szimtus metų buvo vaisytoju Žemaiczių dvasiszkijos, pasidarė lizdu kareivia-palaikių.

Žydai už piningus, nuo rundo pajimtus, pasistatė sau naujus medinius namelius.

7. Brolija.

Nuo 1863 metų, kuriuosė maisztas pasibaigė, rundas nusprendė perdirbti Lietuvos krasztą į Ruską. Visos gazetos pradėm szaukė: obrusit, obrusit!! Tam tikslui

užgynė vietiniams gyventojams ant miesto gatvių, kromuose, kliubuose, teatrę ir iszkalosę lenkiszka kalbėti. Nusidėjusius isztarimu nors kelių lenkiszku žodžių sztraipais karojo; vienok į namų ringį nesikiszė; todėl gyventojai namie galėjo kalbėti lenkiszka, francuziszka, lietuviszka ir vokiszka. Visas iszkaiszas ant kromų perkeitė į maskoliszkas; pagaliaus traktierių vardus: „Lietuviszkasis“, „Žemaitiszkasis“, „Vilniaus“, „Varszavos“, atmainė; galėjo praminti: „Kurszo“, „Nytaujos“, „Londono Traktierius“, bet: „Grodno Traktieriu“ praminti negalėjo.

Maskoliai norėjo dar, kad Lietuviai ir Žemaicziai priimtu pravoslauną tikyba. Visus katalikus, rundui tarnaujanczius, iszmetė isz vietos; jei kuris isz jų priimdavo pravoslauną tikyba, tokiam tuojaus duodavo vietą savo kraszte. Verkė nelaimingi tarnaujantįs, su pacziomis ir vaikais palikti be duonos kashio, vienok tikybos nemainė.

Ką matydamas, Juozapas Siemaszka, isz Unitų Vyskupo pasidaręs pravoslaunu Lietuvos Mitropolitu, įtaisė „Broliją“. Jos tikslas buvo platinti ruską tikėjimą terp katalikų. Kauno gubernijoje galvą tos „brolijos“ buvo Kauno Arkijeriejus, gyvenęs Pažaistyje, vardu Aleksandra; sąnariais buvo: Mikalojus Murawjowas, Kauno gubernatorius, kurs priesz manę nesykį sakydavo, jog dėl ano visokie tikyba gera yra; vice-gubernatorius Lwowas, mitrus, bet nedoras; Jonas Szulginas, Direktorius vyriszkosios Kauno gimnazijos, dievobaimingas, bet fanatizskas neprietelius katalikų; Mikalojus Nowikowas, užveizdėtojas parapijini iszkalų visoje Kauno gubernijoje, teip nedoras, jog paczius ruskius įgriaužė ir užsipelnė visų neapykantą; Mikolajevas, kapitonas, teip uolus platintojas pravoslavijos, jog su kataliku nei pasikalbėti ramiai negalėjo: pati kataliko iszveizda jau pykino jį.

Kiekvienas isz tų brolių apsijemė perversti nors tris katalikus ant metų; teipogi kiekvienas turėjo kasmet sudėti po keletą rublių į Brolijos kasą. Tie pinigai ėjo ant priedo, jei kurs katalizskas laidokas prekiavo savo tikėjimu. Bet ir tie priedai negalėjo patraukti katalikų prie apleidimo savo tikybos.

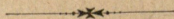
Szitie-gi broliai užgrėšė Vilniaus prekėjams pardavinėti lietuviams kningas, lotyniszkomis literomis spaudintas, ir nusprendė antmesti jiems ruskas literas. Minėtasis Nowikowas rundo kasztu Vilniuje perspaudino lietuviszkai ruskomis literomis: „Evangelijas ant nedėldienių“, „Elementorių“ ir „Ukiszkąjį Kalendorių“, pono Ivinskio paraszytą. Norėdamas perspaudinti teipo-gi ruskomis literomis „Aukso Altorių“, kelius sykius buvo atėjęs pas manę su praszymu, idant daleisczio isz kalendorelio iszmesti: s. Ignacą Lojolą, s. Liudviką, Prancuzų Karalių, s. Juozapatą, s. Kazimierą ir maldas už Popiežių. Ant to atsakiau, kaip tiktai ką nors isz maldakningės iszmes, pagadins ją, o asz iszduosiu vyskupijai paliepiamą, kad nėvienas katalikas nedręstu įgyti ir skaityti. Po viso to atspaudino „Aukso Altorių“, siuntinėjo į sielskas, bet nieks jų nepirko; ką regėdamas, daugiau nebespaudino, bet nuo to laiko nėvienos lietuviszkos kningos lotyniszkomis literomis spaudinti r beleido. Dar-gi maskoliai isz Maskvos atsiųsdavo į Vilnių daugybę abrozdu ruskų szventųjų, savo kryželių ir medalikėlių. Vyresnybė iszsiuntinėdavo juos į sielskas; katalikai vienok jų nepirkdavo, antmestus degindavo, nes katalikų dvasiszkija neszventindavo jų.

Spaudė „brostvininkai“ katalikus, bet ir Sutvertojas prispaudė stiprus apasztalus. Siemaszka Vilniuje neužilgo mirė; Mikolas Murawiwos Pskovę staigiai nustojo gyvasties; buvusysis Kauno gubernatorius Vokietijoje smertį rado; Szulginas Maskvoje amžių pabaigė; Nowikowas, po Szulginui gimnazijos Direktorius, tapo iszsiųstas į Vladimiro guberniją vėl ant užveizdėtojo parapijos iszkalų; Lwowas, savo paczios apleistas, į kaktą sau iszovė. Teip lig 1870 metų nebliko isz jų nėvieno. „Brolija“, tiesa, neisziro, bet minavotųjų ipėdiniai nebeturėjo tokio uolumo platinimę ruskos tikybos.

Visūdaugiausiai katalikus įerzino General-Gubernatorius Kaufmanas, žudydamas dvasiszkiją formaliszkumais ir sztrapais, kuriems nei galo nebuvo. Po jo parvažiavo Aleksandra Potapowas, vyras protingas, ramus ir tikybos

dalykuose ne fanatikas, kurs nuosakiai nuramino Lietuvą. Iš visų mylima buvo jo žmona, ypata laimė mielasirdinga dėl visų, be skyriaus tikėjimų. Kad ji 1870 m. nuo choleros mirė, gailėjos visa Vilniaus ir Kauno gubernija. Ant galo, gubernatoriai vis-gi minksztesni buvo dėl Kauno gubernijos, kaipo grynai katalikiszkos; leisdavo viesziai pardavinėti rožanczius ir szkaplierius, ko Vilniaus gubernijoje neleisdavo.

Vilniaus kningius Adomas Zavadzkiš, turėdamas daugybę atspaudintų lotyniszkomis literomis su cenzuros daleidimu žemaitiszku kningų, reikalavo, idant leistu jam iszparduoti. Ir tikrai, Ministras Vidaus Dalykų Timaszewas 1870 m. leidė. Parapijų prekėjai tuojaus tas kningas iszpirko.

Naujiems metams.

Metai seniejie, kaip greitai praėjot,
 Žymes palikę nelaimių ir laimiu!
 Metai Naujiejie, jau vėliaik atėjot,
 Neszdami nasztą ir darbų, ir baimių!

Sveikinam' linksmai jus, Metus Naujuosius!
 Atneszkit' spaudos liuositybę Lietuvai,
 Numeskit ryszius apszvaitos senuosius,
 Laiminkit gausiai, laiminkit' Varguvai!

Trijs deszimt's penki prabėgo jau metai,
 Kaip spauda tapo Lietuvoje „ždrausta“;
 Tuomet mums ėjos ir riestai, ir kietai:
 Lai spaudos tiesa bun szimet a gauta!

Devynioliktas baigiasi szimtmėtis,
 Visamę sviētę apszvietims platinas.
 Lai ir Lietuvai, nors laikais sziomėtis
 Atnesza szviesos rieszkuczias kupinas!

Mylim' tikyba ir boczių mus kalba,
 Nesame prieszais nei caro, nei valdžios;
 Lai mums, Lietuvių, niekas neapkalba,
 Nes kožnai tautai jos tiesos yr' saldžios.

Metai Naujiejie, atneszkit mums szviesą,
 Tegul platinas lietuviszkos kningos!
 Metai Naujiejie, gražinkit mums tiesą,
 Lai nei viens szimet Lietuvis nemiegos!!

Mažeika.

Kaip Lietuviams klojas?

Lietuvių, kalbanczių lietuviszcai, szendien skaitome iszviso apie tris milijonus duszių. Kas atsieina lietuvių, esanczių po Rosijos valdžią, tai didžiausias jų skaitlius yra apsigyvenęs Kauno gubernijoje, potam užima pusę Suvalkų gubernijos ir dalį Vilniaus gub. Teip-gi didokas burelis lietuvių yra iszmėtytas po miestus Gudijos ir Lenkų Karalystės, kur vieni valdininkauja, kiti eina mokslus, nekurie varo amatus, o da kiti yra didesniais, ar mažesniais tarnais ir prastais darbininkais. Prie tos kruvos da reikia priskirti ir tuos lietuvius, kurie, iszmėtyti į visus vieszpatystės krasztus, tarnauja kariumenėje. Kas atsieina lietuvių, gyvenanczių Prusuosė, tai jų ten yra apie 120 tukstanczių. Isz terp lietuvių iszeivių didžiausias skaitlius gyvena Sziaurinėje Amerikoje ir teip-gi po didoką burelį Amerikoje Pietinėje (Brazilijoje); Anglijoje (Londonė), Szkocijoje (Glasgovė), Vestfalijoje (Vokieczių žemė) ir kitur iszsiskirstę, kur katrą likimas, ar noras pelno pastumė.

Lietuviai, esantieje po Rosijos valdžią, iszėmus mažą burelį liuterių, visi yra katalikai. Nežiurint ant to, jogiai žudu valdžia įvairiais budais, pritinkancziais ir nepritinancziais, lipsniais ir smarkiais, per tiek metų daro Lietuvoje propagandą ant naudos stacziatikystės, lietuviai suliksiol taji užpuolimą drąsiai atspyrinėjo ir visi garbingai isztvėrė katalikystėje; tikt kur-ne-kur kokia doriszcai užpuolusi ypata, Lietuvos iszranka, kokis girtuoklis, ar paleistuvis, kuriam jokis tikėjimas ne galvoj', dėl pelno ir pilvo užsiraszė savę atskilėliu ir vien tuomi užsiraszymu kakdinasi, visiszcai nesirupindamas apie joki tikėjimą: todėl duos Dievas, jogiai Lietuva, kuri neszjoja vardą

„Szventos“, nežiurint ant visokių persekiojimų ir sunkių prispaudimų, isztvers isztikimai ir toliaus katalikystėje tikramjamę, Kristaus Vieszpaties įstatytamę tikėjimę.

Lietuvos apszvietimas prasideda nuo jos priėmimo katalikystės, kadą Didis Lietuvos kunigaikstis Jagaila vedė už moterį Lenkų karalaitę Jadvygą, katalikę. Jagaila, priėmęs Kriokavoje szv. krikstą ir ten pat susižiedavęs su Jadvygą, sujungė į daiktą didę Lietuvos Kunigaikstystę su Lenkų Karalystę ir tapo apskelbtas Lenkų Karaliumi ir Didžiu Lietuvos Kunigaikszciu. Tuomet Jagaila užvedė katalikiszką tikėjimą visoje Lietuvoje ir nuo to laiko jau prabėgo 514 metų.

Mokyti lietuvius teisybių szvento tikėjimo tapo pargabenti kunigai isz Lenkijos, kurie, prasimokinę lietuviszkos kalbos, platino Lietuvoje krikszczionystę ir apszvietimą. Tamę laikę Lietuvos sostamiestyje, Vilniuje, tapo uždėta toli garsinga akademija, kurioje didelę įtekme turėjo kunigai isz Jezaus Draugystės. Ten tai pirmiausiai pradėjo dygti lietuviszka raszliava ir tyrinėjimas lietuviszkos kalbos. Tada kunigų Jezavitų, tapo iszduotas Vilniuje lotyniszkoje kalboje lietuviszko liežuvio rankvedis, mokinantis, kaip lietuviszškai raszyti, idant butu užlaikytas grynas žodžių skambėjimas; vienok pirmutinė lietuviszka kninga, atspausta lietuviszkomis raidėmis, kokia suliksiol yra žinoma, yra mažas katekizmas kun. Ledesmos. Toliaus, dvasiszkijs emė iszdavinėti Vilniuje lietuviszkas malda-kninges ir kitokias kningas daugiausiai doriszkos įtalpos. Tamę tai laikę tapo atspausta kun. Daukszos „Postilė“, kun. Szirvido „Punktai Sakymų“, ir daugel kitokių lietuviszkų veikalų ir veikalėlių didesnės, ar mažesnės vertės. Lietuviszka literatura jau gerai emė keroti; skaitlius lietuviszkų raszėjų kaskartą dauginos, terp kurių atsirado nemažai mokytų vyrų, kaipo vysk. Voloncziauskis, Szleicheris, Kurszaitis ir kiti. Tokiamę dalykę lietuviszka raszliava jau buvo ant gero kelio, bet sztai 1864 metuosę caras Aleksandras II, panaikinęs visoje Lenkų Karalystėje, o per tai ir Lietuvoje, baudžiavą, lietuviams tuosę pacziuosę metuosę atėmė spaudą lietuviszkų kningų: tad vieton kuniszkos baudžiavos lietuviai pakliuvo į sunkesnę,

nes dvasiszką baudžiavą, isz kurios suliksziol nėra atliuosuoti. Tuomet lietuvių tapo sunkus padėjimas, nės veikiai jemė jausti stoką lietuviszkų kningų, o cze ne daleidžia spaudinti; tad lietuviai, iszbadėję dvasiszko peno, pradėjo spaudinti sau kningas Prusuosė. Užėjus persekiojimui lietuviszkos spaudos, tautiszka dvasia jemė kilti augstyn, lietuviai jemė krutėti, ir sztai į kelioliką metų po uždraudimui lietuviszkos spaudos pradėjo iszeidinėti Prusuosė lietuviszkas laikrasztis, o į kelis metus potam iszdygo tenpat da keli laikraszcziai; iszdavinėjimas lietuviszkų kningų, dvasiszkos ir svietiszkos įtalpos, kaskartą jemė dauginties ir dauginasi sulikszendien teip, jog Prusuosė dabar gana gerai pleitojasi lietuviszka literatura, ką pripažįsta ir gudiszkas laikrasztis „S. Petersb. Viedom“, kuris pernai padavė sziltą paminėjimą apie platinimos lietuviszkos raszliavos Prusuosė.

Pasekmę uždraudimo lietuviszkos spaudos pirmių-pirmiau atjautė prastieje žmonės, kurie kitokios kalbos, virsz lietuviszkos, nesuprasdami, iszsibaigus lietuviszkomis maldakningėms ir katekizmams, neturėjo isz ko nē pasimelsti. Vienok kaimo žmonės teip-gi mėgsta skaityti ir kitokias kningeles doriszkos ir svietiszkos įtalpos, kaipo tai gyvenimus Szventųjų ir kningutes, kuriose randasi pamokynimai apie ukininkystę, bitininkystę, amatus ir kitokios žinios, isz kurių kaimietis gali pasinaudoti ir padidinti versmę savo uždarbės, nes reikia žinoti, jogiai ypacz paskutiniuose metuose, kaipo visiems žemdarbiams, teip ir lietuviams užėjo sunkus laikai: visoki mokeszcziai kaskartą didinasi, javų menkiaus užauga, darbininkai eina brangyn, todėl szendien ukininkui į visas puses reikia sukties, idant, atlikus visus iszmokeszczius, kelis skatikus suczėdyti tamsiai adynai. Dėl tos priezasties ir suliksziol kaimo žmonės atjauczia stoką kningų, isz kurių galētu szio to savo naudai pasimokyti; užtai ir siuntinėja neliautinais kaimiecziai praszumus pas gubernatorius, general-gubernatorius, pas ministerius ir pas patį carą, melddami sugražinti lietuviszką spaudą. Pernai praneszė keli gudiszki ir lenkiszki laikraszcziai, jogiai lietuviai keturių aplinkinių nuo Kauno apskriczių padavė tokį praszumą

Kauno gubernatoriui, ant kurio jokio atsakymo ne apturėję. Teip-gi nemažai apturėjo tamę dalykę praszymų ir Varszavos general gubernatorius, kunigaikštis Imeretinskis, nuo lietuvių isz Suvalkų gubernijos, ant kurių jokio atsakymo teip-gi negavo. Visi lietuviai karsztai geidžia sugražinimo lietuviszkos spaudos, o tuomi laiku, kiek katras gali, kruta ir apie prigimtą kalbą rupinasi. Nežiurint ant smarkių valdžios persekiojimų lietuviszkų kningų, kaskartą jos dauginas ir dasiekia visų lietuvs krasztų. Rods tamę darbę nemažai lietuvių nukentėjo, bet kentėti už tokį brangų dalyką, kaip prigimta kalba, tai garbinga. Nukentėjo dalykę lietuviszkos kalbos ir tokie, kurie nieko, arba suvis menkai prisidėjo prie tėvyniszko darbo, kaip va: tris jauni kunigai isz Seinų vyskupystės, isztremti į gilumą Rosijos, jogiai pas vieną valdžia rado kalendorių, o kitų dviejų laiszkus; tegul bus ir tokiems garbė. Gudų valdžia vis da mislyja lietuviszką raszliavą sustabdyti, nes stato lietuviams visokius žabangus ir daro kratas, o tas viskas tiek atstoja, kiek prigesusį kakalį pamaiszyti su žerstekliu (kaczerga). Kas gerai žino kaimiečių dvasią dalykę lietuviszkų kningų, kiekvienas pripažis, jogiai persekiojimas prigimtos kalbos nesustabdys platinimosi lietuviszkų kningų, bet atpencz jų skaitlius pasidaugis. Lietuviai savo valdžiai nėra prieszingi, mokeszczius užmoka, kariumenę atlieka, bet iszveržt nesiduos sau dviejų brangiausių daiktų: tikėjimo ir prigimtos kalbos. Juo persekiojimas kokiam' dalykę yra didesnis, juo atsispyrimas smarkesnis; seniaus terp kaimo žmonių buvo daug nemokanczią skaityti, o szendien įeik tikt į bažnycią Lietuvos karsztę, tai iszvyssi gražią regybą: didi ir maži, moteris ir vyrai laiko rankosę „Szaltinį“, arba kitokią maldakningę ir meldžiasi visi isz kningų, ir tiktai kur-ne-kur užtėmysi kokią seną bobą, arba diedą, kalbanczius isz atminties (Rožanczių). Szendien už didžiausią privolę laiko sau tėvai iszmokyti savo vaikus ant kningų, idant, kaip sako, ne butu suvis akli. Todėl atėjus žiemai tuojaus tėvas, arba motina ima mokyti savo vaikus skaityti ant kningų ir kada nekurie savo vaikus siunczia į mokyklą, tai veik visi jau pirmiaus namie yra

ismokyti lietuvizškai. Kumečiai, kurie leidžia savo vaikus ganyti pas gspadorius, kol neismokina jų ant kningų, žiemą laikosi pas savę ir tiktai pavasaryje atiduoda tarnauti. Beje, negalima tvirtinti, jogiai visuosę Lietuvos krasztuosę terp kaimiečių teip placziai apszvietimas paplito, bet kas atsieina suvalkiečių, tai ten visur, ne iszėmus nė Dzukijos, kur tėvyniszkas krutėjimas kur kas vėliaus įvyko, terp jaunumenės abiejų lycių szendien retai katrą rastum nemokantį skaityti lietuvizškai. Tėvai, kurie moka raszyti, teip-gi ir vaikus pramokina lietuviszko raszto, o vaikai, kurie iszmoksta gudiszškai raszyti mokykloje, veikiai patįs isz savęs iszmoksta raszyti lietuvizškai, ir nėviens lietuvis, ar tai tarnaudams kariumenėje ar tai iszėjęs kur ant uždarbės, ne raszo pas savo tėvus, arba gimines laiszko gudiszkomis raidėmis, bet visi raszo lietuvizškai teip, kaip raszėjų tėvai ir tėvų tėvai. Gudų valdzia teip drucziai rupinasi apie lietuvius, jogiai ne užmirszta jų rusifikuoti nė tada, kada tarnauja kariumenėje: szitai nekuriosę vietosę, kaip ant Kaukazo, kariumenės valdzia atima nuo kareivių lietuvių lietuviszkas maldakninges, vieton kurių įbruka į rankas gudiszkas maldakninges ir tiktai grįžtant namon atiduoda lietuviszkas kningas — tai da negirdėta ant svieta nelabystė!! Isz tos priezasties teisingai skundžiasi mus vyrai, raszydami namon laiszkus, o pagrižę isz kariumenės, su dideliu gailescziu apie tai namiszkiams nupasakoja.

Kas atseina lietuvių mokytesnių, tai ant jų teip-gi tėvyniszka dvasia jau gerai paputė: neviens isz tų, kurie seniaus gėdėjosi augs tesnėje draugystėje lietuvizškai prakalbėti ir lietuviszką kalbą vadino „mužikų kalbą“, szendien tąją kalbą myli, noriai lietuvizškai szneka ir apie lietuviszką kalbą rupinasi. Lietuviszka dvasiszkija grynesnėje kalboje skelbia pamokslus ir dabar jau negirdėti tokių žodžių, kaip „naprzykład“, „owszem“, „patempyjo“ ir kitokių, žmonėms nesuprantamų žodžių, kokie kitados ant sakyklos girdėdavos. Rods, da ir szendien randasi kur-ne-kur tokių, kuriems suliksziol lenkiszka panaberija isz galvos ne iszruko, bet, acziu Dievui, skaitlius jų kaskartą mažinasi. Teip, ana met viens prabaszczius

„Lietuvis“ nusiuntė į Seinų Konsistorija, kaip „corpus delicti — ženklą prasikaltimo“, laiszką, kuri tulas kunigas privatiszkam' reikalę pas jį buvo nuraszęs, už tai (susilai-kykite nesijuokę), jogiai tasai laiszkas buvo raszytas lietuviszkai!!

Didesnė dalis lietuvių, gyvenancziųju Prusuosę, yra protestantiszko iszpažinimo, o likusieji yra katalikai. Prusų lietuviai ypacz paskutiniuosę metuosę sparcziai jemė krutėti ant tėvyniszkos dirvos: iszsirinko į seimą savo pasiuntinį, kuriuomi yra dabar p. Smalakis; igyjotiesą savo vaikus mokyti mokyklosę lietuviszkai ir cze valdžia jokios kliuties nestato platinimos lietuviszkos raszliavos, Tilžės miestę kaskartą daugiau spaudinasi lietuviszkų kningų, kurios isz ten iszsisklaido po visus Lietuvos krasztus. Tai-gi szendien Tilžėje iszeina keturi lietuviszki laikraszcziai ir kaip kadą atsiloszia ten lietuviszki teatriszki perstatymai. Virsz to Prusų lietuviams valia kuopuoties į draugystes, kurios teipgi nemažai prisideda prie platinimosi lietuviszkos literaturos.

Visi lietuviai iszeiviai gyvenantieji Amerikoje Anglijoje kituosę svetimuosę krasztuosę, paeina isz Lietuvos, esanczios po Rosijos valdžią. Daugiausiai lietuvių emigrantų (iszeivių) yra Sziaurinėje Amerikoje, todėl ten teip-gi ir lietuviszka raszliava tarpiausiai gyvuoja. Didesnieji dalis lietuvių gyvenanczių Amerikoje, kasa anglis, kiti užsiima amatninkystę, arba žemdarbystę, o apszviestesnieji prekiauja, užlaiko traktiernes ir t. t. Lietuvių amerikieczių tėvyniszka dvasia yra druta: kuopuojasi jie į draugystes iszdavinėjo nemažai kningų ir iszleidžia artie deszimties savo laikraszczzių, kurie dasiekia ir Europos. Amerikos vieszpatystė yra liuosa visoms svetimoms tautoms; todėl ten kiekvienas gali be jokios kliuties prigimtoje kalboje raszyti ir sznekėti. Į Ameriką keliauja daugiausiai prasti žmonės ant pelno, isz kurių vieni sugrižta namon, kiti ten pasilieka ant visados; vieni parsinesza po kelis szimtus rub. o kiti pareina namon su tuszcziomis kisenėmis. Isz svietiszkkųju lietuvių Amerikoje dar mažai tēra apszviestesniųju; lietuviszka inteligencija daugiau susideda isz dvasiszkkijos.

Lietuviai, gyvenantieji Amerikoje, yra katalikai, bet daugelis iš jų yra isztvirkę ir katalikiszkio tikėjimo įstatų mažai arba suvis neužlaiko, nes į Ameriką iszeina daugelis tokių lietuvių, kurie savo krasztę elgėsi nepaveizdingai, o kiti stacziai gyveno nuodėmingai; todėl nuvykę į liuosą szalį, kur jų nemato nė giminės, nė pažįstami, juo labiaus isztvirksta ir savo nuodais užkreczia kitus. Teip-gi nemažai galima užmesti ir dvasiszkiems lietuvių amerikiečių vadovams. Tenbuviai kunigai lietuviai paeina iš Lietuvos, esancios po Rosijos valdžią; nekurie iš jų iszkeliavo į Ameriką dėlei persekiojimo svietiszkos valdžios, kiti dėlto isztraukė Amerikon, jogiai negalėjo susitaikyti su savo dvasiszka valdžią, o kiti iszėjo ten jieszkoti geresnės duonos; todėl terp Amerikos lietuviszkos dvasiszskijos ir atsiranda nepaveizdingų kningų. Tą patį galima pasakyti ir apie lenkų kunigus, nuvykusius Amerikon. Szitai keli metai atgal nusibastė į Ameriką iš Rymo koks ten lenkas Kazlovskis, kuris buvęs sziaucziūm (kurpiūm), o paskui prigautinai nuo vieno Vyskupo ten priėmęs kunigiszka paszventimą, norints neturėjo jokio kunigiszka luomi reikalingo mokslo. Prijėmęs szventvagiszka Sakramentą kunigystės, Kozlovskis nuvyko į Ameriką ir apsiselbė ten savę vyskupu, nepriklausancziū Rymo Popiežiui, už ką tapo jisai ekskomunikuotas, t. y. iszkirtas iš katalikų draugystės; bet Kozlovskis, nežurint ant ekskomunikos, pritraukė į savo pusę kelias lenkiszkas parapijas su jų kunigais ir tokiuo budu sutvėrė atskilystę, už ką lenkiszka laikraszcziai pernai didei iszpeikė Amerikos lenkiszka dvasiszkią, jogiai tokiam tamsuolini Kozlovskiui duodasi prisigauti ir daleidžia nekaltus žmones į prigavystę vesti. Butu gerai, idant eitu į Ameriką ir tokie kunigai, kurie yra pabaigę augsztesnius teologiszkus mokslus savo krasztę, arba svetmoje žemėje, kaipo Rymę, arba Freiburgę (Szveicarijoje), idant eitu į Ameriką ne jieszkoti svietiszka gerybių, bet prapuolusių duszių ir idant butu tai kunigai nesudėmėto gyvenimo; tai toki tikt dvasiszki vadovai galėtu terp Amerikos lietuvių ir lenkų pakelti katalikiszka dvasią ir nedaleisti visokiems balamutamais neiszmanancziūs žmones suvadžioti. Teip-gi lietuviai amerikiecziai privalėtu

uždėti kelis vyriszkus ir moteriszkus zokonus ant lietuviszkos dirvos, kurie galėtu užsiimti mokiniu vaikų ir karszinimu pavargusių ligonių.

Tiems lietuviams, kurie nuvyko jieszkoti pelno į Braziliją (Pietinėje Amerikoje), sunkiai einasi. Rods, valdžia ten duoda uždyka po plotą žemės neužgyventos ateiviams, bet oras ten mūsų žmonėms netinka, yra visokių bjaurių vabalų, kurie naikina ir laukų augalus, ir žmonių sveikatą; todėl daugelis ten nukeliavusių iszmirszta, kiti stengiasi pargrįžti namon, o kurie ten liekasi, vargiai gyvena. Teip-gi ten yra stoka kunigų. Tas pats dedasi ir su lenkais, nuvykusiais į Braziliją jieszkoti uždarbės.

Anglijos sostamiestyje, Londonė, lietuviai dirba pabriuose. Lietuviszko kunigo suliksziol ten da nėra. Apie 10 metų atgal viens missijonorius*), anglietis, norėdams aprupinti dvasiszkus reikalus, prasimokino lietuviszkai ir lenkiszakai ir mūsų vientauczius mokino tikėjimo teisybių jiems suprantamoje kalboje. Teip-gi tamę laikę tasai garbingas missijonorius parsigabeno isz Lietuvos Szventą Rasztą Naujojo Įstatymo Vyskupo Giedraiczio. Lenkų kolonija Londonė jau stotasi sau bažnyčia, kurioje bus laikomas maldenybės ir bus sakomi pamokslai lenkiszakai; dėlto butu gerai, idant nuvyktu isz Lietuvos į Londoną koks energiszkas, mokytas ir maldingas kunigas, idant globėtu ten nuėjusius mūsų vientauczius, palaikytu katalikiszką dvasią ir reikalams duszios įsteigtu nors mažą lietuviszką koplycią.

Miestę Glasgovę (Szkocijoje) lietuviai dirba pabriuose arba atlieka kitokius sunkius ir prastus darbus. Kaipo praneszė lenkiszkas „Słowo“, nekurie tenbuviai lietuviai mėgstą girsnoti ir nesirupiną apie prigimtą kalbą, teip jog esancziuos ten kelios lietuviszkos giminės, kurių tėvai su vaikais savo negalį susisznekėti, nes tėvai kalba vien lietuviszkai, o vaikai vien angliszakai; jeigu butu tas teisybė, tai tokios giminės butu vertos sunkaus papeikimo, jogiai teip apleidžia savo vaikus, kad jų ne iszmokina nė prigimtos kalbos. Vienok į Glasgovą metai atgal nuvyko viens

*) Manding vadinasi kun. Ortved.

lietuvis kunigs, kuris draugę su kitais ten apsigyvenusiais apszviestiesniais lietuviais praėjusią vasarą pasirupino iszdavinėti Glasgavo lietuviams laikrasztį „Vaidelytė“, todėl galima tikėtis, jogiai tenbuviai lietuviai neužilgo sukils isz tautiszko miego. Tasai pats kunigas aprupina dvasiszkus reikalus ir lenkų kolionistų Glasgovę. Butu gerai, kad lietuviszka ten inteligencija pasirupintu uždėti vaikams atsakanczias prieglaudas, kuriuose jie galētu įgyti nors pradžia mokslo lietuviszkos kalbos ir katalikiszko katekizmo.

Lietuviai, nuvykę į Vestfaliją (Vokiečių žemė), teipgi daugiausiai dirba pabriuose. Ten suliksziol nėra katalikiszko kunigo nė lietuviu, nė lenko. Kolionistus lenkus kartais aplanko ten koks lenkiszkas kunigas ir karsztuosius dvasiszkus reikalus savo vientauczių aprupinęs, vėliaik iszvažiuoja; bet dabar lenkai, gyventieji Vestfalije, rengiasi statyti ten sau bažnyčia, arba nors gerą koplyčia, kurioje galētu prigimtoje kalboje iszgirsti Dievo žodį ir laikyti saviszkas maldenybes. Butu gerai, kad koksai kunigas lietuvis, važinėdamas užrubežyje, užsuktu į tą kampa ir ant vietos isztirtu, kiek ten gyvena lietuvių, aprupintu nors nekuriuos jų dvasiszkus reikalus ir pranesztu į lietuviszka laikrasztį apie visą lietuvių, gyvenancziųjų Vestfalijoje padėjimą — tuosyk butu galima daryti atsakanczia pagelbą ir tiems musų vientaucziams.

Peržvelgę atskiriam visus Lietuvos krasztus ir tas vietas, kur gyvena lietuviai, kaipo iszeiviai, aiskiai matome, jogiai sunkiausias musų padėjimas yra po gudų valdzia. Beje, dirbti reikia visur: nė Amerikoje nė kitur nieks dykai duonos nė piningų neduoda, bet kas atsieina apszvietimo, tai niekur jo valdzia jokiai tautai ne stabdo, bet atpencz padeda apszvietimui platinties, nes juo kokios vieszpatystės gyventojai yra apszvietesni, juo jie vieszpatystei yra naudingesni, o po Rosijos valdzia per tiek metų negalime numesti nuo savęs tų sunkių ryszių, kurie 35 metai laiko suveržę musų prigimtą kalbą, o pertai ir musų apszvietimą. Rods, lietuviszka raszliava kaskartą kyla augsztyn: szendien skaitome saviszkas kningas szimtais ir turime keliolika savo laikraszczių, bet dėlei kliudinimo

valdžios tasai darbas mums sunkiai einasi. Daugelis ypatų turi rankaszczių ir mielai juos iszduotu, kad valdžia daleistu, bet dėlei szendieninio sunkaus mūsų padėjimo su tokiais dalykais turi laukti geresnių laikų.

Vienok sziamę sunkiam mūsų padėjimę vilties nenustokime, bet kiek galint visi krutėkime. Raszykime ir toliaus praszymus pas gubernatorius, į ministeriją ir pas patį carą, įieszkodami sau prigulinezių tiesų, tai yra daleidimo lietuviszkos spaudos lietuviai, mokantieji svetimas kalbas, tegul laikas nuo laiko praneszinėja įtekmingiems svetimtautiszkies laikraszcziams, kaipo vokiszzkies, prancuziszzkies ir angliszzkies, apie sunkų lietuvių padėjimą ir apie neteisingą gudų valdžios stabdymą ir skriaudimą mūsų prigimtos kalbos. Teip-gi neužmirszkime szelpti žiniomis isz Lietuvos ir kitokiais straipsniais mūsų laikraszczių, nes be darbo, be vargo ir rupesczių nieko gero negalima padaryti. Bet dirbdami ant tėvyniszkos dirvos ne užgaukime teisybių mūsų tikėjimo, o patis terp savęs užlaikykime kuosąvaržiausią sątaiką, atmindami, jogiai „sutikimu maži daiktai auga, nesutikimu ir didžiausi suira“. Bukime grynais katalikais ir mylėkime savo prigimtą kalbą, tuosyk iszpildysime Dievo valią ir akysę blaivių žmonių užsipelnysime sau garbę.

Už tikėjimą ir boczių kalbą
Senas ir jaunas lai duoda galvą! —

Ant kapų.

Kapeliai, kapeliai! gražiai iszrėdyti,
Meldeliais, žolynais eiliomis apkaiszyti,
Kryzeliais ir kryžiais, it sėtė, nusėti,
Darbsztaus kunigelio gerai apžiurėti,
Kaip pinti-iszpinti ne siaurais takeliais,
Apsupti ir muru ir gelžies varteliais!

Kiek yra ant jūsų žmonių pakavotų
Isz stono visokio: vargszų ir bagotų,

Mažų, didelių ir naszių ir vargdienių,
 Vidurkę kalnelio ir prie jo pasienių?
 Vieniems pastytas cze kryžius szpižinis,
 Kitiems paauksintas, kitiems tik medinis.
 O yra tokių daug cze amžiaus visokio,
 Kurie nenupelnė sau kryžiaus nėjokio.

Vieni cze atgulę grabuose gražiuose,
 Ir rubuose miegt susivystę brangiuose,
 Kitų gi grabelis tik-tikt sulipdytas,
 O užvalktis jų — pakulinis, trinytas;
 Gal dar isznetyczių sermėga milinė,
 Arba czeveryka ant kojog kailinė.

Bet nors ne vienaip palaidoti cze buvo,
 Vienok gi visi cze vienodai supuvo.
 Nieks nebsididžiuoja cze turtais szio svieta
 Ir guli ramiai, szii palaiminta vieta
 Sulygin' visus, ir didžius, ir mažuosius,
 Turtingus, beturečius, puikius ir prastuosius.

Vargdieniai skriaudikai jau cze nebrugoja,
 Nuskriaustas plėsziko jau nebeprovoja.
 Nei keiksmi, nei barniai negali cze kilti —
 Cze Dievas jau prispyrė nutilti.
 Ant kapo kaimyno lelijos nors žydžia,
 Apleistas beturtis vienok neužvydžia.

Szirdis nusikaltusi, svieta apgauta,
 Szirdis piktais norais, kaip krauti-apkrauta
 Szirdis godulinga, szirdis neteisinga,
 Szirdis, pilna kerszto, szirdis melaginga,
 Szirdis, jau griekuose paskendus, gyvenus,
 Szirdis nuo pekliszko tvaiko pasenus, —
 Eik cze, ant to kalno! Eik cze sudrebėti!
 Atmink: nepoilgo cze reiks tau gulėti!

Sztai cze pasibaigs pikti tavo pragumai,
 Karszta godulystė, visi nedorumai.
 Szirdis dar nekalta, nei svieta apgauta,
 Szirdis asztriais smugiais daug kartų užgauta,
 Dorybėm's žydėjus, dorybėm's kvėpėjus,
 Linksmių, nei turtų mylėt nenorėjus, —

Eik cze, apsidžiaugk: tau meili szi tėvynė,
 Jausmais tau saldžiais ji pripildys krutinę,
 O! mano szirdis, pasakyk, ką tu myli:
 Ar pekloj' paskendai, ar dangun tebkyli? ?

Pal.

Paminavojimai.

1. A. a. dr. Vincentas Kudirka

* 31 d. gr. m. 1858 m. † 16 d. lapkr. 1899 m.

Vieną sykį tikos man buti prie gaisro. Kada vidurnakciu iszgirdau szirdį plėszantį retą, bet ne paliaujantį varpo balsą, szokau isz lovos ir, szejp teip apsigerbęs, puoliau pro duris, idant kuom- norint pagelbėczio į nelaimę, įkritusius žmones: buvo aiszku, jog miestelį ugnis aplankė. Pripuoliau prie pat ugnies... ir nustėrau, ne tiek perimtas milžiniszką galybę to baisiaus gaivalo — ugnies, kiek — regėjimu ukininkės, kurios butas jau isz visų pusių buvo karszcziausios ugnies ryjamas. Pusplikė moteriszkę, kaip anas druskos stulpas ties deganczią Sodoma, stovėjo įbėdusi akis į pleszkantį gyvenimą. Nei truputį pakelos rankos, nei pamelynavusios lupos nė judėjo; isz akių tik žėrė asztri liepsnelė. Nėmaž neatsisukdama, instinktīviszškai pajuto, jog asz artinuos ir, vis nejudėdama, szziurkszcziau balsu isztarė: a-a, kad dega! kad laižo! Kaip drožti-drožia! Už valandos nieko nebeliks!... A-a-a, kad dega! — Dar pridurė, kaip su pasigerėjimu, jog teip sparcziai dega. Nu, mislyju sau, nustojo moteriszkę proto. Pajemiau už rankos, pavedžiau szalin nuo ugnies ir liepiaū sėsties, nusigrįžus į antrą pusę. Nesiprieszino, atsisėdo vis kaip sustingusi. Nedrįsau nė žodžio paguodos isztarti; laukiau. Po valandos visą kuną nelaimingos nukratė virpulys, ir ji szirdį skeliancziau balsu suszuko: — Jezus, Marija, Jo Mylistele, jug visa procė pragaiszo!! — ir, apkabinus mano kelius, jemė verkti. Neužmirsziau tos valandos.

Maž-ne teip pat, kaip toji moteriszkę, nustėrau, iszvydęs lenkiszkuosiuosę laikrascziuosę a. a. dro

Vincento Kudirkos posmertinį paminavojimą. Mirė... mislyju sau. Nu, tai kas, kad mirė? Jug mirė Vytautas Juszeviczė, mirė kun. Gimžauckas, mirė kun. Burba ir daug-daug kitų, ant kurių viltį buvome padėje; tai dėlko-gi negalėjo numirti Kudirka? Jau kad mirszt musiszkiei, tai mirszt!... Turėk tik laiko nekrologus raszyti. Tik laik tarpj praleidžius, kiteip jemiau galvoti. Dar vieno nebliko... Dar vieno, ale visą savo galvą kitus praaugusio, nebliko... szendien tariu, o szirdis, vis liudnesnė, daros.

A. a. daktarą Kudirką ypatiszkai pažinau. Tebeatmenu, kaip priesz penketą metų, teikės jis aplankyti vienatinę tuomet apsczią inteligentiszką mūsų kolioniją; kaip, isz „Varpo“ žinodamas apie darbszcziausijį jo remtąjį, akyvai veizdėjaus į sulysusį, smulkaus veido ponelį, kurs, be pradēm krukszėdamas, gerbė nuo kaktos augsztytyn ilgus, sausus plaukus, kurie bepradēm draikės ant akių; kaip vedum akis atvirai, drąsiai ant valandos susidurė ir... tuoj' pajutę simpatiją, jemeva prie alaus stiklų su isitikėjimu rokuoties. Atmenu paskui ant paszlovinimo jo iszduotus pietus, visas su verksmu iszkalbėtas kalbas ir savo, gailiuos, ne vietoje prisegimą, jog jisai, iszdavęs karę lietuvių krikszczionystei, tol atsiskyrė nuo lietuvių didumo, nuo kurių vargiai atskirsi tikyba, kaipo prigimtą dalyką. Neatsakė nei vienam, kaipo ir tuomet nebediktuojaš, bet vis-gi matėme, kad ir jis yra perjimas iszkilmingumu valandos: ir jis, ir mes, jautėme, jog paskutinį sykį broliszkai beapsznekame maloniausius mūsų szirdžiai lietuvytės dalykus. Už szlovę tebelaikau pravardę „szaunus“, kurią manę apdovanojo, neveizėdamas į tą, jog prigulėjau prie abazo prieszingo jam, nekaipo lietuviui, žinoma, bet kaipo revoliucionistui. Isz savo pusės teip Dr. Vinčą lenkiau, jog ilgainiui, nors tankiai užgaudavo, tankiai apkartindavo savo kartumu, neparasziau priesz jį nei vieno lygiai kartaus žodžio, o kokią penketą veikalų, pilnų asztrių priesz jį žodžių, suturėjau, bijodamas sugriaužti serganczią jo szirdį; bevėli-jau nustoti žymiai gabių sandarbininkų, kurių rasztus atmecziau. Gailiuos jusų, autoriai, ale kiteip padaryti

negalėjau. Jei jusų malonė, grįžkite prie manęs, nors dabar! Žinote, jog asz nepritariu nabaszninko persitikrinimui, jog lietuvis tuomet bus geras lietuvis, jei griaus krikščioniszka tikyba ir terp žmonių platins rasztus, prieszingus religijai. Tuos dalykus pasiremiant ant „Varpo“, ilgainiui, rasit, isztirsime giliaus. Asz tik dovanodavau jam tą „blogają“, pagal musų, pusę, atmindamas, jog „geroji“ szimtą kartų atsveria. Ar tai juokai: turėjo devynius talentus ir nei vieno nepragaiszino. Jis ir laikrasztininkas, ir poeta, ir mokslinczius, ir agitatorius, ir muzikas. Ne buvo nei vienos szakos literaturoje, kuri butu buvusi jam svetima. Ilgas, bet nepilnas, sąrašas jo veikalų geriausiai liudys apie tą.

1. **Laisvos valandelės.** Eilės. 2. **Lietaviszkos kanklės.** 2 dali, Dainos su gaidomis. 3. **Pasakos pagal Krylową.** 4. **Virszininkai.** Paveikslėlis. 5. **Tiesos eilėms raszyti.** 6. **Keistutis.** Tragedija Asnyko. 7. **Narimantas.** Tragedija Vrubliauskienės. 8. **Mindaugis.** Hovackio. 9. **Orleano Mergelė.** Tragedija Schillerio. 10. **Vilius Tell.** Tragedija Schillerio. 11. **Kainas.** Mysterija Bairono. 12. **Vėlinės.** Trecioji dalis Mickeviczės: „Dziady“. 13. **Jurgis Durnėlis.** Brolio. 14. **Pagieža.** Topaties. 15. **Uzsimerkus.** Isz Bellamy. 16. **Rusvos dulkės.** Marijos Rodzievieziutės. 17. **Žvirbliai.** Dyrsińskio. 18. **Vaitiekus Smaigas.** Baluckio. 19. **Girtuoklis.** Z. K. Z. Ir daugybė kitokių smulkesnių rasztų polemiszkių, kritiszkių, politiszkių, moksliszkių, po kuriais buvo „Varpę“ ir kartais „Ukininkę“ paraszai: Vincas Kapsas, V. K., G. ir K., V. Perkunas, o tankiai ir ysiszškai nepasiraszydavo. Bet kas suskaitys kiekviena bėrtą eilelę vedanczio laikrasztį? O „Varpą“ jug jis vedė; „Ukininką“ bent pravedė.

Isz muzikaliszkių jo veikalų paminėsime spaudintus:

1. **Du kontredansu.** „Z litewskich ludomych motynów“. 2. **Varpelis.** Valcas. 3. **Dėdienė.** Polka. 4. **Sudiev.** Mazurka. 5. **Lepunėlės.** Polka-Mazurka. 5. **Bum-czik-czik!** Mozuras. 7. **Nemuno vilnis.** Valcas. 8. **Tańce Warszawskie.** Rankraszcziuose, kaip pranesza „Ukininkas“, tebesą: 1. **Seselės-Lelijėlės.** Valcas. 2. **Rambinkalnio karalaitė.** Polka. 3. **Meiluzė.** Polka. 4. **Staccat.** Polka. 5. **Vis-à-vis.** Galopadas. 6. **Witold.** Galop.

Kalbą a. a. Dr. Vincentas turėjo lengvia, aiszkia, sugniaužta, o reikalę — labai karčiai juokingą. Ant Prūsų Lietuvos laikraštiniųkystės jis padarė didelę įtekę. Nuo jo mokės kariauti patį jo prieszai.

Kaipo krikščionis, tikintis į Amžiną Gyvenimo po smerčiui, su didžiausią nerymascia bėgau akimis per „Ukininko“ N 12, jieszkodamas žinios, beg krikščioniszka pabaigę pilną vargų ir nuopelnų, ale tik žemiszka, gyvenimą, atsitraukęs nuo s. Sakramentų. Ir Vieszpacziam acziu, neužsivylėm. Nėkas mandragalvoti tebegyvenant; ale kad reikia peržengti gyvenimo slenkstį ir pradėti aną paslaptinę, bet aiszkiai Jezaus apreiksztą, gyvenimą už grabo, kurio nei vienas galvoczius neįstengė isztirti ir neįstengs, tai krinta mandravimai. Doktorui Grabauckui, buvusiam prie pat mirimo a. a. dro Vincento paklausius, ar nereiktu kunigą parvesti, atsakęs — **buta gerai**. Už poros adynų atvyko kunigas, ir aprupino s. Sakramentais, tais krikščionių ženklais. Turime viltį, jog nabaszninkas gailėjos per žmoniszka, o visiems prigimtą silpnybę, padarytų prasikaltimų priesz Dievo ir s. Bažnyczios prisakymus. Kaipo krikščioniszka mirusiam lietuviui-darbininkui, „Tėvynės Sargo“ Redakcija, pakvietė pusėje szio mėnesio 4 kunigus, kurie maldingai atgiedojo egzekvijaliszkas psalmes ir padarė s. Miszių Apieras už duszią a. a. Vincento. Budami krikščionimis, krikščioniszka parodėme savo dėkingumo už jo gelžinę valią, už jo paaukavimo paskutinių savo spēkų tėvynei-Lietuvai. Tas žmogus, kelis kartus aresztavotas, kęsdamas džiovos ligą nuo pat iszėjimo isz universitėto, nėkuomet nenupuolė ant dvasios. Vaikszczioti ir kalbėti nebegalėjo, ale nuo raszomojo stalo nepasitraukė ir plūksnos isz savo rankų neiszleidė ir nepaliovė raginti kitus prie darbo. Isztikro, Dr. Kudirka mirė, bet jo darbai, jo paliktas pavyzdys ilgai, ilgai pergyvens ir nepaliaus raginę mus sveikus tinginius prie darbavimo dėl tėvynės labo.

Gimė a. a. Dr. Kudirka Pažerių sodžiuje Vilkaviszchio parapijoje, Suvalkų gubernijoje isz lietuvių, kurie „Kapsais“ praminti. Jo Motyna Elzbieta Jasiulevicziutė jauna mirė. Tėvas Motiejus vedė antrą paczią. A. a. Vincui neturėjo

buti pergerai prie tėvų, nors turtingu, bet ne visai tikru. Tikroji motyna nebutu teip apleidusi, kaip Vincentas buvo iszkalosę apleistas, kad kartais ir duonos kąsnio jam truko. Mokės Starapolėje. Bengės 6 kliasas, įstojo į Seinų Seminariją. Antruosę metuosę iszstojo ir vėl sugrižo į gimnaziją, kurią bengės įstojo į Varšavos Universitetą ant Filiologiškzo skyriaus, bet metus prabuvęs ant medicinos ir pabaigė 1889 m. Budamas universitetę buvo pakliuęs į kalinį 1885 m. už prigulėjimą prie slaptingos draugystės: universitetas už tą atstatė jį nuo mokslo ant dviejų metų. Lyg 1894 m. liuosiai praktikavojo Szakių miestelyje Naumiesczio pavietę. Paskui važinėjo po sziltesnius krasztus, į Krymą, į Abaziją. Per paskutinius 2½ metų gyveno Naumiestyje. 1895 m. vėl žandarai buvo jį sujemę ir nudulkinę už 15 mylių į Kalvarijos kalinį, bet matydami silpną jo sveikatą ir vildamies, jog ir be to veikiai pasimirs, paleido; ilgai žudė tik tyrinėjimais. Prieszingai policijos norams Dr. Kudirka dar 4 metus gyveno ir darbavos.

Budą jisai turėjo szvelną, linksmą, taktiszką ir tvirtą; nuo prizadėjimų nėkados neatsisakydavo. Prie prigimtos žemės buvo neiszpasakytai prisiriszęs. Nors nekartą turėjo progą gauti sziltą vietą Maskolijoje, tecziaus nė per mislį jam neperėjo noras atsiskirti nuo savųjų ir nei kareivis koksai tvirtai iszliko ant savo vietos iki paskutiniam kvėpavimui. Patsai sąžiniszka pildydamas savo pareigas, reikalavo, kad ir kiti pildytu ir baisiai pykdavo ir net nekentė tokių lietuvių — renegatų, kaip jis vadindavo, kurie daug prižadėję paskui pamynė po kojų tuos prižadus, prasiszalindami nuo darbo ir pražudami dėl Lietuvos. Paskutiniuosę metuosę ligos gydymu nebeužsiimdavo; gyveno draugų szelpiamas.

Dirbdavo a. a. Vincas labai nuosakiai, nesiskubindamas, nesimėtydamas, nuo vieno darbo prie kito, kiekvieną dalyką giliai apsvarstęs. Raszė netik lietuviszka, bet ir lenkiszka, kaip Szeszupski, Nemunas, W. K.

Mirdamas, galėjo pasakyti nemelagingai: ką įstengiau daryti, netingėjau padaryti. O mes, likusieji, kokią dalį

savo sveikatos, laiko ir turty paskiriame savo tėvynės reikalams? Tinginiai, bent mokėkime branginti dirbancius ir aukaujancius.

2. Barbora Žagariszkė.

(Umiastauskaitė).

Mums iszreiszkus szirdingą troszkimą įgyti du nauju priesz Dievą Užtarytoju: Vyskupą Merkeļį Giedraitį ir Tėvą Andrių Rudaminą (NB. Lietuvoje tą pavardę, labai tankiai atsitinkancią, isztaria: Rudminą), o amerikiečiams paleidus į Szventąjį Tėvą savo Balsą, idant pripažintu juodu už palaimintus (tą veizdėk priemazgoje), ateina balsas ir isz kitur. Jis dar sykį patvirtina tą tiesą, jog musų žemei netruksta szventų Dievo tarnų, kurie savo galingumą teikias gyviesiams apreikszi.

Minavotina yra visųpirmu anoji priesz kelioliką metų garsioji visoje Pakurszėje Žagarių Barbora, kurios kunas nepagedęs ilsis po Žagarės bažnycią. Per du szimtu metų dalis Katalikiszkosios Bažnyčios, viernieji žemaičiai, pripažino ją už palaimintą, atlikdavo prie jos kuno keliones su apžadais ir apturėdavo per jos užtarymą nemažą paspartį. Maskoliams nepatiko tas katalikų keliavimas; liepė bažnyčios sklepą užmuryti, bet žmonės nepaliové prasę jos užtarymo, ir daug tebegyvena žmonių, kurie aiszkiai patvirtina, jog neveltui szaukias. Tebėra ir kningos, kur suraszyta yra daugybė stebuklų, per jos užtarymą padarytų.

Kiekviena katalikiszka szirdis juo džiaugias, juo daugiau Dievo tarnų mato iszauksztintų ant altoriaus. O musų Žemaitija kiek tai reikalauja užtarytojų sziuosę sunkiuosę laikuosę, ypacz, kad nesziodama vardą „Szventosios“, dar negal pasigirti, jog pilnai tą vardą užsipelnė. Laikas dėlto pajudinti klausimą apie pripažinimą už Palaimintą ir anos Dievo Tarnaitės Barboros.

Visokiems balsams, ir tamę dalykę kilstantiems duosime cze vietą, ypacz dokumentaliskiams darodymams. Rodžiai atspaudintumeme ir anuos užraszytus stebuklus, kad kas mums sutektu juos. Įpraszome ir apie naujus,

liudininkų patvirtintus, praneszti. Ant to dalyko atkreipkime atydą. Jei Dievo valiai nebus prieszingas, tai ir szis užmanymas iszsipildys.

* * *

Tu nežinai sylos maldos,
Nes tu karsztai nemyli jos.
Ir jeigu nori ją pažinti,
Tai reikia melsties pamėginti
Ne lupomis, bet szirdimi,
Su meilę ir su viltimi.

Pal.

Musų mokslavietės.

1. **Judoszystė.** Szimet ant Alotų starszinos iszrinktas Tadeuszas Mierkis yra žmogus be szirdies ir be saužinės. Anais metais, budamas szimtininku, padarė sziokią nedovanotiną szunystę. Viluczių sodžiujė Užpalių par. prie Katerinos Repszienės mokydavo vaikus iszszmintingas ir ramus lietuvius Pranciszkus Banys isz Daujoczių. Patyręs apie tą, anas maskolbernis, Mierkis, nuvyko su dviem deszimtininkais ir užpuolė. Daugumas vaikų buvo iszėjusių namon ant pietų; tadą Mierkis liepė suimti mokytoją, bet tasai iszsiveržė ir, nubėgęs į klojimą, pasislėpė. Mierkiui beliko Elementoriai, kuriuos ir susirinko. Suėjo vaikų moczios, jėmė praszyti, kad atiduotu, jėmė su degtinę vaiszinti; to, matyt, Mierkiui ir terekėjo, iszgėrė visą butelį, bet Elementorius vis-gi parsivežė, grasydamas, nusiųsiąs prie asesoriaus. Vos paskui, žinoma ne veltui, beiszspraszė, tyczioms nuvažiavęs Kas. Jodelė. Retas gudas teapseis su lietuviais, kaip tas iszgamą apsėjo su savaisiais. Pažiūrėsime, ką ims daryti, starsziną likęs. Ale tegu žino, kad turėsime ant jo atkreipę akis ir visus negerus jo darbus cze pat už žymėsime dėl paminklo jo vaikams ir visai Lietuvai.

Mykulas.

2. **Įtużimas Sziaulių misijonierių.** Sziaulių gimnazijos kapelionis, kun. Rodzeviczė, ant kurio bene per daug buvome suvertę kaltybių, kenczia nuo maskolių-mokytojų didį persekiojimą, kuris prieszingai gimnazijos misijonierių

norams, kunigą Rodzevicę perstato gana gražioje szviesoje. Giltinė žino, ant ko pasiremdami pravoslavijos misijonieriai pradėjo nebeleisti Lietuvos kapelionų ant teip vadinamo „Sowieto“, t. y. nuo kunigų-mokytojų maskoliai-mokytojai atėmė balsą, kadą aptarimę studentų mokslo ir pasielgimą. Kadan-gi kitur cze pat Kursę ir giliaus Rosijoje mokytojai religijos visuomet turi pirmąjį balsą, o Lietuvoje nėjokio, tad kun. Rodzevicė jėmė rupinties atgauti savo tiesas. Kun. Rodzevicė, jau nežinia kaip, įgyjęs malonę pas buvusįjį Vilniaus kuratorių, Sergijewski, perstatė jam tą dalyką, ir Sergijewskis atsiuntė Sziaulių Direktoriui paliepimą, idant atszauktu savo neteisingą savo parėdymą (nezakonnyj obraz diejstwija). Ale kiti maskoliai-mokytojai vis-gi susibaudė nepriimti ant rodos už tą, kad kun. Rodzevicė „idiotiskai padarė“. iszbardamas mokytinius katalikus už ėjimą į cerkvę. Kunigas, neleisdamas vaikų į cerkvę atsiremia ant caro paliepimo; bet ant ko remias anie misijonieriai, mokytojai, vyliodami į cerkvę katalikus, prieszingai kapeliono norams ir pravardžiuodami jį už tą, kad nepasiduoda? Tai ant sveiko proto jėmant, netik idiotiskai, bet nedoriai pasielgtu kun. R., jei nemokytu savųjū, kaip liepia jam religija. Sziaulių obrusiteliai-mokytojai teip yra įtužę jau abelnai ant visu kunigų, jog ir kunigo vardą pradeda vartoti, kaipo keiksmą. „Tau tik kunigu buti“! suszuko mokytojas Seeman ant studento, kurs kaž-kaip prasikalto. „Ar-gi jau teip nepadoru buti kunigu“? paklausė studentas. Kunigu buti padoru, ale maskoliams jie akis griaužia, neįduodami jiems žmonių tikėjimo ir tautystės; už tą pyksta.

Įvairios žinios.

1. **Parsidavimas isz geros valios.** Per trejus metus Alotų (Ukmergės p.) starszinos prigulmes pildė ramus, teisingas ir blaivus Baltuszkos Jurgis. Per trejus metus buvo pakajus, nesigirdėjo, kad kas butu pasiskundęs ant starszinos už plėszimą. Teisybė, galime sakyti, žydėjo.

Jo laikuosę alotiszkiei sudžios buvo prasimanę visuomet rinkties į sielską visiems ir priesz pat sudą burti, kuriems kris sudytų sesties. Tokiu budu, provininkai nėkados nežinojo, kas juos sudys, negalėjo dėlto vaiszinti ir papirkti. Niekur kitur nesame girdėję apie tokį rupenimos, idant teisybė imtu virszų. Garbė dėlto ir szlovė tiems vyrams geros valios ir geros iszminties! Garbė geram starszinai, užsikabinusiam medalį, ne per monus, bet kaimynams szirdingai geidžiant.

Kaip viskas geras ant svieta neilgai tveria, teip ir alotiszkių protas. Atėjo laikas permainymo perdėtinių, arba rinkimai. Rodos, aiszku, jog gerą starsziną turint, tik džiaugties belieka ir Dievui dėkavoti. Teip doresniejie ir darė, ale ir velnias-gundintojais su savo tarnais nesnaudė. Naujas kandidatas į starszinas, T. M., isz Kunigiszkių sodžiaus per visus metus vaiszino rinktinius ir perdėtinius su degtinę, o rinkimų dieną arielka, kaip isz szaltinio, plaukė; sako, iszgerę už 100 rublių. Buvo tai 27 d. lapkriczio mėn. Buvo, duokime, ir gėrėjų, 93 rinktiniai, ale ir tie visi galėjo iszsimaudyti toje pabaltakėje, netiktai prisisprogti. Na, ir sutarė ant ano T. M. Liudnas tai atsitikimas ir visai Lietuvai žinotinas. Rinktiniai parsiduoda, tai bent nors vieną kartą prisisprogsta lyg vemiant; bet už ką visas valsezius turės kentėti savo kailio dirbimą? O kad valsezionims lups skurą degtinis starszina, tai aiszku: jug reiks atgauti per visus metus iszleistus piningus. Dorybės tasai žmogus vėl yra menkos, kaip reiszkia jo gyvenimas, per kurį jis mažai tesitraukė nuo arielkos, tai gerdamas, tai savo namuose szinkuodamas. Bjauriausiai vienok jį parodo lietuviams pasielgimas, kurs yra apraszytas kitoje vietoje szio N. (Veizdėk: musų mokslavietės). *Mykulas.*

2. **Pagirtinas nepasidayimas vyliams.** Sztai antras vaizdelis isz valsezių buities, aiszkiei parodžias, koku budu iszvylioja musų tarpininkai prigovorvus nuo nedrašių valsezionių. Tarpininkas Burggardtas suszaukė Ramygaliszkius (Ukmergės p.) ant sueigos dėl iszrinkimo tarnaujanczių prie sielskos. Vienok, palikęs tą tikrąjį

dalyką szalyje, pasistojo ant slenksczio ir jemė griaudingai aiskinti valsczionims, jog už gerą ir szirdingą tarnavimą rasztininko Komarovo reiktu pakelti jam algą. Isz kertės tamę tarpę atsiliepė storas balsas: „už 48 rub. mėnesinės algos neverta tarnauti;“ bet jam tuojaus visi atrėže: „O, o! tai kiek bereikalautumi, jei ir tiek per mažą“? Toliaus tarpininkas: „Piningais jums, tiesa, sunku; budamas geriausiu jusų prieteliumi, žinau, kaip sunku kapeiką suspausti; dėlto sumaniau kiteip: paaukaukite rasztininkui po du gorcziu rugių, kurių jums nereikia pirkti“... Susirinkimas pertraukė: „Jeigu rasztininkas pas mus negali pragyventi, lai kitur jieszko didesnio lobio“. Po ilgam gincijimos, tarpininkas: „Na, vyrai, ar sutikote pilti“? Vyrai umai: „Nereikia, nereikia“!! Ką maskoliszkaĩ iszguldė tarpininkui pagelbininkas. Prasadėjo paprastas tampymas. Tarpininkas žinojo, jog rasztininkas jau buvo nulenkęs kurius- nekurius, idant paturėtu jo pusę, dėlto neklausydamas, jemė visus skirti į du buriu. Bet iszmintingi ramygaliečiai, žinoma, kaipo „tamsuoliai“, nesuprantą „savo naudos“, galvotrukcziais jemė versties pro duris, apversdami ant grindų ir perpirktuosius. To jau, rodos, butu gana parodymui, ar sutinka, ar ne. Ale mūsų tarpininkams nekuomet nerupi žmonių valia: žmonės butinai turi sutikti su tarpininko valią; dėlto viseip žudo, tampo žmones, kol veržtinai neiszveržia jų sutikimo. Sztai ir dabar, neiszgavęs nuo visų sutikimo, jemė szaukinėti prie savęs po vieną, mislydamas, jog pavieniai drovėsysis prieszinties tokiam didžiam ponui, kurs dar-gi teip baisiai žiuri. Bet užsivylė: apart mažumos parsidavusių ir tokiu budu visi davė prieszingą atsakymą, ką tarpininkas, noroms-nenoroms, ir apreiszkė rustu savo balsu. — Na, ir vėl ramygaliečiai pasirodė vyrais esą ir nesiduosią, kad kas vyniotu juos ant pirszto. Gerai. Pavyzdį paliko mums geresnį už alotiszkius,

3. **Blogas geidimas.** Priesz dvejetą metų Bamygalos Aptiekoriui užmanius, kad grynų lietuvių bažnyczioje Adynas vargonysta giedotu lietuviszkaĩ, klebonas N. atsakė: „Kolaik asz cze esmi piemeniu, lietuviszkų Adynų nebus; negut ant mano peczių galvos nebliktu, kad kas

atsimainytu“! O parapijonis visgi geidžia, kad lenkiszkos Adynos atsimainytu į lietuviszkas. Iszeina nebegeras geidimas, kad klebonas galvos nustotu. Fe! Kaip tai gal!

Striukis.

4. **Paprikininkas nukarotas.** Sziauliuosę Okružnas Sudas nusudyjo į aresztantų ratas Veviržėnų urėdninką už jemimą paprikų (wziatki). Buvo teip. Nekuris Kazragis mirdamas isakė savo pacziai pastatyti pakelėje puikų kryžių, ką toji, naszlę likusi, ir padarė. Tuokartu buvo pats smarkumas persekiojimo už kryžius; urėdninkas netruko užpulti ant Kazragienės teip smarkiai, teip baisiai gundino ir Siberiją, ir szejp, ir teip, jog vos ta beatsikratė 30 rubliais ir dviem purais avižų. Bet atsi jokėjus moteriszkkę pradėjo gailėtis prarastų piningų ir padavė gauruotsnukį plėsziką į sudą ir įvėlė į aresztantų ratas. Oi, oi, kiek mūsų kraszto czinauninkų reiktu iszsiusti ant tų pėdų į ratas! Saužiniszcai tyriant, gal nei vieno Lietuvoje nebe paliktu: tokie cze visi sulindę valkiatas isz viso svieto.

Ar-gi ne gerai padarytu, duokime, Jonkauskienė isz Luokszių, ties Sziauliams. Ir prie jos atsigriovė „policija“, t. y. urėdninkas, pasijemęs grapo Zubowo medinczių, Bertaszzių. Nakties laikę atsibraižę, nebutu buvę įleisti, kad neszauksmas: „policija atėjo; wo imia zakona“! Jonkauskienė įleidė nekviestus sveczius ir žiuri, ko-gi cze „policija“ nuo jos nori. O-gi, bracz, urėdninkas „wo imia zakona“ jema bjaures kalbas Jonkauskienei kalbėti. Kadangi tai buvo moteriszkkė dora ir nenusigandus, ilgai nemislyjus pagrobė kirvį ir puolė ant begėdžių, vos tie kulvartomis beiszspruko pro duris. Žiuri, namelio klemberis užkritęs, nebegal beiszeiti, o cze gaspadinė gvalto szaukia. Szoko tuodu ant trobos ir „wo imia zakona“ vos pro stogą berado kelią.

Sudegus Jonkauskienės trobai, tas pats urėdninkas norėjo nusukti apsisergėjimo piningus (strokavus), ale J. nepasidavė; ir tardytojas, bylos neužvesdamas, pasakė: „blogai, brolau, pradedi: gali iszsimetindinti“. Ar-gi Jonkauskienė negalėtu teip padaryti su tuo nelabuoja, kaip Kazragienė. O vertas to, nes ir lietuviszkų kningelių, kaip įmanydamas, uostinėja.

5. **Parmazonas.** Ties Sžiauliams atsirado keistas didis lietuvis, ant žodžių smarkiai užstojantis už mus, o išz tikrųjų — labjaus mus skriaudžiantis, neg pikeziausis gudas. Sako, tuomet Lietuva būsianti išzganyta ir priesz maskolius tvirta, kad prisiskaitysianti visokių bliužnijimų ant kunigų, popiežiaus, ant krikščioniszkių papratimų ir t. t. Lietuvystę varo, dalydamas tokias kningeles, kaip „Parmazonas“, „Vaiszės Kristaus“ ir daug kitų, vis panaszių. Klausais žmogus, nes mokyto žmogaus kaip neklausysi; ale misliji sau, ir tam vieta areisztantų ratosę su augszcziaus paminėtais lupikais, nes ir jis lupa tur tą, mums szventą, mūsų tikėjimą. Oi, verta už tokią lietuvystę...

Salys.

P. S. Ko jis vertas, ko ne, ale butumete neverti „lietuvių“ vardo, kad drįstumete aiszkiai nurodyti nors ir tokį netikelį lietuvį kam nereikalingam. Neklausykite, anų bjaurių kningelių neimkite, o įspraustas sudeginkite, — tai visas jūsų ginklas. Garso nereikia leisti: Dievas teduoda jam susipratimą, jog ne cze mūsų tvirtybę.

Red.

6. **Isz Gadonavo,** Telszių p. Terp gadoniszkių neblogai stovi blaivystė, padėkavojant buvusiamiam klebonui g. k. Rupkai, vienam isz didžiausių prieszų girtuoklytės ir viso, kas yra blogas. Ant kožno žingsnio persekiodamas girtuoklius, padarė per szeszerius metus savo buvimo Gadonavę, kad karcziama tuszczia buvo, nors pirma to buvo pragarsėjusi kaipo vieta girtuoklių ir pesztynių kas szventą dieną. Kunigui Rupkai valdant parakvija, įeis, budavo, kokia pora isztroszkusių mizerokų, atsargingai apsidairys į visas szalis ir mes po burnelę, czepat prie szinkos stovėdami, ir spruks kuoveikiausiai pro duris. Ir tai buvo retas atsitikimas: turėjo gėdą. Iszėjo isz mados degtinė per talkas ir budynes, nors jau keletas metų praslinko, kaip mus apleido kun. R. Jam-gi padėkavojant, nekožna parakvija galės susidėti su Gadonavo dalykuosę žinojimo tikėjimo dalykų.

Nemokanczių raszto (skaityti R.) pas mus yra mažas skaitlius, bet ir daugiau pramokusių nedaug: keletas

iszėjusių artymą Telszių miesto mokslainę; keletas-valsčiaus mokslaines, isz kurių, tiesą pasakius, ir tie mažai naudos te-izsneszė. Isz senųjų eilos butu vienas-antras daugesniai mokytas ir labjaus pasituris, bet jie, kaip visur, tebevysta senosiose idėjose. Minėtinas yra daiktas, jog ne vienas, nėjokioje mokykloje nebuves, neturėdamas nei pirmųjų mokslo pamatų, kaip tai matematikos, gramatikos, geografijos, turi didį norą skaityti ir per savo rupesni pats yra daugalyjė dalykę teip apsiszvietęs, jog užtektu ir vidutinio mokslo žmogui, kaip tai-istorijoje savo kraszto. Steigias igyti kuodaugiausiai kningu, tankiai labai svarbių; nevienas skaito „T. S.“ ir t. t. Žodžiu sakant, meilu veizdėti ant tų darbininkėlių: nemokyti jie, negarsus, bet jų užpelnus reikia augszcziaus statyti, neg isz karto rodos; jie triusia ne dėl užmokesnio, ne dėl garbės; jų balsai nekilst augsz-tai; ne vienas plūksnos nemoka doriai nusitverti, o vienok visi jie tarnauja savo boczių-prosenulių žemei: karsztai myli savo kraszta, skaito kningas ir laikraszczius, kits kitą prie to darbo pasiragina, nevildamies jokio už tą atlyginimo.

Bažnyczią turime medinę, seną. Kun. D. jau buvo padaręs pradžia rinkimui medegos; dabartinis-gi klebonas karsztai užsijemęs mislę iszstatymo naujos.

Teipogi isakė, idant giedotojai Karunką giedotu isz Szaltinių, grynai lietuviszkais žodžiais, vietoj senoviszkos su: slūžyt, milasninku ir t. t. Už visą tą duok, Dieve, jam ilgą amžių ir sveikatą, kad nepristigtu spēkų triusoje dėl mūsų parakvijos labo!

7. **Kupisztkio szimtiainkai.** Kupisztkis, ties gežkeliu stovintis, gražus miestelis, turis daug žydų ir žmonių. Bet žmonės apsileidę žydais. Ketvergais esti dideli turgai, daug visuomet uždarbio, bet isz žmonių neiszsiranda nei vienas vikras, kurs norėtu pasipelnyti; jie geriau svetur iszeina sunkio darbo dirbtų, neg savo tėvynėje lengviaus pelnyties. Žmonės cze, kaip visamę kraszte Rytų Lietuvos, yra nuolaidūs, dėlto kožnas begėdis ant jų jodinėja. Vienas suskis szimtininkas, pralobęs, visiszkai žmonių nebelenkia. Reikia bėgti szalin, iszvydus szimtininką su nagaiką, nes tuoj gausi į nugarą ir dar

prisiklausysi maskolizkos kalbos. Musiszkiei, kad nori kam grubijonyti, tai vis maskolizkai szneka dėl didesnio pabaidymo žmonių, kurie ir žodžio maskolizsko bijo. Kad kupiszkėnai butu drąsesni, tai jam pacziam kailį iszdirbtu.

Kitas vėl szimtininkas latvis, isz Vieszintų par. visokias szelmystes daro. Kad žmonės suvažiuoja ant turgaus, jis pasamdo ką nors gerą atvežtą mėsą apkratyti su kirminais, o paskui atėma aną, kaip nesveiką, ir pasidalyja su urėdninku, arba nusztropyja žmogų, o piningus pasijema.

Deszimtininkai turi urėdninkui su szimtininku duoti po kokią rublinę, nes kiteip szaukinėja ir szaukinėja juos į miestelį bejokio reikalo, kad tik įkirėti periszkadijimu darbę. Moka teipogi ir prie kitokių niekniekų prikibti, by tik iszlupti penkrublinę. Drąsesni iszvaro juos laukan, bailesni moka. Negerai yra apsileisti paszlemekais, ypatingai-savaisiais-iszgamonių. *Paikszio Kankalėlis.*

8. **Geras lietuvis.** Gauname rasztą nuo jaunikaiczio, kurį geru lietuvių“ tegal pavadinti. Jisai raszo. „Tegul bus pagarbintas Jezus Kristus“! Brangus Redaktoriau! Nepaniekinkite manęs, menko lietuvėlio, Tėvynei pasiszventusio: turiu viltį, jog vedu gerai susipažinsiva. „Tėvynės Sargą“ asz jau antri metai pažįstu; bet jį sunkiai per rankų rankas tegaunu ir už gerus piningus, nes dar nežinau tikro kelio. Bet nors brangiai įgavęs platinu terp savo brolių lietuvių, su didžiu noru, nes jis apszvietimą nesza. Man labai patinka, kad agentai kningas po namus iszneszioja; su guodone priimcziau ir apmokėcziau ne vien laikraszczius, bet ir visokias kningeles, daines, kalendorius. Asz esmi 19 metų vaikinėlis, darbuojuos prie tėvo 3 deszimtinų žemės. Atlikdamas darbą, skaitau, mokaus arba kningeles po sodžius panezsiuju, nes turiu didžią ukvatą platinti jas po žmones: tur but toksai jau yra Dievo paskyrimas dėl manęs. Visa nelaimė, kad mažai tegauna ir tai perbrangiai. Pirmiaus asz prie sunkių darbų ukininkams tarnavau; tikt mano sveikata visai menka. Ligos ir didi ukvata tarnauti „visiems ukininkams“ nebeleidžia eiti už tarną vienam. Į „Tėv. Sargą“ asz jau parasziau vieną dainą „Apie

Lietuvos mergaičių meilę“; dabar sztai aprasziau gyventojus savo sodžiaus, o tai dėlto, jog sodžius apdainuoja visai nepadoriai ir teisingai, bjauriais žodžiais, piemenų su kiaulėmis iszmislytes dainos, nuo kurių nevienas pasipiktina. Ant ko gerą szirdį turi gerai pramano; ant ko piksta, nors tas butu geriausias žmogus, apdainiuos kuobjauriausiai. Asz kožną savo sodžiaus žmogų aprasziau kuoteisingiausiai, pagal darbų jo; kuris nevertas buvo gero žodžio, nedaviau, bet jei pasitaisys, permainsiu su džiaugsmu. Tuos terasziau blogais, kurie nusidėjo priesz tėvynės meilę. Ir jus, Broliai ar Sesoris, kurie mokate raszyti, raszykite daineles dėl savųjų kuoviežlybiausias, kuoteisingiausiai ir dalykite tiems, kurie gražiai dainuoti moka. Dainos temokina mus, jaunimą, kaip reikia mylėti krikščioniszką dorybę, savo tėvynę, savo kalbą, savo kningeles, savo senoviszkas maldas, kad susiprastu visi Brolycziai ir Sesitys, jog jie yra nekokie lenkai, ne maskoliai, ne latviai, bet lietuviai nuo senovės. Mergaitės tegu nepyksta, kad juos apjuoks už lenkavimą, bajoravimą. Priesz tas kariavome ir kariausime, kurios nesisaugo lenkų, maskolių, latvių, žydelkų, jų madų, jų kalbos ir nedorų jų darbų; jus busiti paniekintos visoje Lietuvoje, dar ir nuo Dievo neapykantą apturėsite. O katros doriai, lietuviszškai užsilaikysite, busite iszaugsztintos priesz visus žmones. Laukdamas kuoveikiausiai susipažinti su jūsų agentais pasilieku“.

Surudijusi Pluksna.

P. S. Dovanok, brolau, kad turėdami per daug visokių eilivimų, tavųjų netalpinsime; juos dagi veikiausiai nurodytu ant Tamstos susineszimą su mumis. Ot, už szitokius rasztus tai szirdingiausiai — acziu! *Red.*

9. **Antras lietuviszkas teatras Kursę.** Liepojuje nedėlioje 16 d. sausio mėn 1900 m. bus parodytas salėje Labdaringos Draugystės ant Suvorovo gatvės Paberzo butę su labdaringu siekiu lietuviszkas mylėtojų* spektaklis,

* Didžiasias roles iszpildys tie patys artistai, kaip ir Palangoje: pp. Mongirdas, Vizinskis, Janulaitis ir pana Jakszeviczalė isz Sziaulių, su dideliu artistiszku talentu. —

„Amerika Pirtyje“, originaliszka komedija, paraszyta K. Pradžia 8 valandoje vakarę. Prekė vietų 2 r. 50 kap — 25 kap. Komedijai pasibaigus bus szokiai, bilietai ant szokių moterims 30 k., vyrams 50 k. Bilietus iszangsto galima gauti kningu krautuvėje p. Jurkowsky, dienoje kumedijos-gi draugystės kasoje. Teip skelbia maskoliszka ir lietuviszka spaudintos afiszos (lietuviszka-lotyviszkomis literomis). 8 d. rugsėjo mėn. tą pacią komediją ir tokiais-pat afiszas regėjome Palangoje. Vis tai nemaža patieka. Tie patys artistai buvo norėję szitą komediją perstatyti Sziauliuosę, bet valdžia nedaleidė. Negerą ispudį daro be galo klaidingai spaudintos afiszos Palangos lygiai ir Liepojaus.

10. **Žemaitiszku arklių isztyrimui** buvo komenderuotas veterinarijos studentas isz Varszavos. Arklius jam statė Jo Mylistos Kunigaikszcziai Oginskiai: Mykulas-Plungėje ir Bagdonas, žinomas augintojas arklių žemaitiszkos veislės, Rietavę. Studentas iszjėme per keles deszintis mierų su tam tikrais prietaisais nuo kiekvieno arklio.

11. **Naują gelžkelį** ketina pravesti nuo Mažeikių lig Kretingos, per Sedą, Plungę ir Karteną. Kasztos plataus kelio aprokuotos ant 3, 800, 000 rub. Ta szaka sutrupins kelionę isz Peterburgo į Vokietiją ant kelių adynų. Dabar galės važiuoti isz Peterburgo ne per Dinaburgą, Kauną, bet per Dorpatą, Rigą, Mažeikius ir Kretingą. Plianus jau iszjėmė ir gruntą isztyrė. Nuo Kretingos busenti szaka ant Palangos -12 viorstu siauro kelio. Už kokių 50 metų gal ir lauksime gelžies kelio. Dabar gi žemaicziai po 15—20 myliu žuna su arkliais, kol privažiuoja kokią stanciją.

12. **Truputis skaitlių isz Žemaiczių Vyskupijos.** Žemaiczių Vyskupija apjema dvi guberniji: Kauno ir Kurszo. Valig sziametinio bažnytinio kalendoriaus, arba rubricelios, iszpažįstanczių Rymo-Katalikiszzkąją tikybę yra abiejos lyties: 1232187 ypatos. Už pilną tikrumą tų

skaitlių, žinoma, galvos negal guldyti; apsirikimą ant keleto tukstanczių lengva padaryti.

Kurszo gubernija padalyta į du dekanatu, arba džiakoniji.

Kurszo džiakonija vėl padalyta į 10 parakvijų su 30 94 gyv.			
Žemgalos (Senigalijos) dž. į	8	„	„ 41 68 „
Isz viso:		18 par. su	72 51 gyv.

ventojais, daugiausiai latviais. Lietuviai Kurszę apsigyvena tik miestuose: Liepojuje apie 10 tukstan. Nytaujoje — apie 600, Iluksztoje kelios deszimtis ir mažumas kitur. Szlovė Kurszo dvasiszkijai; ji, budama tikros lietuviszkos kilmės, yra teip pramokusi Kuržemiszkos ir Vidžemiszkos latviszkos tarmės, jog ir tikrieji latviai nieko jiems neužmeta dalykuosę gadinimo jų kalbos per pamokslus ir spaviednę. Latviszkoje literaturoje katalikiszkoji dvasiszkiya dalyvumo nejema, ir tą reikia papeikti. Kuržemiszkoje tarmėje gotiszkomis literomis yra iszduota paskutiniame laikę apie deszimtį katalikiszku dvasiszku kningelių. Bet ant to ir apsistojo. Vidžemiszkojoje tarmėje raszyti lotyniszkomis literomis maskoliai neleidžia, lygiai, kaip lietuviszkoje. Katalikiszka literatūra trukdzia visulabjausiai kitur nežinomas kunigų neturtingumas. Kitas ir butu ką nors paraszęs, bet negauna iszdavėjo. Ir ant iszėjusių kningelių guli nemaža skola. — Peikiame kunigus, kad neprisideda prie laikrasztininkystės ir neaiszkina bent tų klausimų, kurie sujungti su katalikiszkomis aprubėmis. Liuteriszkiejie latviai skaitantys nėkuomet neužgirsta apie gyvojimą jų brolių kitokios tikybos; dėlto ir mano, jog su katalikais nėra ko ir rokuoties, nes jie balso neturi. Tas dalykas nemažai prisideda prie isznykimo kataliku latvių. Kuriose nekuriuose parakvijose ir dabar nelabai kam yra į bažnyčia vaikszczioti; neužilgo ir visiszcai nebebus kam, ypacz Kurszo džiakonijoje.

Septyni Kauno gubernijos pavietai padalyti į 17 džiakonijų.

Abelių džiakonija turi	14	parakvių	67 684	gyv.
Batakių	12	„	52 304	„
Velionos	13	„	80 078	„
Ukmergės	17	„	87 217	„
Vieksznos	11	„	72 655	„
Varnių	9	„	39 538	„
Kauno	10	„	44 364	„

Ta dž. baisiausiai sulenkinta.

Krakių	8	„	54 757	„
Zarasų	11	„	94 313	„

Toje dž. yra apie 30 tukstancijų baltgudžių katalikų, kurių kalba teip paniekinta, jog ir patįs jie pyksta, kad augsztesnė asaba užkalbina juos baltgudizskai. Kunigai lavintu jų kalbų, kad ne baimė maskolių, kurie neleidžia spaudinti nėjokių kningų baltgudizskai.

Alsėdžių	13	par.	58 352	gyv.
Panevėžio	12	„	93 322	„
Rietavo	13	„	69 333	„
Utenos	15	„	92 211	„
Sziaduvos	10	„	59 876	„
Skuodo	10	„	52 572	„
Szidlavos	9	„	50 800	„
Joniszchio	12	„	90 295	„

Isz viso 200 parapijų ir 3 kliosztoriai:

Kretingoje vyriszskasis Bernardinų su	8	ypatomis
Kaunę motriszkasis Benediktinių su	17	„
Krakiuose motriszkasis Katerinių su	7	„

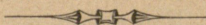
Kunigų Žemaicijų Vyskupija rokuoja artie 650. Pagal amžių galėtu juos iszkaidyti sziteip.

Nuo 23—30 metų yra	90	ypatų.
„ 30—40 „ „	225	„
„ 40—50 „ „	94	„
„ 50—60 „ „	88	„
„ 60—70 „ „	100	„
„ 70—80 „ „	37	„
„ 80—90 „ „	7	„
virsz 90 „ „	1.	„

Mums minėtinas yra skaitlius kunigų lyg 40 metų, t. y. 315, t. y., maž daug, pusė turinti skirtą dvasią nuo likusiosios pusės, kuri vis silpsta ir mažinas. 40—60 metų ypatos yra pereiginės, skaitl. 182 yp.; likusiosios 145 yra ypatos senosios gadinės, senovę tesuprantanczios ir senovę besitvirtinanczios.

Tarp tų 650 kunigų su augstesnio mokslo laipsniais ant greitosios pasergėjome apie 40; tai per mažai, vos 16. dalis visų. Dvasiszkoje Akademijoje Petropylėje mokias, pabaigę žemaiczių seminariją, 8 jaunikaicziai. Ant trijų paskutiniųjų kursų Žemaiczių seminarijos Kaunę užrašyta vos tik 66; ant pirmojo yra vėl apie 20 ypatų; isz viso tadą Kaunę bėra 86 klierikai, skaitlius, du kartu mažesnis, neg seniaus budavo (maximum buvo 155), nors vietos dabar kur kas daugiaus pataisė. Priežasczią to yra žymus susimažinimas kandidatų ir sunkus persekiojimas maskolių, nuo kurių priguli prijemimas į seminariją. Kauno seminarija kitados visųskaitlingioji, paliks neužilgo visų mažoji. Mirsztanczių tuotarpu skaitlius nesimažina; szimet užrašyta — 24; vargiai tiek jaunų įsiszventins.

Valig pernykszczių metų skaitlius kunigų, įtylpusių į suskaitą (648), nėkiek nepersimainė.

Ant 60-metinio jubiliejaus — pasveikinimas.*)

Andante.

Mikolas Raczas.

p

Te - gu Aug - szeziau - sis Diev's die - nas Ta - vo
Žy - dėk terp mu - sū Tu tvir - tas vy - re,

mf

Pa - il - gin' czio - nai dėl vai - ku sa - vo!
Ku - ri pats Die - vas czio - nai pa - sky - rė!

Ro - dyk mums il - gai isz - ga - ny - mo ke - lia,

*) Gruzdžių Klebono kun. Longino Reksėio. Maloningai suteikė p. Pusantravargamistris.

Kaip ro-dei lig sziol, Bran-gus Klebo - nė - li !

pp Mes, Ta - vo vai - kai, sczy - rai klau - sys' - me

cresc Ir Ta - vo va - lia *decrec* vi - sad pil - dys' - me

p Szen - dien su - bė - gom Ta - ves svei - kin - ti,

mf

Tau, mu - su Té - ve links - mai gie - do - ti.

f

Nes isz - gy - ve - nai sze - szes de - szimts me - tu,

Pro - cěj' dél mu - su pa - dé - jei svei - ka - ta.

Vi - vat, vi - vat, vivat, vivat!

Isztremtojo rasztai isz Spasko

(Tambavosg.)

(Pradžią veizdėk N. 11 ir 12 „T. S.“ 1899 m.)

1876 m. spalį 8 d.

Tegul bus pagarbintas Jezus Kristus ant amžių
amžinųjų! Amen.

Mieliausis Geradėjau!*)

Nors pas manę raszei lenkiskai, asz vienok savo Žemaitiszko nemetu. Dovanok, gal ir nėtinka; bet ką daryt? Nusileisk užburiui, pasinuobodyk truputį, skaitydamas: nereikėjo girti — tuom stangesniai prilipau prie jo, jog ir norėdamas nuog jo nebeatsitrauksi. Bet, pametus tai, prisipažinsiu, jog ir asz daugiaus isz nuobodos pamėgau jamę: rasant žemaitiskai, nusiduoda man, jog persikeliu į jusų pasaulę ir nors per tą valandą išsirodo, jog su jumis gyvenu, jusų oru kvėpuuju; tuom savo apalpimą atgaunu ir savo buvimą pagerinu.

Padėkavojęs szirdingai už tavo atminimą apie manę-nuskurdėlį ir už gerą szirdį, jog nebaidais prakeiktais pagal budą szio svieto, jog kuom galėdamas ir viseip iszmanydamas teikeis pagerinti mūsų padėjimą, — prisislinksiu ir asz teipo-gi prie pagyrimo tavęs, jog, kaip man rodos, pravirszesniai valdai tuom liežuviu, kuris tavo rasztę, kaip upelis, be trukio plaukia, smagiai ir szvelniai murmėdamas, glosto ausį ir ing szirdį per nevalią spaudžias. Kožna litera nežvairuoja ir nežvairuojas ir neraukstos. be mažiausio vingėjimo ir abejojimo, tiesiog į akis žiuri ir, aiskiai į kruveles susirinkusios, sako: mūsų tvėrėjas teip nori, teip prisako, o mes jo valią garsinam ir jausmus jo apreiszkiame. Yra tai dovana nė kožnam duota, nei kožno suprantama; ją duoda arba prigimimas, arba sunkus per ilgą laiką darbavimos įdziepyja. Džiaugiuos ir džiaugsmę nerimstu. Skaitydamas tavo apsėjimus, matau visur szirdingus jausmus, kuriais po visus pasaulės krasztus meilingai dalinies, sziałaikiniuose daiktuose neesi isimylėjęs,

*) Konauninkas Samuelius Paszkeviczė, Josvainių Klebonas. R.

o kas szlovingesniai, jog apie mažucius neužmirszti, jų neniekini, ant rodos su reikalais atbėgantiems padedi ir kartu savo paszaukimo prigulėjimū neapleidi, juos myli ir patsai aprupini. Vis tai ženklina gerumą szirdies, žmoniszumą dėl visų, tikrą ir karsztą meilę Dievo ir artymo, kurios ugnis netrūnyja pelenuosę, bet, kaip Vezuvijaus, iszgriovus spragą, veržias ir, blokszdama į padanges liepsnas, savo gaisru visą apygardą apszvieczia.

Nori žinoti apie mano padėjimą? Tas, kaipo belaisvė, mažai nuog pirmutinio atsimainė; teip-pat esame sergėti ir daboti ir kaip muru kokiuo apsupti; niekur negalime į szalį nusiduoti. Tikėjomės po dviejų metų liuosesniais buti; tuomtarpu dvieji metai praėjo, o mes nieko naujo negirdžiam ir, nuleidę nosis, snopsom. Užsilaikome dabar geriaus. Budani arcziau savo szalių, pigesniai susineszam su savaisiais, su savo pažįstamais, prieteliais; nuog jų tankesniai pasigauname paszalpos kasdieninėj duonoj; tai priduria „penimuosius“, ir galime prie paczėdos be didelio bėdavojojimo prageventi. Dėlto, jog turtų nemislyju dauginti, nei troszkimo jų turiu, jei tik bucziau aprupintas su minėtą kasdieninę duoną, — tai visiszkai nieko nereikalauju ir už gerus tavo norus dėkavoju. Jei ruduo yra laimingas, kaip iszsireiszki gromatoje, tai tikiuos, jog manę teiksies tuom aprupinti, bet kartu priduriu, idant padėtą ant to kasztą visą patalpin-tumi josę; nėra reikalo, gerai darant, dar gaiszinti. (Ta vieta patiems korespondentams tebuvo suprantoma R.) Jei trokszti pralobinti manę giedojimais, tai ir tais gali apdovanoti, bet neužmirszk kartu atsiųsti vargonystą su vargonais. Dabar pigiai gali tą padaryti; isisėdęs ing va-goną, netruks sau duduodamas atbraukti. Tada pramoksime giedoti, nes užmirszom, ir ganingai padarysime užgana duodantiems; kiteip negalime tą iszpildyti.

Tolesniai, noriu supažindinti su mūsų veikalavimais. Tų nuoszalinių užsijemimų nėjokių neturime, nei leista mums užsiimti. Užsijemam vienatiniai-prigulincziais prie paszaukimo. Keliamo visumet apie penktą adyną ir, apsirėdę, po szesztos prisiartiname prie s. Apieros; kolaik keturėsę tą atlaikome, ateina adyna devinta. Prie galo

musų užsijemimo gaspadinė stato samovarą; pabaigę, randame jį gatavą; sėdame ir srebiame arbata, atsikąsdami cukraus, kiti tik dumodami apie jį, su duoną ar su ragaisziu, pagal išgalėjimą. Atbuvę tą, baigiame maldos, o paskui kas kuom nori, užsijema: vieni skaito, kiti raszo, kiti siuva, kiti lopos, arba ką kitą knaibo, ir teip besikrapsztant ateina pietūs, arba dvylikta adyna; tadą valgome. Jei galime gauti pieno, tai ketures dienas per nedėlią valgome su mėsa, o tris su pienu; jei pieno neturime, tadą penkes su mėsa, o dvi su pienu. Su mėsa valgome visados vieną valgį: barszczius, bulves, kruopas, kleckus, o labai retai rudenimis-kopustus, nes jų neraugiame ir nelabai mėgstame: sėdžiantiems jie per sunkūs. Su pienu valgome du valgiu: laksztinius, bulves, kruopas, o ant antros: koszę, keptą isz kruopų, arba blynus. Budami Siberijoje, patįs virdami ir karves turėdami, daugiau iszsimanėme, o czion, kaipo didesni ponai, patįs neužsijemame, vos iszduodame; gaspadinė-gi daugiau nemoka, o ir mokėdama tuszczioje kamaroje sunkiai ką naują iszrastu, ypacz, kad ir ponai-pliksziai daugiau negeidauja. Po tokių pietų vieni sznopszczia, kiti vaiksztinėja arba ką kitą daro, o tiesiog sakant, dindas musza. Teip besivelkant, prisiartina Hora Canonica. Tadą visi prie poterių; laikę tų vėl stato samovarą; pabaigę, geriame arbata tuom pacziu budu. Vakarienės nėkados nėra. Paskui seka pasivaikszciojimas, jei szilta ir sausa. Buvo laikas, kad rudenį ir žiemą giedojome Karunką, Suplikaciją ir kitas giesmes; paskui, niekų iszsigandę, nustojome. Vakarę, paskaite ir pasimeldę, devintoje adynoje einame gulti. — O tai musų darbas ir gyvenimas: vienokiszkas ir be jokios atmainos!

Kningų skaitymui turime mažai. Laikome „Gazeta Warszawską“, „Tygodnik Ilustrowany“ ir „Przegląd Katolicki“, o maskoliszkų kancziais nuo vietinių gyventojų prisigauname.

Vasarą turėjome dideliai gražią, sziltą, sausą su vidutiniais lietumis. Užtatai javai gerai užderėjo, ypacz-vasarojus; rugiai ant sziaudų buvo geri, tik, sako, nelaimūs. Kviečių musų apygardoje mažai sėja, ir apie juos nieko negaliu tarti; miežių teipogi nelabai daug tesėja, linų maž

suvisu, jie tol mažesni yra už žemaičių linus. Avižos ir prosa užjema visus vasarojaus laukus. Žemė isz savęs yra labai gera, juodžemys-riebus, laukai nuolaidūs, iszbraižioti upeliais ir raveliais; nėkad jų netręšia; pagal ruskių iszmanymą buk tai jų žemė nereikalaujas ir jei vodyją, o man rodos tręszimas netik nevodytu, bet pagerintu. Jog to nedaro, tai daugiausiai paeina isz blogo gaspadoravimo, papratimo nuo amžių ir padėjimo laukų. Kaimos visur didelės; negali visi artie turėti prigulinczią jiems žemę; isz to randas sunkumas vežioti mėszlą, kurs galētu buti labai naudingas, kaip ir datyrimas ant nekurių artymų vietų parodo. Prie viso gerumo, aiszkiai matytis, jog žemė iszsigyvenus; javai laimumo neturi. Pirma, prie naujo iszdirbimo, galėjo buti tiesa, jog žemė mėszlo nekentė, o dabar tikrai priimtu, bet ukininkai turis senovės budo isz papratimo, nenorėdami užsiduoti sunkesnės procės. Miszkų maž tėra, tai ir trobų tik savo gyvenimui teturi; gyvuoliams tvartų nėra, o pasziurės, tiktai suklestos isz szio-to ir apmestos palaidais sziaudais; niekur žmoniszkai apdengto stogo nematysi. Javai be jokios pastogės, tiesiog po atviru oru užvaruosę stovi. Sausuosę metuosę szeip-teip iszsikulia; kiek tiek lytinguosę daugiau eina ant niekų, negu ant gero. Iszdirbimas laukų suvisu prastas: apie s. Petra pirmą sykį paaria, apie s. Oną iszakėja, apie s. Lauryną ant pirmojo arimo sėja, užaria ir nebeakėja. Valig tokio iszdirbimo reiktu nieko neturėti, o tuotarpu geruosę metuosę uždera. Kaimiszkų budo nežinau, nes ten nebuvoju; bet ant miestiszkų žiurėdamas, kurių gal didesnė pusė ukininkai, matau, jog prie žemės nėjokio prisiriszimo neturi; yra tai maklioriai, it žydai; prie žemės vos pirsztus prikisza, o visus metus perkmainiuoja, kaip karabelninkai, nuo turgaus ant turgaus važinėdami.

Turgai Rosijoje neiszpasakytai turtingi; nors miestai reti, bet didesniosios kaimosę visur užvesti. Pagal metų laiką ir tavorai paskirti; ko tiktai pageistumi isz padarinių, stotkų, vežimų, gelažų, — vis atrasi arba gatavus, arba sutaisytamę materijolę; o vis taikiai, gerai ir tvirtai ir tai ne po maž, bet apseziai; nepardavę ant vienos vietos, vežas ing kitą, tuom užsijemę, ratuoja, kol iszparduoda.

Dėl mūsų, iš rinkos gyvenančių, didelė vigada, kad ant jos viską atrandame. Obuolių, vuogų szimet labai mažai buvo. Už didelį gero gatunko obuolį reikalauja 7 kap.; mažesnius ir prastesnius pigesniai pardavinėja. Agurkų ir kavonų buvo daugybė. Akurkų miera, gal daugiau, neg pusė puro, gal gauti už 6 kap.; didžiausį kavoną už 20 kap., o mažesnius po 3, 4 ir teip toliaus kapeikų, pagal didumą. Mėsos rudenį priveža daugybę: jautienos, avienos, kiaulienos, žąsienos, parszienos; jautienos ir avienos svaras po 4—5 kap.; kiaulienos po 5—6 kap.; žąsis nupeszta — 30 kap.; parsziukai pagal didumą po 30 ir daugiau kap. Kad ateina jų pasninkai-Advento ir Velykų, tai viskas pabrangsta; czion ukininkai neapirupina ant ilgesnio laiko: papjovę ką, veža ant turgaus, o paskui, reikalui atsitikus, vėl perka svarais; mėsai sudyti ir rukti nėturi papratimo. Žuvies priesz minėtus pasninkus szimtais vežimų suveža: szviežios, sudytos, džiovintos, — visokių gatunkų, kurius sunku ir iszrokuoti. Kaip girdėjau, ant nekurių turgų esti už dvejetą szimtų tukstanczių rublių. Mes jos neperkame, nes dėl mūsų-perbrangi. Užtatai Siberijoje prisivalgėme: ten lydekos svaras po dvi arba tris kapeikas; jesetriena ir ten brangi: svaras — 20 kap., bet daug yra gatunkų, kurie mažumu nuo jos skirias, o tik po keles kapeikas. Kitų valgomų daiktų tokia yra prekė: rugienių miltų pūdas — 40 k.; kvietienių pikliavotų pirmojo sorto pūdas — 2 rub., antrojo 1½ rub.; trecziojo 1 rs.; prosos miera — 50 kap.; sviesto pūdas — 8—9 rub.; deszintis kiauszių — 8 kap.; bulvių miera su kaupu 15 kap.; morkų — 15 k., cibulių (svogunų) — 20 k.; kopustų galva 5—7 kap. pagal didumą; keptos duonos svaras — 1 kap.; ragaiszio pikliavoto antrojo sorto svaras — 4 kap., pirmojo — 9 k.; baronkų svaras — 7 k. Pakromiai pasmirdę degutu (smalą); czion kiekvienas jį perka tepimui batų; jokios skuros nerasi be jo. Prekėju yra turtingu, bet gyvena susirietę; gyvenimai, nors dideli, isz medžio ir muro, stovi, kaipo tuszti, nematyti juosę nėjokio krusmo,*) jebent kancziais sukas darbininkai, pasamdyti nubraukimui kanapju, kuriomis perkmainiuoja.

*) Krutėjimo.

Yra daugybė ukininkų, sukanczių szniurus, kurių daugybė isz Spasko iszeina.

Nabasznickas kunigas Zastarskis, didžiausis mano geradėjas ir tikras tėvas, kuris manę, lankydamas savo rasztais po visus kalinius, nuleido į Siberiją, gatavas už manę neszti kryžių, lig pat smerczio neužmirszo manęs; su didžiausiu pasiszventimu viseip manę szelpė ir mano reikalus taisė. Ligoje budamas ir jausdamas, jog isz jos neiszeis, raszė pas manę apie surėdymą manø reikalų; ir tancziais, kaipo testamentu, paliko savo vietoje kunigą Novickį, Vilkijos kleboną, už globėją manęs ir mano reikalų. Gavęs apie tai žinoti, didžiai nuliudau ir apsiverkęs su szirdies skausmu parasziau pas kun. Novickį, atsiduodamas jam į globą ir pavesdamas jam savo reikalus, idant teiktus parėdyti; bet ant to savo raszto nėjokio atsakymo negavau. Nuo to sykio daugiau nerasziau, nes ir pirmesniai kad rasziau, neatsakė, ir dabar neatsako; turėjo tadą manęs, kaipo prakeikto nusigąsti, bijodamas ir kvapo Siberijos; galėjo rasztus, nuog nabasznicko priimtus, arba sunaikinti, arba užkavoti, nes niekam nerodo ir dengias pražudymų, idant tuom užtrinti žymę, jog apie manę žino arba kokį susineszimą su manimi turi; kiteip negalima, kad popieriai, priimti ir namie kur padėti, galētu patįs per savę pražuti. Jog prijemę, tai ir pats prisipažįsta, sakydamas — pražuvo: jei nebutu buvę, tai nebutu galėję ir pražuti; antra, Juszkeviczė isz Pernaravos, giminaitis kun. Piesliako, raszydamas prie jo, liepė duoti man žinią, jog mano popierius kun. Novickis pražudė, nes jis, norėdamas man atsiųsti vieno skolninko 50 rub., praszė nuo Nov. mano dokumento, o jis atsakė, jog pražuvo, kaipo pridėtas czion k. Piesliako rasztas, laikę iszvažiavimo mano į Irkucką atsiųstas, liudyja; treczia, Barbora Bacziuliunienė tikrai apie tai turėjo kur girdėti, jog teip-pat mini. Neiszmanau, ko jis teip manęs bijos: turiu pilną skrynę visokių rasztu*) isz Žemaiczzių į Siberiją ir czion atsiųstų, nei

*) Kamegi tie rasztai? Neabejotinai daug interesingų dalyku galētu atrasti juose. Kun. Anupras Jaseviczė mirė Iluksztoje; tai gal ten bibliotekoje randas. Ar ne pranesz kas? Red.

vienas už juos nebuvo sielvartę ir nepražuvo; argi teip butu nelaimingas kun. Novickis, jog už vieną paminėjamą apie manę turētu datirti nuo ko-norint kokio nemalonumo? Jei atsitaikytu kada su juom susieiti, pasiklausk, ar tikrai jis nuog nabaszninko mano rasztus prijemę ar turi užslėpęs ir be mano pribuvimo niekam nerodo, ir ar tiesa, jog galėjo kur pražuti? Yra tai mazgas, kurio asz pats isz-megsti negaliu, dėlto praszau, idant padėtumi man ji iszriszti, ypat, jog man rupi ir tie 50 rub., kuriuos galėcziau turėti, o dabar neturiu; laikui užsivilkus, gal ir tas skolininkas nustos noro atiduoti.

Esu isz Dievo mylistos sveikas; braidau po Spasko purvyną jau visą mėnesį; dabar ant jauno truputį praszvito ir pradėjo szalnoti, kad-gi duotu Dievas, idant kiek tiek purvas pasimažintu; tikrai jau nusibodo. Sveikinu visus pažįstamus, o ypat Tavo namiszkius, kurie manęs lig sziol neužmirszo. Tegu Dievas jus palaimina ir savo mylistoje užlaiko, per Vieszpatį mūsų Jezų Kristų.

Anupras Žemaitis.

1876 m. gruodžio m. 15 d.

Tegu bus pagarbintas Jezus Kristus ant amžių amžinyjų. Amen.

Mieliausias Geradėjau!

Dėku Dievui, jau nebetoli turime Szventes, paskui kurias įdurmu seka Nauji Metai. Abejos krikščioniszkamę svietę laukiamos, szvencziamos ir su didžiausiu rimtumu apvaiszcziojamos. Ir isztikro, prie tvirto tikėjimo, tikro dievobaimingumo, daug priežascių gal atrasti dvasiszko pasidžiaugimo, didesnės Dievo meilės, karsztesnio jo pagarbinimo, pasidrašinio ant budresnio tvirtinimos dorybėsę ir pildymo gerų darbų; paslaptįs josę užvertos pavirszutinėmis apeigomis apreiksztos, kiekvieną prie to vadina, veda ir patraukia; todėl jų sulaukę linksminas, saldžiais laimiais josę derincziais vaisiais pasisotina ir laimingos linksmybės socziai datiria. Bet svietiszki, kurie ant dvasiszku dalyku užsimerkę yra, o paguodos vien tik

laikiniuose dalykuose jieszko, jų valdomi, ateinanciam laikui tik jų gausybės tetrokszta, jais džiaugias ir paskutini savo džiaugsmo galą vienatiniai juose turi padėję; bet kad szilaikiniai dalykai palinkę prie atmainų, tankiausiai užvyliatuos, kurie ant jų viltį padeda; vietoje džiaugsmo atranda nuliudimą, vietoje saldybių — kartybes, vietoje naudos — pragaisztį ir vietoje paguodos-neapykantą. Pagal to dviejokiai datiriamo džiaugsmo gema dviejokis pasveikinimas Szvenczių ir Naujų Metų; vieni griebias tikrų ir neužvilianczių daiktų ir jų atgaloniai sau geidžia; kiti, patraukti pavirszutiniu ir atmainingu žibėjimu, vienatiniai jų sau geidžia; pirmieji pradėd' nuo Dievo ir viso to, kas be tarpavimo su juom jungias; antrieji, palikdami tą szalyje, tiesiog pradeda nuo to, ką didžiausiai mėgsta: geidžia sau sveikatos, geros buitės, ilgo amžiaus, turtų, iszsiaugsztinimo, urėdysczių, ir baigia ant visokio gero, kokį tiktai ant tos pakalnės gal žmogus įgauti. —

Įsimylėjęs pirmuosiuose ir ten radęs tvirtesnį pamatą, raszydamas prie Tavęs, Mielas Geradėjau, idant Tavę pasveikincziau ir su Szventėmis, ir su Naujais Metais, pradėdu pirmiausiai nuo to, idant vis labjaus ir labjaus pažintumi Dievą, vis karszcziaus ir karszcziaus jį mylėtumi, augtumi dorybėse ir geruose darbuose, tvirtintumis visame tame, kas stangiausiai su Dievu jungia, ir tuom keliu, be klupinėjimo vykdamas, apturėtumi amžinastį Dangaus Karalystėje; antra, kaipo tarpinio, vedanczio ten ir pade-danczio pasiekti, troksztu nevystanczios sveikatos, ilgo amžiaus su naudą artymui, turtų, naudingai suvartojamų, gero pasiklojimo visuose reikaluose, laimos laukuose, apstybės namuose ir ir budraus iszpildymo visų paszaukimo prigulmių Meldžiu Jezaus Kristaus, mūsų Tarpininko, Iszganytojo, Duotojo visokio gero, idant, mus visus pasotinęs szilaikimais daiktais, idant pažadintu mūsų szirdis prie apturėjimo amžino likimo; dėl-to vienatiniai atėjo ant žemės, stojos žmogumi, parodė kelią, idant tuom vykdami paskui Jį, kaipo Vadą, laimingai keliautumeme lyg pat galo ir pasieke jį susivienytumeme su Juom ant amžių. Szirdingiausiai geidžiu to viso pirmiausiai Tau, tavo giminei, tavo prieteliams ir visiems pažįstamiems. —

Dabar truputėlį paraszysiu apie savę ir apie savo apygardą. Esu isz Dievo mylistos sveikas ir džiaugiuos, jog prie sunkaus mano padėjimo mėgo Augszciausiam tuom turtu manę apdovanoti; kitaip bucziau prisiczirpęs, svetimoje szalyje budamas. Gyvenu ant tos paczios vietos, be jokios atmainos, terp nevalios draugu. Žiema mūsų szalyje asztri pastojo; deszimtoje dienoje to mėnesio turėjome szalczio 33°; turėjo buti ir daugiau, kad ir gyvasis sidabras užszalo. Per tuos metus pirmą sykį tokio sulaukeme; Siberijoje budami, tankiai tokį uostėme, tik ten prie sauso ir ramaus oro neteip baisus iszsiduoda, kaip cze. Sniego szutims pribuvo teip, jog sunku ir iszbristi. Vienamę atsitikimę kotik nepaskendau; vos, paskutinį kvapą gaudydamas, namo dastengiau; o tai isz tos priežasties. Pasinorėjo mums szimet atlikti Kuczias dėl pasismaginimo vienoje vietoje pagal Rymo kalendoriaus. Keles dienas priesz pradėjo snigti, snigti baisiai, su vėtra; po sniegui — didžiausis szaltis; paskui vėl snigti, pustyti, kol nedatraukė lig tai pacziai dienai, kurioje dar pravirszesniai pakilo vėtra su pustumu. Žodis duotas, kaszto gailu, užvilti negalima, neteip ir toli — ant czverties viorstos: tai ir iszsirengėme su draugu, už manę senesniu, ir labai sunkiai nusikasėme ing vietą. Susirinkome ant dvideszimties asabų, maž-ne visi — kunigai; pavalgėme gardžiai, pasibovyjome linksmi lig asztuntos adynos vakarę. Dabar reikia grįžt namon; cze vėl bėda: vėtra neliaujas, naktis tamsi, vos per pusnis lig juostai brisdami, parplaukėme ing kvaterą; neiszpasakytai pailsome; jei kiek tiek toliau butu buvę, bucziau negalėjęs pareiti. Tatai ir bankiets! už valandą puotavimo, už truputį pasilinksminimo tiek reikėjo prisikankinti, jog neatmenu, begu kada nors savo amžiuje teip privargau; parėjęs namon, vos kvapą galėjau atgauti. Bet, dėku Dievui, nieko blogo nestojos; gardžiai iszmiegojęs per naktį ant rytojaus buvau sveikas. — Szalcziai isz 25° neiszeina; seniems didžiai nuobodus; nors ir viduje, rankos pastyrusios, visas kunas pasziurpęs; niekuom neroris užsiimti. Malkos brangios, nēr kuom gerai pakurinti pecziaus; o teip, apsikrovę drabužiais, turime rangyties.

Paskutiniuose mėnesiuose paliko išleisti į savo šalį tris: Tanajevskis, mano parapijonis, į Varšavą. Hainrik, vedęs, su pulku vaikų, teipogi ing Varšavą ir Czernockis tam leidė po visą Rosiją, iszimant mūsų gubernijas. Apie kitus nieko nesigirdi. Nors daug padavė praszymų, vieniems atsakė, o kitų tebesivelka be jokio atsakymo. Kožnas, kaip įmanydamas veržias, idant kaip norint išsprusti iš nubodžios nelaisvės. Kai vienam kancziais pavyksta išsisukti, tai ir kiti nerimsta, visokių tarpinių jieszko išsiluosavimui, bet retai kam nusiduoda. Pas mūsų teip kalba: gera sprova ir teisinga, bet nemoka apie ją vaikszczioti; reikia neatbutinai, kad teisybė turētu kojas, kiteip turi gulėti ant vietos; o jug neteisybė tur perdaug kojų, užtatai, visur greit lakiodama, išsineria iš tamsių savo rubų ir, nuplėszusi nuo ko szviesius, jais apsivelka. Gerai pasakė Trembeckis: įstatymai yra tai vortinklis: vapsva perlenda, o musė painiojas, ir ant jos visa kaltė. Mūsų padėjimę daug buvo sudytų ant viso amžiaus arba ant ilgų metų ing sunkius darbus; tie ir lengvų nedasilytėjo, senei jau yra liuosi ir nuteisinti, užtikro, jog mokėjo vaikszczioti. Kurie-gi be kaltės, arba už mažiausią kaltę ant trumpo laiko buvo sudyti, tie ir szendie timpa nelaisvėje, ir nėra vilties, kad iš jos išsiluosuos, užtikro, kad nemoka vaikszczioti ir neturi kojų. Teip tai visi interesai ant szio svieto painiojas, o neteisybė su greitomis kojomis visur virszų randa.

Kitką dovanok: nieko naujo neturiu paraszyti. Melskivos už kits kitą, idant Dievas kadą norint, nors po ilgo plakimo, teiktus ant mūsų nelaimingų atsižvelgti ir mus savo mylistą palinksminti, jei ne tamę gyvenimę, tai nors po smerczio, kur išsiluosavę iš visų vargų, pasitikę, suspaustumeme kits kitam ranką ir su džiaugsmu užgiedotumeme: Alleluja. — Bukite sveiki! Tegu Dievas palaimina jus ant amžių amžinųjų. Amen.

Anupras Žemaitis.

Du Keleiviu.

(Sakmė.)

Du jaunu keleivju važiavo į Riga.

Bet juodviem ant kelio dienos kad pristigo,

Tai Kruogę sustojo

Ir apsinakvojo.

Pakajų ten apjėmė sau padarytą

Ir pucz', persiskyre ramiai iki ryto.

Jau vienas atbudo ir barzdą sau skuta.

Bet rékdams ir pukszdams, net antras pajuto.

— Kas tau ten nutiko? Ar rudosios skruzdjės, ar blusos už puolė?

Gavai gal neczystą, apleistą jau guolį?

Ar gumbas tau vidurius ardo? gal tu . . .

— Ne, nieko! asz barzdą skutu.

— Tai ko tu teip réki?

— Kad skaudu, net szirdj pasiekia!

— Su kuom tu tat skuti? Jimk britvą sze mano,

— Ot žmogus iszmano:

Asz eisiu su britvą ten veidą kapoti!

Turiu asz cze peilį-medžkotį;

Su juom neteko man dar įsipjauti.

Daugumas pradėjo dabar sanprotaut,

Jog britva už peilį daug pavogingesnė.

Bet ji prie barzdos szimtą sykių geresnė. *Pal.*

Mūsų rasztai.

1. Amerikos laikraszeziai*).

„Viltis“, lietuviszkai-tautiszkas darbininkiszkas laikrasztis. Iszeina Shenandoah, Pa. kas subata, kasztais darbininkų kuopelės. Antri metai: Kasztuoja ant metų tik 1 dol. Adresas: V. J. Stagaras et Co. Shenandoah, Pa.

Te dovanoja mums tikrai garbės verta „Vilties“ redakcija, kad perniai per trumpai apie „Viltį“ minavojome.

*) Szitie dalykai turėjo buti „Žinycios“ Nė 2 apsakyti; pasikubime kitur pasznekėti, kad to laikas reikalauja.

Priežastis yra ta, jog vos tik dabar tepavyko mums į savo rankas įgyti trejetą numerių „Vilties“. Į mūsų redakciją, tiesa, Amerikos laikraszcčiai ateina, ale tikrajį redaktorių nevisadós pasiekia. Jus ir visas kitas redakcijas įpraszone: jei norėsite atkreipti mūsų atydą ant kokio nors dalyko, tai nepasigailėkite prisiūsti paprastamę rasztę iszkarpa. — „Viltis“ szimet pradės antrus metus gyvenimo, o mes į aną žiurėme, kaipo į naujiną. Tris pakliuvę mums NN. padarė labai malonų ispuđį ramiu savo balsu. P. Stagaras, matyt, yra su nepaprastai iszlavintu karakterium, kad istengia lygiai raszyti ir apie paprastus atsitikimus, kaip politiszkus, teip tautiszkus, ir apie darbininkų dalykus, o tas lig sziol buvo dar negirdėtu daiktu; nenustoja szalto kraujo nei atsakydamas tiems, kurie begėdiszškai-melagingai stengias apszmeižti jį ir jo laikrasztį. Prisiskaiczius dabartinės „Lietuvos“, „Vienybės Lietuvinkų“, „Kataliko“, — „Viltis“ papuczia, kaip vėsiancziu oru giedroje, ir pagelba amerikieczyų szlovę, parodydama, jog kiti ir Amerikoje moka žmoniszškai raszyti. Geriausiai tegu perstato savę pati „Viltis“ N. 46 ji sažo: „Viltis“ nesilaikė nėvienos isz dviejų „didžiųjų“ Amerikos lietuvių partijų, kurios už centrą apsirinko kunigus*) Pakanka keikti kunigus, kad stoti tautieczyiu ir geru vyru, pagal vieną isz tų partijų; pagal kitą, klerikaciszkąją partiją, kunigus reikia tik girti. „Viltis“ į visus žiuri, kaipo į lietuvius, giria pagirtinus darbus, o peikia peiktinus, vis tiek, ar juos papildytu vienos, ar kitos partijos sąnariai. Lietuviai visi yra darbininkai (czion Amerikoje); tad jei jie prisidėtu prie pagerinimo Amerikos lietuvių buvio, tuom prisidėtu ir prie darbininkiszko klausimo. „Viltis“ maža, silpna, neiszpildo savo iszduotės dabar, bet mes darbuosimės, kol tesėsime ir padarysime savo, jei tik rasime pakaktinai pritarėjų. Gana savytarpinių pjovynių! Atsiminkime, kad Amerikos lietuviai paskendę svetimtauczių jurėšę; tai kam da skandyti mums vienas kitą savo loenosę partijų pasmirduosiosę pelkėšę! —

Siekiai „Vilties“, kaip matome, teisingi ir malonus, ir mums belieka tik vėlyti įsikunijimo tų dorių žodžių.

*) Tokie „centrai“ tik amerikieczius tegal padalyti į „partijas.“

Matydami vienok likimą daugybės Amerikos laikrascezių, pradėtu su silpnomis išgalėmis, neturime vilties, kad ir „Viltis“ iš menko išbujotu. Pagal mūsų nuomonę ne **skaitlius** laikrascezių reiskia apie tautos apszvietą, bet skaitlius **įtekmingų** laikrascezių. Įtekmingi ir tvirtai parėdyti laikrasceziai Amerikoje yra tris: „Tėvynė“ moksliszkai-konservativiszkas, „Vienybė Lietuvnikų“ — asztriai liberaliszkas, jei teip pasakyti galėtu, ir „Lietuva“ — bepartijinis, visuotinis, jemame „Lietuvą“ tokią, kokią buvo ji priesz porą metų, arba nors priesz metus, vildamies, jog pabaigusi vaidus, vėl sugriž prie pirmyszczios ramybės. Tų trijų laikrascezių su žymią varšą visiszkai užtektu svarstymui įvairių-įvairiausių tautiszkų, socialiszkų, doriszkų, tikėjimiszkų ir kitų klausimų. Vietoje atskiro „darbininkų laikrascezio“ užtektu įtaisius rimtą ir nuosakų skyrių, duokime, „Vienybėje“; rimti religiszki traktatai rastu vietą „Tėvynės“ skiltyje; blaivystės dalykams, kaip „Tėvynė“, teip ir „Lietuva“ rodžiai, man rodos, paskirtu ypaczią dalį. Per tokį surinkimą literatiszkų išgalių visi neiszpasakytai iszgrajitu. Tie tris laikrasceziai galėtu iszeiti du syk per sanvaitę ir vis butu pilni įvairaus ir svarbaus mokslo; skaitytojai per tat suczėdytu keletą dolerių, kuriuos iszduoda ant pirkimo keletu laikrascezių, nes geram skaitytojui, dabar nepakanka vieno laikr., kurs paprastai yra arba tuszczias, arba partijiszkas. (NB. isz dviejopo to blogumo iszsirenkame antrąjį: geriaus turėti partijiszką, bet brendusį, neg bepusinę, bet tuszczią.) Pagal mūsų nuomonę todėl visai nereikalingi atskiri laikrasceziai: „Garsas“, „Katalikas“, „Bažnyczios Tarnas“, „Blaivystės Laiszkas“, (sako ir toks esąs, ale mums netikos matyti) „Saulė“, na, pagaliaus ir „Viltis“, neminavojant daugybės sugriuvusių su visokiomis pakraipomis ir kitų esanczių, jei da yra kokie apart paminavotų. Aprupinimui visų tų laikrascezių reikia nemažo skaitliaus raszėjų. Jų darbai, iszskaidyti į daugalį kruvų, nedaro įspudžio ir laukiamos naudos; laikrasceziai skysti, maž tepamokina, kitį kitam kelią užkerta: daugumas iszsirasziusių duokime, „Bažnyczios Tarną“ jau nebenori kasztyties ant teip įtalpingų ir dabar laikrascezių, kaip „Tėvynė“ ir „Lietuva“.

Isz to iszeina keista, bet vis-gi teisinga pasekmė, jog ne kiekvienas yra girtinas, kurs užsimano tarnauti apszvietai, nes jei silpnai tarnaus, apszvietą ne pirmyn varys, bet suturės. Viena gera liampa labjaus apszviečia, neg deszintis lajinių žvakelių. —

Tuli pranaszauja „Vileziai“ iszsekimą. P. Stagaru budamas, asz nenusimincziau: toksai literatas maloniai butu priimtas į kiekvieną redakciją, o turėdamas specijalizką paskyrimą, nesiblaszkydamas į visas puses, renkant visokią medžiagą, nesulyginamai daugiau gero padarytu. Neturtingiausioje, savųjų mažai skaitamoje, o svetimtaucziams visiszškai nežinomoje lietuviszkoje laikrasztiininkystėje dar nėra vietos specijalizškiems laikraszcziams, ypacz-gi paskirtiems iszriszimizui augsztų socialiszskų klausimų, kuriais galvas sau laužo mokyecziausios pasaulės tautos. Tų klausimų mes, lietuviai, nepavarysime pirmyn nei ant vieno žingsnio; o jei anie yra žinotini, tai tam dalykui pilnai užteks specijalizskų dalių visuotiniuose laikraszcziuose. Atskirą lietuviszką darbininkų partiją ir tokiu budu galėtu sutverti. Tikėjimo ir doros dalykai tai jau nėkokia specijalystė, bet viena ir daugalio prideryszčių kiekvieno žmogaus. Todėl tais dalykais specijalizškai užsiimti teip-pat pridera, kaip gimnastikuoti tik vieną ranką, ar vieną koją.

Isileidęs bėgti pakalnėn centralizavimo lietuviszkų literatiszkų iszgalių, nebegal besusiturėti, nei „Dirvos“ užkliuvus. „Dirvą“ galėtu didžiunoties kiekviena Europos literatura; vienok redaktoriui, kunigui A. M. Milukui, drąsiai patartumeme nepaprastą savo energiją, duosnumą, mokslą ir talentą sujungti su „Tėvynė“; originaliszskus veikalus pirma atspaudinti ten, idant platesnį burį skaitytotojų supažindintu su jais, o paskui tik perspaudinti atskirai, kaip kiti laikraszcziai daro. Pridėk prie to kun. Žilinskį, kun. Kaupą, ir kitų, man nepažįstamų keletą, o padarysi isz „Tėvynės“ tokį laikraszctį, su kuriuom negėdėsyz rokuoties nei svietimtautiszkos mokslo draugystės. Nauda neapsakoma dėl visos Lietuvos. Geszeftas-gi jums tikrai nerupi, ale ir pelnas butu, laikraszcziai sutvirtėjus.

2. Antrus metus gyvuos ir kitas jaunas Amerikos laikraštis:

„**Katalikas**“, nedėlinis laikraštis, paszvenstas reikalams Lietuvų - Katalikų Amerikoje. Iszeina kas ketvergas. Kasztuoja ant metų 1½ dol. Adresas: Katalikas Publishing Co. 3258 s. Morgan st. Chicago, Ill.

Dėlko szitas laikraštis sutvertas, gal vienas iszdavėjas, kun. Kriaucziunas, težino. Gal ir skaitytojams pirmamiamė N. pasakė, ale mes teprigavome paczius pastaruosius NN. pernykszczių metų; turinys-gi nieko nereiszkia, nes jo nėra. Iszeina vienas lapelis; pusė užima apgarsinimai; pirmoji pusė prikimszta paskolintais daugiausiai nuo „Tėvynės Sargo“ dalykais. Mes užtat nēmaž nepykstam; anaipzol, mums malonu, matyti, jog musų parupinti rasztai ir kitiems patinka. Minavojame tą dalyką tik dėlto, kad negalime suprasti, kaip-gi cze iszeina — „paszvenstas reikalams Lietuvų - Katalikų Amerikoje“; kaip sako antgalvis. Isz keleto smulkių žinelių isz politikos ir szej jau margumyninių, negalime suprasti, nei „reikalų Amerikos Lietuvų-Katalikų“, nei budo, kaip jiems redaktorius stengias gana padaryti. Yra, tiesa, įžanginiai straipsniai nuo redakcijos: „Musų pažvalgos“, kurios prasideda labai dievobaimingai, kaip isz sakyklos; primenami — atvira Jezaus Szirdis, Dieviszkas Kudykelis, Jezaus žodžiai: troksztu; o pasibaigia . . . „Kaslink „Lietuvos“ apszmeižimo ant „Kataliko“, tai yra begėdiszškai melagingas pliovojimas kokio nors isztvirkelio — niekszo“ etc. (N. 52; teip-pat ir pirmesniuosiuosę NN.) Mes lygiai tarnaujame „Lietuviams - Katalikams“ plūksną ir žodžiu; ale pirmą sykį girdžiame, kad brangiausius testamentinius Jezaus žodžius galētu suderinti su arsziausios neapykantos žodžiais: cze pakajų skelbia, cze į karę ant bobiszkų liežuvių eina. Teip tarnauti galima, negut tik „Amerikos-Katalikams“, nēs tikras katalikas, sekdamas Atpirkėjo pavyzdžiu, moka skriaudas kantriai nukentėti, o jei užsipelnė — nužemintai priimti. Noroms-nenoroms reikia įtikėti, jog „Katalikas“ uždėtas yra ne dėl vieszo labo,

bet dėl asabiszkų barnių. Dėl vieszo labo jis juoba nereikalingas, neg „Viltis“: „Viltis“ yra bent vienatinis su tikslu tarnavimo darbininkams; „Lietuviams-gi katalikams“ Amerikoje daugiaus yra literatizskų tarnų, neg reikia: „Garsas“, „Bažnyčios Tarnas“, „Tėvynė“. „Garsas“, rodos, jau praskambėjo; ale tuodu likusiu, oi, kaip užtektinai gali patarnauti! Jeigut-gi „Katalikas“ įtaisytas yra dėl karės su „Lietuva“, kurią tai paskalą savo laikę buvome įraszę į savo „Tėvynės Sargą“, tai bent reikia nusamdyti geresnį redaktorių, kurs nuosakiai galētu atsispirti „Lietuvos“ persekiojimams. Dabar ką matome? „Lietuva“ priraszys ant „Kataliko“ per isztisą laikraszczio skiltį, o „Katalikas“ už visą atsakymą tik sukeikia. Ne, „Katalikas“ katalikams yra aiszkiai vodingas laikrasztis, kaipo kurentis nesutikimus terp brolių-lietuvių ir visokeriopai pažeminantis tikro kataliko ir katalikiszkos dvasiszkijos vardą. Keistas tas kun. Kriaucziunas: dėlko-gi neiszsitezina isz užmetinėjimų ir nepraszalina didžio papiktinimo visos Amerikos?? Jug sziteip visųgeriausiai patarnautu „Lietuviams-Katalikams Amerikoje“.

3. „Vienybė Lietuvnių“, Literaturos, mokslo ir polytikos sanvaitinis laikrasztis. Iszeina kas seređą XV metus. Kasztuoja ant metų 2 dol., į užmarę 3 dol. Adresas: J. J. Pauksztys et Co. 224 East Main Str., Plymouth, Pa.

Paduodame skaitytojams szį adresą, nors „Vienybė“ su „Sargu“ nesimpatizuoja. Tiek to: visiems neįtiksi. Mes biszkį pasistebėjomę radę ir „Tėvynės Sargą“ paminavotą, kaipo jemantį dalyvumą barniuosę, „Vienybėje“ — pa-prastuosę. N 47 J. J. Pauksztys ir P. Mikolainis, vaidydamies su Prezidentu Lietuviszkos Parodos Komiteto Amerikoje, kun. Žilinsku, „Vienybė“, kaip visados, tų vaidų kaltininku daro ne tiktai vieną kun. Žilinską(tam mes ne labai tikime), bet, progai atsitikus, apkaltina ir visus kunigus. Iszrokavusi kun. Žilinsko „kaltybes“, visiszškai netikėtai ir aptariamam dalykui nepriderancziai, baigia:

„**Apskritai** peržvelgiant dalykų stovį, **isz kunigų szalies ant mūsų** buvo daromos **apszmeižos nuo pat pradžios**. Pradžią padarė „Tėvynė“, paskui „Garsas“, „Viltis“, „Tėvynės Sargas“ **per kunigus korespondentas isz Amerikos ir „Katalikas“**. — Perkratę savo saužinę, nepripažinome savęs kaltu. Dar neįtikėdami savo atminčiai, perveisdėjome 4 pastaruosius NN.; radome vienai-vienoje vietoje N 10, ant 49 p. žinią apie naują Komitetą su p. Mikolainiu ir Paukszcziu, bet teip simpatizką ir džiaugsmingą; ta korespondentija isz Amerikos kunigo paraszta su tokiu pasididžiavimu isz įvykdinto per Amerikiečių rupestį Parodos dalyko, — jog nieko lygiai gražiai pagiriančio neradome ne paczioje „Vienybėje“. Vieszai todėl užklausiame „Vienybę“, kamęgi „Tėvynės Sargas“ **szmeižė**. Parodos Komitetą? Jug ten pat mūsų redakcijos pasakya, jog — „Sargiečiai labjaus įsitiki amerikonzkam, neg szveicarizskam komitetui“ (51 pusė). Tebunie tas praneszimas dar vienu parodymu, jog **szmeižimas** ne „Tėvynės Sargo“, bet „Vienybės“ doriszkas pamatas. Lig sziol dar nei vienas laikraszdis nepadarė mums tokio bjauraus užmetimo, kaip szmeižimas (oszczerstwo.) Ak, tie — „teisybės rodytojai“!?

„Vienybė Lietuvnių“ N 48 surinko szitokias žinotinas skaitlines.

Iszleidimas pirmosios lietuviszkos kningos su vokiszkomis literomis Vilniuoje	1533 m.
o lotyniszkomis literomis	1595 m.
(Liuterų) kunigas Kristijonas Duonalaitis*) gimė 1 saus. 1714 m.	
mirė 18 vas. 1780 m.	
Kun. Antanas Strazdas**) Drozdowskis gimė 4 birž. 1763 m.	
mirė 11 bal. 1833 m.	
Kun. Simanas Staneviczė	? ?
Simanas Daukantas	gimė 28 sp. 1793 m.
„	mirė 24 lap. 1864. m.

*) Dėlko Duonalaitį tebevadinate — Donalaicziu, kad pats Schleicheris tą pavardę iszveda nuo — **duonelė**?

) Jau kiek sykiu perspejome, ant vietos isztyrė, jog autorius „Strazdelio dainos“ vadinas **Strazdas, o ne Strazdelis, kaip bepradem girdžiamo, ir ne Drozdowski, kaip patsai lenkiszakai raszydavos.

Laurynas Ivinskis	gimė ?	mirė 1883. m.
Vyskupas Motiejus Valancziauskis	gimė*)	16 vas. 1801 m.
"	mirė	17 geg. 1875 m.
(Liuterų) kun. Pridrikis Kurszaitis	gimė	24 bal. 1806 m.
"	mirė	23 rugp. 1884 m.
Jonas Juszkeviczė	gimė	8 birž. 1815 m.
"	mirė	11 geg. 1886 m.
Kun. Antanas Juszkeviczė	gimė.	4 berž. 1819 m.
"	mirė	1 lapk. 1880 m.
Nikalojus Akelaitis	gimė ?	mirė 21 rugs. 1887 m.
Kun. Mykolas Miežinys	gimė ?	mirė 1887 m.
Petras Arminas	gimė ?	mirė 18 kovo 1885 m.
Andrius J. Vizsteliaukas	?	?
Kun. Aleksandra Barba	gimė	30 sp. 1856 m.
"	mirė	17 kovo 1898 m.

4. „Lietuva“ nedėlinis laikraštis, iszeina VIII metai kas pėtnyczia. Kasztuoja ant metų 2 dol., į užmarę 3 dol. Adresas: A. Olszewskis. 924 33 rd. st., Chicago, Ill. Sub. Station No. 60.

N. 41 pr. metų, kritikuodama „Ukiszkaį mūsų Kalendorių“, „Lietuva“ peikia įdėjimą „oro pranaszysczų“. Kam, gird, kvailinti žmones su daiktai, neturincziais nėjokios vertės? Ant to sutinkame; seniai suprantame tą dalyką. Seniems mūsų mažvaikiams Kalendorius vis dar tebera zobova; kamę neranda atspėjimų cro, to visai neperka, nors patįs szimtais kartų yra prityrę, jóg **neiszsipildo**. Tamę dalykę nematėme didelio „kvailinimo“. Galėsime nebedėti. Toliaus, „Lietuva“ sako mes įraszė tokius jomarkus, kurių nėra; dėlko nenurodė tokių? Butumeme iszmetę; visoko negalime patįs isztirti.

Toliaus, literatiszkoje dalyje straipsniai esą sudėti be jokio surėdymo teip, kaip jie į kalendoriaus redakcijos rankas pateko; kritikui isz „Lietuvos“ dėlto teip pasirodė, kad straipsniai yra perdėlioti dainiomis. Tai-gi apsirinka: isz to sistematiszko ipynimo dainų terp straipsnių

*) Ne 17 d., kaip Vienybė raszo. Veizėk „metriką“ szitamę pat Nr.

visųgeriausiai matyti, jog redakcija **rėdė** straipsnius, turėdama szioki-toki pamatą. Te pajema „Lietuva“ by koki svetimtauczių popuoliariszką kalendorių, — tą patį atras. Tankiai straipsniai yra kits nuo kito atskirstyti anekdotais; mums pasirodė naudingiaus busią — gražiomis dainelėmis. Szeip parėdytą kalendorių akyviaus verczia, neg kad visi pamokinantį dalykai eina kits po kito; žmogui pasirodo, kad tai vis tas pats, teip ilgas, jog buksztu pradėti skaitymą. Szitokio surėdymo todėl neskaitome už klaidingą, ir kitiems patariame teip-pat rėdyti.

Toliaus, tuli pamokinimai, kaip reikia elgties įvairiuosė atsitikimuosė esą pasemti turbut nuo baudžiovos laikų. Kurie-gi, kad žinotumeme? Paraszėme teip, kaip gerai iszauklėti kulturiszki žmonės visur elgias, apart Amerikos: ten, sako, kiteip esą.

Kaslink nereikalngumo klaidaus pažymėjimo iszdavimo vietos, ypacz kalendorių, sutinkame. —

5. „Dirva“, tretii metai.

Iszeina kas tris-mėnesiai pavydalę kningos nuo 100 — 160 puslapių ir daugiau, kasztuoja 2 dol. Amerikoje, Maskolijos lietuviams su prisiuntimo iki Prusų rubežiaus 6 markės. Prekė vieno „Dirvos“ N 75 c. (2 mark. Prusuosė). „Dirvos“ siekis yra per iszleidimą moksliszķų kningelių pakelti musų literaturą. Visi platesnių pažiurų, nefanatikai, tautiecziai, nepaisant ant įvairumo ypatiszķų ar partijiszķų nuomonių, isztarė tik pagyrimo žodžius „Dirvai“. Ką „Dirva“ jau iszleidė, veizėk kitur.

Adresas: Rev. A. M. Milukas. 213 So 4-th str. Brooklym, N. Y.

„Dirva“, gavusi nuo „T. Sargo“ redaktoriaus keliolika portrietų įvairių raszėjų, žadas iszleisti antrą dalį „Lietuviszķo Album“, kurs kasztuosias 1½ dol. Isz augszto užsimokant — 1 dol. Praszo, kad turintjs dar kokius paveikslus paskolintu ant trumpo laiko. Mes, veikiai negavė to „Dirvos“ N, kur yra apskelbimas, neatkartojome jo, nors „Dirvai“, kaip ji mato esame kuoprilankiausi. Dabar siuncziamo jai dar keletą portrietų, kaip va: kun. Juoz. Davidaiczio („Sziaulėniszķio Senelio“) kun. Kon.

Vincento Juzumaviczės, Vysk. Merkelio Giedraiczio palaimintu garsinamo, Trakų pylės.

6. „Tėvynė“, organas Susivienijimo Lietuvių Amerikoje. Per 4 metus ėjo kningelėmis kas mėnesį. Kasztavo 50 c., Prusuosę 50 kap. Adresas: Plymouth, Luz. Co. Pa. „Tėvynė“ Bx 1053.

Szimet „Tėvynė“ permainė savo formatą ir iszeis kas nedėlią. Europos lietuviams kuokarszcziausiai rekomenduojame „Tėvynę“ ir „Dirvą“.

7. „Bacznyezios Tarnas“ nuo lapkriczio mėnesio iszeina teipogi kas nedėlią. Tokio dar nematėme. Senasis adresas: Waterbury, Conn. 34 John str. „B. T.“ igyjo p. Dielinskas.

8. „Saulė“ teszvieczia savo bureliui: mums nei vieno spindulio neatsiuntė. Gal dabar atsiųs, nors paveizdėjimui. Adresas: Boczkauskis. 521 ir 525 W. spruce str. Mahanoy City, Pa. Du sykiu ant nedėlios. Kasztuoja 2½ dol.

2. Prusų laikraszcziai.

1. „Varpas“. XII metai. Kasmėnesį. Kasztuoja ant metų su parsiuntimu: Rusijoje (kuvertuose) 5 rubl. Prusuosę 3 markes, Amerikoje ir kitur 4 markes.

2. „Ukininkas“ XI metai. Kasmėnesį. Kasztuoja ant metų su parsiuntinu: Rusijoje 5 rubl. Prusuosę iki parubežio 2½ markės arba 120 kap. Amerikoje ir kitur 4 markes. Adresas: Herrn J. Lapinas, Tilsit, Ostpreussen.

3. „Tėvynės Sargas“.

4. „Žinyezia“. Nė 1 tilpo:

1. Prakalba Redakcijos. 2. Istorija darbo. Par. *Kelmėlis*.
3. Leona XIII. Popiežius. Par. *Samogita*. 4. Lietuvei, nemokancziai lietuviszcai. Eilės. P. A. *Jaksxtas*. 5. Kunigai

Žemaiczių Vyskupijos, nukaroti išz priežasties maiszto 1862 m. Par. *Vyskupas Motiejus Valancius*. 6. Prasmė ir gražumas Lietuvos dainų. P. *Samogita*. 7. Saulei užsileidžiant. Vaizdelis. P. *Szatrijos Ragana*. 8. Kaip kas kam. Eilės. P. *Dagilėlis*. 9. Neužpelniti Murawiowo liaurai. Par. *Savasis*. 10. Terp erszkieczių — sunus. 12 eilių. P. *Paleistsparnis*. 11. Kunigas — lietuvis. P. *Adomas Jaksztas*. 12 Jautis ir Arklys. Sakmė. Paraszė *Aldonas*. 13. Musų dirvonai: 1) Negeistini apsireiszskimai lietuviszkoje literaturoje. P. *Vaiszgantas*; 2) Lenkystė ir Lietuvystė. Par. *Dėdė Atanaxas*. 14. Litvanica: „Daukanto Istorija“. A. J. „Zarysų prawa swyczajowego ludu litewskiego“. przez witorta. J. P. Turinys „Tėv. Sargo“ visų 4 metų. 15. Išz svetimtautiszkos bibliografijos.

Todėl išz viso žinome 13 lietuviszkų laikraszczių, spaudinamųjų lietuviszkai - lotyniszkomis literomis. Jei „Garsas Amerikos Lietuvių“ vėl pradės iszeidinėti Philadelphijoje, tai bus 14: jei blaivininkai tikrai turi savo laikrasztį, tai butu 15. Apart tų Prusai turi 5 laikraszczius, spaudinamus vokiszkomis literomis. Laikraszczių net per daug turime.

Naujos kningos.

1. **Pamokslai Iszminties ir Teisybės**, iszguldinėti galvoezių visų amžių dėl Lietuvos vaikelių. Išz rasztų kun. Tatarės. Treczia laida 1899. 128 gražios, juokingos, iszmintingos ir pamokinanczios pasakaitės. Prekė 50 centų. Pas Olszewskį. 924—33 rd. St., Chicago, Ill. America.
2. **Gyvenimas palaiminto Klemenso Marijos Hofbauero**, su trumpu apraszymu apie pergabenimą Draugystės Atpirkėjistų išz Italijos in žiemų karalystes skersai kalnus, Alpais vadinamus. Surasztytas guodotino O. R. Vassol'o C. S. S. R. Versta ant lietuviszko kun. Petro Saurusaiczio. Lietuviszkoje spaustuvėje Waterbury, Conn. 1899 m. 248 p. Kninga-pamokinanti. Priedę telpa: Isztarmės ir priežodžiai palaiminto Klemenso, pritaikyti ant kiekvienos dienos mėnesio.

3. **Trumpi atsakymai ant užmetinėjimų prieszais religija.** Sutaishė kun. J. Kaulakis. V. Stagaro spaustuvėje. Shenandoah, Pa. 1899.
4. **Lietuviški Dainiai** pradžios XIX šimtmečio. Kliariškai-tautiškasis perijodas. Surinko, pataishė ir parengė į spaudą Jr. Jonas. Shenandoah, Pa. 1869. 53 p.
5. **Rankvedis senoviszkos istorijos.** kn. II. Graikija. Pagal Fisherį ir kitus parengė ir atspaudino kun. A. M. Milukas. Ten pat 60 p.
Tos dvi kningos iszėjo, kaip 9. ir 10 kn. „Dirvos“, iszleidžiamos Rev. A. M. Milukas. 213 So. 4-th str. Brooklyn N. Y. Mums ycz patiko „Dainiai pradžios XIX šimtmečio.“ Kiekvienam lietuviui privalu žinoti bent vardus mėginusių darbuoties lietuviszkos literaturos ir dailos.
6. **Sutrumpytas Angliszka-Lietuviszkas žodynėlis.** Sudėtas ir iszduotas kunigo Petro Saurusaiczio, klebono parapijos szv. Jurgio Waterburyje, Conn. 1899.
7. **Lenkai ir lietuviai nuo 1228 iki 1430 m.** Paraszė pagal lenkiszkus istorikus Žemkalnis 1899. Chicago 61 p.
8. **Vilius Tell** Drama penkiuose aktuose. Vokiškai parašė Friedrich von Schiller. Lietuviškai vertė Vincas Kapsas. Plymouth Pa. Kaštu ir spaustuve „Vienybės Lietuvninkų“ 1899. Schilleris priguli prie garsiausių Europos raszėjų. Didės vertybės kningelė.
9. **Mindaugis.** Didysis Lietuvos Kunigaikštis ir karalius. Trumpas aprašymas jo gyvenimo ir darbų., Parašė Mykolaitis. Perspausta iš „Ukininko“ Tilžėje, 1899 58 p.
10. **Istoriszki pritikimai** isz Ukininku Gyvenimo Lietuvoje. Jų praeitė ir ateitė. Vilniuje 1899 m. Su vienu plianu. 64 p.
11. **Paveikslai.** II. Parszė Žemaitė. Iszleido „Varpas“. Tilžėje 1899 m. 47 p.
12. **Visų Metų Gyveaimai Szventųjų.** 6ji ir paskutinioji dalis Dabar gal gauti visas 6 dalis, rods, po 45 kap. su pristatymu į namus (Didžiojoje Lietuvoje).
13. „**Tėvynės Sargas**“ per 1899 metus davė 1059 pusl. in 8° smulkaus druko, t. y. ant kiekvieno numerio priseina apskritai po 88 puses arba 5½ dukuoto lakszto.

Isz tų ant paties laikraszcziio priseina 622 pusės; o 437 pusl. ant **kningelių**, prie № primezgamų, bet **lengviai atskiriamų**; jų vardai szitie:

- 14. **Apie vartojimą lotyniszku literų lietuviszkoje raszlia-voje.** Kopija perstatymo, paduoto „w osobyj otdiel Uczonago Komiteta M. N. P.“ 28 pusės. Prie N. 1.
- 15. **Graudų Verksmai ir kitos naujosios Jurk. Sm. giesmės.** Su gaidomis. 40 pusių. Prie N. 2.
- 16. **Blaivininkų kningelė,** arba trumpas pamokinimas apie blaivistę. Iszleido Degtinės Prieszas. 16 pusl. Prie N. 5.
- 17. **Apie suvartojimą vandenių ant auginimo žuvių ir vėžių.** Paraszė Szernas. 90 p. Prie N. 7, 8.
- 18. **Ukiszkais Kalendorius 1900 m.** 102 pusė. Prie N. 9.
- 19. **Keidosių Onutė,** Apysaka. Paraszė Savasis. 77 pus. Prie N. 10.
- 20. **Biczių Kningelė.** Su paisziniais. Paraszė Szatrijos Ragana. 84. pus. Prie N. 11.

Pasarga. Pirmieji „T. Sargo“ NN. iszsemi. (N. 14, 15). N. 16 — veltui gaunamas. Už N. 17, 18, 19, 20 mokas po 10 feningių.

„**Dirvos**“ iszleistojo kasztais iszėjo sekanczios kningos, gaunamos pas: Rev. A. M. Milukas 213 So 4-th. str. Brooklyn, N. Y.

- 21. Medega S. Daukanto biografijai. 128 p. su 14 pav.
- 22. Medega musų tautiszcai vaistininkystei. Dr. J. Basanavicziaus. 38 p. su 2 autoriaus portr.
- 23. Rankvedis Senoviszkos istorijos. Kn. I. Rytų szalis. 72 p.
- 24. Anima Vilis, apysaka Marės Radzevicziutės isz Siberijos gyvenimo.
- 25. Lietuviszkas Albumas. (Paveikslai lietuviszku rasztininkų, garsesnių vyrų ir vietų).
- 26. Lietuviszkos trakiszkos studijos. Dr. J. Basanavicziaus.
- 27. **Pajauta,** Lizdeikos duktė, arba Lietuva XIV. amž. Kn. I. Bernotavicziaus.
- 28. **Lietuvos pasakos.** 192 pus. = 200 pasakų. (Tolesnius NN. kitur veizėk.)
- 29. **Laisvas valandos,** eilės, paraszė V. Kapsas. Tilžėje. 28 p.

30. Pasakos pagal Krylovą, paraszė eilėmis V. Kapsas. 15 p.
„Dirvos“ m. 2. num. 4. iszėjo dvi kningeli.
31. „Trakiečių Dzukų Dainos“, užraszytos Szimtakajo Merkinės parapijoje. 82 pus. Pirmutinė dzukiszkoje tarmėje kninga.
32. Kun. Burbos prozaiszki rasztai. I. kn. Tirmiszkių Andrius, versta isz latviszko, 36 p.
33. Gudai ir Lietuviai, etnologiszkas pieszinėlis. Atspausta isz „Tėvynės“. Par. Jr. Jon.
34. Diedai ir Gražina. Ad. Mickeviczės.
35. Istorija Amerikos Lietuvių, apie 200 p. su puikiausiai paveikslėliais.
36. Kalbomoksiis lietuviszkos kalbos, iszduotas per L.L. 84 p.

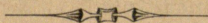
Pakaruoklis.

Kol buvau dar neženotas,
Važinėjau pas paneles.
Nukakau ir į Puszeles.
Neseniai ten pakavotas
Pakaruoklis pagal upę.
Žmonės sako, jis vaidinas:
Kai kada terp krumų tupi,
Kai kada vainiką pinas
Isz aptriuszusio karklyno;
Jei kas eina pagal kriausį,
Jis susiekia per pakausį,
Ar kiteip kaip užkabina;
Apie gaidžgystę vis baldos
Apie kaimo trobų sienas,
Ir nuvargusius per dienas
Spir' kalbėt per naktį maldas.

Seklytėtė mažutyte,
Dar langai neuždaryti . . .
Žada manę lovelytėj
Czion dar vieną paguldyti.

Baigu! Bet-gi ką darysi?
 Ar-gi tai pasisakysi?
 Nes-gi savę jeigut peiktum,
 Tai paczios dastot neveiktum.
 Kožna pana iszvarytu,
 Dar su szuniu iszpjudytu.
 Poteriukus sukalbėjau;
 Atsisėdau į lovele
 Ir prie pagalvės pridėjau
 Baimę perjimtą galvele.
 Klausaus . . . sznara apie sienas . . .
 Pakaruoklis suniurzgėjo . . .
 Man net plaukas kožnas vienas
 Ant pakauszio sujudėjo.
 Sztai, į uodą pasivertęs,
 Po seklyczią jis zirzena,
 Tai vėl czirszkia prie pat svirties
 Ir, it ožka, mekekena.
 Tai, it verszis, kur subliauna,
 Tai ant kiemo ką pagriauna,
 Tai paklodę tempia mano,
 Tai už kojų griebt mėgina, —
 Žodžiu-daro, ką įmano,
 Kaip tik gali, teip baugina.
 Baisu, baisu man gulėti!
 Kad gaidys nors užgiedotu
 Pakaruoklis krapinėti
 Turi buti, tad nustotu.
 Sztai, ant galo, pasplastenęs,
 Gied gaidys jau kakariko.
 Pakaruoklis dar suriko,
 Tarsi avinas pasenęs,
 Bet vaidinties tuoj' paliovė
 Ir į grabą szauti-szovė.

Pal.

Parodos dalykai.

Dėlei svarbių priežasčių Parodos komiteto kasą sutarta perkelti iš Zūričo į Prusus pas p. Dovidą Saunių, kursai sutiko buti komiteto Kasieriumi ir pasižadėjo priimti siuncziamus piningus ir vesti rokundą. P. D. Saunius yra vienas iš turtingų ukininkų Prusų Lietuvos, žmogus turintis gerą vardą ne tik tarp Prusų lietuvninkų, bet ir toliaus; jį pažįsta teip-gi ir kiti iš Didžiosios Lietuvos. Pas p. D. Saunių bus išsiųsti piningai ne tik iš Zūričo, bet teip-gi iš „Varpo“ ir „Ukininko“ Red.

Dėlto nuo szio laiko praszome siųsti visas aukas ant parodos reikalų ant adreso:

**Herrn David Saunus,
Rokaiten per Neukirch, Ostpreussen.**

Prie užveizėjimo kasos priguli „Varpo“ ir „Ukininko“ red.

Malonu butu, kad visur butu pagarsintos privatiszkai žinios apie parodos reikalus, nes toli nevysi skaito laikraszczius kam butu neparanku surinkti daiktus Lietuvoje, tas tegu siunczia akyvesnius daiktus tiesiog į Prusus ant to paties adreso. Paroda pagal oficijaliszkas žinias bus atidaryta 15 d. bal. 1900 m., o daiktai turi but prisiųsti ant parodos 2 mėn. pirmą, t. y. apie 15 d. vasario mėn.

„Tėvynės Sargo“ Redakcija privatiszkai surinko Parodos dalykams iš viso su apskelbtais — 90 rublių, skaitant tuosę ir auką paczios redakcijos, bet neskaitant to, kas atėjo į redakciją ant pono Lapino vardo. Tą jisai paminavos, išduodamas abelną rokundą.

90 rublių išsiuncziamė p. Dovidui Sauniui.

Ten pat siuncziamė ir rinkmenę kopijų iš spaudintų jau kningų; kopyravota po užgrėsimo spaudos, 1864—79 m. Suraszėme 32 vardu. Daugybė atskirų rankraszczio dalių, įvairaus formato reiszkie, jog dar daugiau buvo kopijų, kurias ilgainiui žmonės išdraskė. Kaip rupestingai žmonės, nektekę spaudintų kningų, kopijavojo jas reiszkie szita rinkmenė iš dviejų tik parakvijų: Laukžemės ir Darbėnų. Apart cze prisiųstų vienas kunigas. Ž., igyjo

ten pat 10 exemplorių, bet Parodai, kaip obskurantos, nenorėjo suteikti. Ir dar liko daug. Rodos dar galėsime sziiek tiek prisiušti. Literatizskos vertybės jie neturi; reiszkia tik apie pageidavimą kningų.

Rinkime pasakas!

Lietuviszkos pasakos, kuriuose, draugė su visokiais phantastizskais dalykais, teip apstingai randasi reminescenciju isz seniausio laiko praeigos musų, dar ir szendien isz didesnės dalies ne surankiotos ir ne apgarsintos. Teisybė, kad Schleicher'is, Veckensteitas, Davainis, Silvestraitis, Jurkszatis ir k. surinko jau ne menkai lietuviszkų pasakų, bet skaitlius jų yra labai dar menkas, sulyginus su tuomi, kas tautoje liekti. Per tukstanczius metų lietuvių tautoje pasakos, sakmės buvo pasakojamos, tokiu budu nuo gentkartei į palaikas patekdamos, ir nors su laiku, kaip paczioje jų formoje, jų kalboje atmainos, innovazijos įvykti turėjo, bet daugelyje jų dar ir szendien užtėmijame paminėjimuose isz giliausios senovės, kurią isztardyti ir apraszyti butu labai žingeidu, kas vėl ir mokslui didžią naudą suteikt' galētu. Szito dalyko dėlei, o teipogi geisdamas liekanas, produktus dvasizskos gyvasties prosenių musų ateitės kartums pavesti, ir šasz buvau dar seniaus užsiėmęs pasakų drukimu (spaudinimu), ir neseniai iszėjusiamę pirmamę tomę „Lietuv. pasakų“ apie 200 pasakų mytologizsko turinio į žmones paleidau. Rinkdamas dabar medegą dėl antrojo tomo, asz kreipiuosi į visus tuos musų inteligentus, kuriems yra suprantamas svarbumas szito dalyko, praszydams jų užsimit' užraszinėjimu visokių pasakų ir pavedimu jų mau dėl mokslizsko jų sunaudojimo ant naudos kainos mums tėvynės Lietuvos. Tiems, kurie norētu atlyginimo už darbą — užraszinėjimą, galima butu pagal pasakų svarbumą, po 1/2—1 rubl. už kožną pasaką užmokėti, tik užraszytojai turētu žinoti, kad kiekvieną pasaką ant atskyriaus popieros lapo užraszinėti reikētu, paženklinant vardus žmonių ir kaimų, kur ir nuo ko užraszyta. Tie, kurie tokiu budu už piningus rinkti

apsiimtu, turėtu ne mažiaus, kaip po 2 ir tt. tol. pasaki maniespi ant syk' atsiusti, nes kitaip užmokėjimas — piningų išsiuntimas — butu apsunkintas.

Pasakas praszau siust' ant adreso:

Dr. J. Bassanowicz.

à Varna. Bulgarie.

Szitą pakvietimą malonėčiau, kad ir kiti laikraszcziai atkartotu.

Dr. Basanowiczius.

Atsakymai.

„**Akalica Javarauna**“ kas atsiuntė? Dėlko be pradžios ir be galo tas puikus apsakymas? Kamė ta akalica? Išz kur išzintas pasakojimas? Praszome atsakyti kuoveikiausiai.

P. Juozapui Plikb. Liepojuje. Bene esi maskolių sznipukas? nes lietuvis. norint jis butu suklaidintas, tecziaus teip perkreiptai neraszys. Ant tokių ciniszkių ir neteisingų rasztų — nėra atsakymo. Visupirmu perskaityk „Tėv. Sargą“ bent paskutiniųjų metų, tai kiteip paraszysi.

P. Surudijusiai Plūksnai. Dar sykį praszome Tamstą, buk malonus, raszyk mums ne eilomis! Jos yra labai viežlybos, teisingos, ale spaudon netinka. Po tą krasztą, kuriam paskirtos, lai rankraszcziuosę vaikszzioja Tamsta praneszk mums visokias naujienas isz savo apylinkės, rink pasakas, padavimus, priežodžius, mislis ir tt, tai užsipelnysi acziu, nes raszai iszmincingai ir gražiai. Tik nieko negadink saviszikai: kas kaip pasakoja, tą ir pabrėžk.

P. Jonaicziui. Gramatikos: kun. Miežinio. prof. Kurszaiczio ir prof. Sckeicherio yra jau iszpirktos.

Turtingiems. Ar neapsiimtu kas savo kasztu iszduoti „Aukso kningutė vaikams“, apimanti gražius pavyzdžius lenkimo gimdytojų, giminių, kunigų, mokytojų, globėjų, labdarių ir apskritai — vyresnių ypatų. Paraszė

Chociszewskis. Versta grynai; raszyba, dabar vartojama. Spaudos 160 pusių isz 8° min. su eilėmis ir keliais paveikslais. Reiktu kaszta apie 150 rub.

P. E. Maszuciui. Roma-Italia, via Machiavelli 18. szirdingai dekavojime už korespondenciją. Buk malonus, teikis neužmirszti musų ir ant tolesnio laiko; matai, kad dvasiszkuosę dalykuosę neturime korespondentų, ypacz isz svetimų krasztų. Už „Varpa“ užsimokėsį apskelbtą prekę; „Tėvynės Sargą“ teikkis priimti dovanai. Nr. 1, 2 „T. S.“ nebėra, dėlto ir neprisiuntėme.

Atszaukimas.

№ 12 „T. S.“ p. Sirvydas antrą sykį pareikalavo į Glasgow'ą kunigo. Nieko pikto nemislydami, atspaudinome. Tuotarpu apturime nuo Glasgow'os kunigo szioķį rasztą: „Kur jusų akis, kur jusų galva, kur jusų iszmintis???!... Sausyje asz jums parasziau, kad siųstumete man po senovei laikraszczius ir padaviau senąjį adresą, tuotarpu № 12 talpinate korespondenciją buk manęs nėsą jau Glasgow'ė. Kur jusų konsekvencija? Teikis Tamista tą melagingą korespondenciją atszaukti. — *Kun. Varnagiris.*

P. S. Originalo p. Sirvydo korespondencijos mes negalime suteikti 1), dėlto kad jo nebėra, 2) ant praszymo privatiszkų asabų redakcija neiszduoda rankraszczijų. Kunigui Varnagiriui, kurio mes visiszškai nepažįstame, nenorėjome nėkokios skriaudos padaryti. P. Sirvydo korespondencijoje ir-gi, rodos, nēr szlovės nuplėszimo. Kokią jis turėjo intenciją suvedžiodamas mus, negalime atspėti. Tamsta jug supranti, kad redakcija cze nėkokios piktos valios neturėjo. Jieszkok satisfakcijos nuo korespondento, kurs jog tikrai yra raszes, galime paliudyti sažiniszškai. Dėlko žinas? Bet vėl ar vertas tas dalykas tokio triukszmo? Pataisėti klaidą, dėkui, tai ir galas. Tuom skaitome savę gana padariusiais jusų reikalavimams. *Red.*

Glasgow'ė, 27 d. sausio m. 1900 m. Mes Skotijos Lietuviai szendien ant sueigos nutarėme protestuoti prieszais

paduotą per B. Sirvydą Nr. 12 — 1899 m. „Tėvynės Sargę“ neteisingą apgarsinimą apie tai, kad neva Skotijos Lietuviai netekė kun. Varnagirio reikalauja kito kunigo. Kas pasirodo netiesa, nes tas apgarsinimas yra tiktai asabiszku iszmislu. Už tad szirdingai praszome Redystę „Tėvynės Sargo“ augszciau minėtą apgarsinimą atszaukti ir ant toliaus su panasziomis korespondencijomis kaipo p. Sirvydo meldžiame Redystę buti atsargesne.

Jurgis Vieraitis,
Prezidentas.

Viktor Giknis,
Sekretorius.

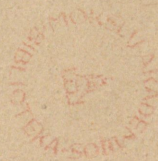
—*—

Apsirikimai, pasergėti. № 12.

2 p.	mėnesio	reikia, kad butu:	mėnesinio.
2 „	Sargą	„ „ „	Sargui.
2 „	parupinamos	„ „ „	parupinamas.
2 „	pratesnis	„ „ „	prastesnis.
3 „	Lionas	„ „ „	Leonas.
3 „	prarvo	„ „ „	prawa
4 „	Iszskaitytu	„ „ „	Isz iszskaitytu.
4 „	pesczių	„ „ „	pěsczių.
4 „	isz viso	„ „ „	isz visų.
5 „	raskužiais	„ „ „	raskažiais.
5 „	viszioką	„ „ „	risczioką.
5 „	Mėszliai	„ „ „	Nėszliai.
7 „	užaugšės	„ „ „	užaugšęs.
11 „	žiemę	„ „ „	žemę.
13 „	sunkin	„ „ „	sunkyn.
14 „	kaimiczių	„ „ „	kaimieczių
14 „	sėkdami	„ „ „	sekdami.
15 „	Apsiskuk	„ „ „	Apsiskusk
15 „	gyvuolius	„ „ „	gyvuolys.
15 „	isz neszios	„ „ „	iszneszios.
17 „	kiekviems	„ „ „	kiekviens
17 „	puđinas	„ „ „	puđymas.
17 „	Kamiynas	„ „ „	Kaimynas.
18 „	czuoczio	} „ „ „	czuoczia
18 „	czuocziu		
19 „	neapskanta	„ „ „	neapykanta.
19 „	praneszdami	„ „ „	praneszdamas.
19 „	Da bet	„ „ „	Bet.
20 „	Saulėtikio	„ „ „	Saulėtekio.
21 „	girtų	„ „ „	girta.
21 „	Stapopą	„ „ „	Staponą.

22	„	laikusių	„	„	„	laikiusių.
22	„	išžadanczių	„	„	„	išszžadanczių
24	„	Kerubiarijus	„	„	„	Keruliarijus
24	„	Keruliaujaus	„	„	„	Keruliarijaus.
65	„	еими	„	„	„	еити
66	„	Арлысь	„	„	„	Аркльсь
66	„	йѣшкоми	„	„	„	йѣшкоти
66	„	герадейыме	„	„	„	герадейысте
35	„	Simana	„	„	„	Simanas.
35	„	Arcivyskupo	„	„	„	Arcivyskupas.
35	„	Petropolitos	„	„	„	Metropolita
67	„	Amerikėczių	„	„	„	Amerikieczyų.
72	„	Panelės	„	„	„	nevietoje stovi.
73	„	Kazlsauskis	„	„	„	Kaslauskis.
76	„	atskatos	„	„	„	atskaitos.
76	„	kiekviane	„	„	„	kiekviename.

irk. vidaus № neperveizėjome.

Atsakąs rėdaktorius **J. Lapinas**, Tilžėje; prie jo siųst rasztus, rankraszczius ir piningus; pas jį teipo-gi laikraszcziio krautuvė. Antraszas: **Herrn J. Lapinas**, Tilsit, (Ostpr.)

Spaudinta pas **J. Szenkę**, Tilžėje.

Dievo Tarnas Kunigaikštis

Merkelis Giedraitis,

Lietuvis, Žemaičių Vyskupas, šventai gyvenęs, mirė m. 1609.

(Skaityk puslapį 23.)

№ 1.

1900.

Balsas

Amerikiečių Lietuvių

i

Tėvą Šventąjį

LEONA XIII.

ir

Gyvenimai dviejų didžiųjų Dievo tarnų,

Lietuvių:

Kun. Andriaus Rudaminos, Jezavito

ir

Kunigaikščio Merkelio Giedraičio,

Žemaičių Vyskupo

lotyniškai ir lietuviškai.

1900.

Švenčiausis Tėve!

Baigiantis šiam XIX amžiui, draug su kitomis katalikiškomis tautomis ir mes, lietuviai, iš tolymo krašto skubinamės prie Tavęs, Augščiausis Ganytojau, trokšdami viešai išreikšti savąjį prisirišimą prie katalikų tikėjimo ir Apaštališko Sosto. Kreipiamės į Tavę, kaipo vaikai į geriausįjį Tėvą, nes gerai žinome, jog Tu esi dėl visų lygiai maloningas; Tu neskirstai tautų į didžiasias ir mažasias, į išrinktasias ir atmestasias, į garbintinasias ir niekintinasias. Tu visas priimi su meilę, visas tėviškai laimini, visoms gero vėlyji,

Visa tai gera žinodami, drįstame ir mes, lietuviai, šauktis Tavęsp, kaipo avįs į savąjį Piemenį; drįstame priminti, nors trumpai, mūsų praeitę, pranešti apie dabartinį didei vargingą padėjimą mūsų, o ypač mūsų brolių po Rosijos valdžią tebesančių; ant galo, melsti dėl savęs ir dėl visos lietuvių tautos Apaštališko palaiminimo ir ypatingos dvasiškos mylistos, kuri šioj' gadynėj' mums labjausiai yra reikalinga.

I.

Lietuvių tauta priėmė krikščionišką tikėjimą vėliaus už kitas Europos tautas. Atsitiko tai vos besibaigiant XIV amžiui, metuose 1386, viešpataujant Lenkijoj' karaliui Vladislovui Jogėlai, o Lietuvą valdant Didžiamjam Lietuvos Kunigaikščiui Aleksandrai Vytautui. Į metus po tam, tai yra 1387, įsteigta tapo Vilniaus vyskupija, pirmoji Lietuvos krašte. Didžiamjam Lietuvos Kunigaikščiui leidžiant ir padedant, krikščionystė tarp lietuvių ir žemaičių veikiai pradėjo platinies. Dori krikščionys iš to džiaugės, tik aršioms tautos mūsų priešams, kryžiuokams, didei tai nepamėgo. Jie, mat, po senovei norėjo laikyti lietuvius pagonais, idant galėtu varginti ir terioti jų šalį, todėl ir nepaliovė juos žudę. Matydamu tai, Lenkų karalius Jogėla ir Didysai Lietuvos Kunigaikštis Vytautas pasirūžo prašyti augščiaušios dvasiškos valdžios, kad kryžiuokus pabaustu už jų nekrikščionišką elgimosi su lietuviais. Todėl, gavę žinią, jog Konstancijos miestę esą susirinkę visos pasaulės vyskupai svarbesniems Bažnyčios reikalams aprupinti, nusiuntė tenai savuosius pasiuntinius, kurie ir atvyko Konstancijon 28 d. Lapkričio 1415 metų. Pasiuntinių skaitės' į 60, mažne visi buvo žemaičių didžiunai, augaloti vyrai¹⁾. Visam susirinkimui girdžiant,

1) »28 d. Lapkričio mėn. 1415 m. atvyko pasiuntiniai žemaičių, neseniai priėmusių katalikų tikėjimą, mažne šešiosdešimtys vyrų, gana

skundėsi ant kryžiuočių; apsakinėjo, kiek priespaudų ir neteisybų nuo tų kraugerių datyrė; meldė, idant angščiausioji Bažnyčios valdžia uždraustu jiems ant Žemaitijos užpuldinėti ir kad tam kraštui suteiktu vyskupą ir kunigus, kurių ten, sakėsi, maž tėsą. Vyskupai su atydą klausė to žemaičių sakymo. Kardinolas Raguza, širdingai sukrutintas, pats norėjo keliauti į Žemaičius Dievo Žodžio apsakynėtu, vienok to nepadarė, nes matęs nebišmoksiąs lietuviškai. Nutarta buvo žemaičių prašymą išpildyti. Du vyskupu: Lvovo — Jonas Rzeszovietis ir Vilniaus — Petras Kustiniėtis gavo nuo susirinkimo įsakymą keliauti į Žemaičius pas Lietuvos valdonus, tai yra pas Jogelą ir Vytautą, kuriemdviem pats susirinkimas per gromatą, 3 d. Rugpjūčio 1416 m. rašytą, apie savo parėdymą davė žinią. Siųstuoju vyskupu, iš priežasties nepasibaigusio da Kontancijoj' susirinkimo, negalėjo tuojaus į Lietuvą važiuoti. Atvyko tatai į Žemaičius vos tik baigiantis Šiliniam mėn. 1417 m. Apsigyvenusiu Medninkuose, arba Varniuose, rado čia dar daug stabmeldžių, pirma mokė juos tikėjimo švento, paskui pradėjo steigti darbą, dėl kurio buvo

augalotų. Jie gyvena tarp Livų krašto ir Lietuvos, netoli nuo Prusų. Jų žemė pilna visokių gerybių, išėmus tik vynuoges, kurios ten neauga. Priklauso jie Vytauto arba Aleksandro, Lietuvos Kunigaikščio. Apleido susirinkimą 1 d. Kovo sekančių 1416 metų.* Teip rašo apie tai **Teodorikas Niem's Apaštališkas Sekretorius gyvenimę Popežiaus Jono XXIII.** Sk. Žemaičių Vyskup. Dal. I. ŠŠ 28 30.

pasiųstu. Varniuosę viena dar tuokart tebuvo šv. Aleksandros bažnyčia; neteko todėl bažnyčios, kurioje vyskupas turētu savo Sostą ir kuri butu motyna, visų Žemaitijos bažnyčių, arba Katedrą. Kunigaikščiui liepiant, dailydės tuojaus ją pradėjo statyti, o abu svečiu vyskupu su iškilme kertinį akmenį pašventė. Tuotarpu iš Vilniaus į Varnius atvyko tulas kunigas Motiejus ir parodė susirinkimo pasiuntiniams raštą nuo Didžiojo Kunigaikščio, kuriame tas išreiškia, norįs, kad tas kun. Motiejus butu pirmuoju Žemaičių vyskupu. Perskaičiusiu tą raštą pasiuntiniu, minavotą kunigą šv. Aleksandros bažnyčioj' pašventė į vyskupus ir įsakė, kad ne vien jis, bet ir jo įpėdiniai gyventu Varniuosę. Žemaičių naują vyskupiją pavedė Gniezno Arkivyskupams. Paskiaus šešius kunigus lenkus, atvykusius į Žemaičius Dievo Žodžio apsakynėtų, pakėlė į kanauninkus ir teip-pat įsakė, kad visuomet gyventu Varniuosę. Matydamu vienok Žemaitijoje dideliai maž tėsant kunigu, tiems patiems kanauninkams leido buti klebonais. Pabaigusiu savo darbą pasiuntiniu apleido Žemaičių kampą ir nuvažiavo į Naujuosius Trakus, kamę tuo kart gyveno Kunigaikštis Vytautas. Cia betrukdamu, parašė gromatą Konstancijon pas susirinkimo vyskupus, duodamu jiems žodį apie visus Žemaičiuosę padarytus veikalus savo. Antrą, mažne tokią pat, paliko Vyskupui Motiejui, kad butu atminimu busiančioms giminėms. Neužilgo potam išrinktas naujas

Popiežius Martinas V. pastatyta Varniuosę naujai bažnyčiai tiesas bažnyčių katedrinių pripažino.

Nuo to laiko krikščionystė da veikiaus pradėjo platintis tarp lietuvių ir žemaičių; stabmeldžių skaitlius nuolat mažinos', skaitlius-gi krikščioniškųjų Lietuvoj' bažnyčių kasmet' dauginosi.

Draug su prasiplatinimu krikščioniško tikėjimo pradėjo teipogi klestėti Lietuvoje ir tikros krikščioniškos dorybės. Atsirado tarp lietuvių vyrai, pagarsėjusieji karštu dievobaimingumu ir šventumu gyvenimo savo, kaip va: Jonas Jaknavičė, Jurgis Giedraitis, Jonas Gružasuskis, Kanstantinas Širvydas, Andrius Rudamina ir kiti. O nors, XVI amžiui einant galop, skelbėjai klaidingų Luteriaus ir Kalvino mokslų didžią lietuvių ir žemaičių dalį buvo suklaidinę, vienok, Dievui davus toje gadynėje tikrai šventą vyskupą, kunigaikštį Merkelį Giedraitį, kreivatikystės platinimosi buvo sustabdytas, ir mažne visi paklydėliai tikron Bažnyčion vėl sugrįžo.

Kaslink politiškos mūsų tautos istorijos, jį tris dalis paskaidyti galima: iš pradžių, nuo pusiau XIII šimtmečio iki m. 1569, Lietuva buvo liuosa, plati ir galinga viešpatystė; paskui, metuose 1569, ant suėjimo Liubliniškio, susivienydama su Lenkija, pasidavė jos valdžiai; ant galo metuose 1795, atkirsta nuo Lenkijos, Rosijai teko.

II.

Papasakoję trumpai apie krikščionystės pradžią Lietuvoje, negalime užtylėti ir apie dabartinę lietuvių padėjimą. Visupirmiausia tat: pranešame Tau, Šventasis Tėve, jog, atskyrus mažą burelį liuterių ir kalvinių, visi beveik lietuviai (kurių apskritas skaitlius išneša mažne tris milijonus šventon Rymo Bažnyčion priguli ir yra uoliausiais katalikais. Tave, Šventasis Tėve, laiko visudidžiausioje garbėje; myli teipogi karštai savo vyskopus ir kunigus ir dėl Dievo garbės didei yra duosnūs. Kadą Tujen, Augščiausis Ganytojau, 1883 metuosę teikeisi Žemaičių Vyskupy Sostą iš Varnių Kaunan perkelti ir vieton panaikintos Varnių katedros Kauno šv. Petro ir Povilo bažnyčią iš paprastosios į vyskupinę, arba katedrinę permainei, lietuviai ir žemaičiai, Rusų valdžiai leidžiant, sumetė gan greit itin apscią kruvą piningų, už kuriuos bažnyčių motyna tapo viduje kuopuikiausiai papuošta, teip jog dabar, kaip girdžiam', gražiausioms kitų kraštų bažnyčioms po teisybei gali buti prilyginta.

Nemažiaus rupinas lietuviai ir apie savo parapijines bažnyčias, nesigaili skatiko senoms atnaujinti ir naujoms statyti. O tos Lietuvių bažnyčios ir Europoj', ir Amerikoj' neesti šventomis dienomis tuščios, kaip kitur, bet visadą svieto pilnos, nes lietuviai aną Bažnyčios prisakymą: šventomis dienomis mišių šv. klausyti, dievobaimingai pildo

ir bažnyčion ateiti net ištolo netingi. O renkas bažnyčion ne žvalgytus ir vėpsoty, bet ščyrai pasimelsty. Todėl eina, maldakninges nešini, nes iš jaunesniųjų visi beveik moka lietuviškai skaityti. Tik tamę lietuvių nelaimė, jog rusų valdžia, uždraudus savo viešpatystėje lietuvišką spaudą, nesigėdi tas ir toms panašias nekaltas lietuviškas kningas per policiją gaudyti, nuo lietuvių atiminėti ir, kaipo pikčiausią kantrabandą, Vilniuje ugnimi deginti. Šį vargą Rosijos lietuviai kenčia jau nuo 35 metų, tai yra nuo laikų Generalgubernatoriaus Muravjovo ir jo įpėdinio Kaufmann'o, kuriuodu Lietuvą, kardu pamušą, užmanė da pribaugti dvasiškai per antmetimą lietuviams rusiškųjų litarų. Augštesniai valdžiai leidžiant, prasidėjo Lietuvoje niekur ant svieta negirdėtas nekaltų lietuviškų kningų persekiojimas, vien tik iš tos priežasties, jog lotyniškėmis, o ne rusiškėmis litaromis spausdintos. Ir kad da vartojimas lotyniškų litarų butu užgintas visoms nerusiškoms tautoms! Bet ne! Finnams, estams, latviams, lenkams leista yra Rosijoje spausdinti kningas lotyniškėmis litaromis, tik vieniems lietuviams tai uždrausta! Ar-gi ne keistas pasielgimas rusiškos valdžios su lietuviais?! . . . Kad lietuviai butu kokia girinė gentpalaikė, pagonijoje tebesanti, na, tai da paliepimas spaudinti lietuviškas kningas vien tik rusiškėmis litaromis, galima butu šėip išteisinti. Bet visas civiliztuotas svietas žino, jog

teip nėra. Nes norint lietuvių tauta tarp krikščioniškųjų Europos genčių yra jauniausia, vienok šventą Rymo-Katalikų tikėjimą išpažįsta jau penki šimtai su viršum metų; turi tatai garbingą praeitę tikėjimišką, o apart to, turi teipo-gi ir politiškąją savo istoriją ir pagaliaus nors ir neperdidele, bet vis-gi šiokią tokią lietuvišką literaturą. Pirmutinės lietuviškos kningos išėjo iš po spaudos jau XVI amžiuje, 30 metų pirmiaus, negu Maksvoj' prasidėjo rusiškų kningų spaudinimas. Nuo 1533 iki 1864 buvo atmušta lietuviškų kningų pusseptinto šimto suviršum įvairaus talpinio: elementorių, katekizmų, malda-kningių, giesmynų, kalendorių, pamokslų ir kitų kitokių. Ir visos tos kningos buvo atspausintos lotyniškėmis litaromis. Suprantamas daigtas, jog lietuviai tos senos savo literatūros jokiū budu negal išsižadėti. Todėl primestos sau nuo 1864 metų graždankos nepriėmė ir po šiai dienai nepriima. Iš tos tai priežasties nuo lenkmečio prasidėjo užrubežyje, o ypatingai Prusuose lietuviškų kningų spaudinimas, kurios iš ten su dideliu pavojū esti po šiai dienai Lietuvon gabenamos, nes valdžios atspausstųjų rusiškėmis litaromis nieks iš lietuvių ir uždyką neima. Ir toliai tas pagailėtinas padėjimas neatsimainys, koliai rusų valdžia nesugrąžins lietuviams lotyniškai-lietuviškų litarų, neteisingai uždraustųjų ir neteisingai valdžios vadinamųjų lenkiškėmis, kadangi naujoji lietuviška abecėlė, didei skiriasi nuo lenkiškosios, kaip tai ir iš šios

kningelės lietuviškojo teksto kiekvienas slaviškų kalbų žinovas gali matyti. O tas nepriėmimas rusiškųjų litarų lietuviškon spaudon paeina ne iš paniekinimo, nei iš neapkentimo rusiškos kalbos. Anaiptol, lietuviai ją garbėje laiko, kaip viešpatystės kalbą, ir vaikus savo į rusiškąsias mokslaines leidžia, kad rusiškai pramoktu. Bet garbėje laikydami rusišką kalbą, lietuviai negal išsižadėti savosios lietuviškos. Lietuviai nori savo vaikelius ant lietuviško elementoriaus išmokyti saviškai skaityti, nori, kad jų vaikams valseiaus mokslainėse tikėjimo dalykai butu išguldomi prigimtojų kalboj, o ne rusiškai, nori ir patįs bažnyčioj Dievą garbinti iš kningų, spausdintų ne rusiškėmis, bet lotyniškomis litaromis, tai yra iš tokių pat, iš kokių meldėsi jų proseniai, nuo XVI amžiaus pradėdant. Ir kas gali kaltinti lietuvius už tokį norą? Kas gali ant jų širsti už tai, kad jie pradėjo jau suprasti, jog lietuviškos spaudos uždraudimas yra didi neteisybė ir skriauda ne tik jų dvasiškuose, bet ir medžiagiškuose dalykuose. Be lietuviškų kningų, jų nėra kaip lietuviams šioj gadynėj nei ukė gerai vesti, nei amatas pramokti, nei prekybą, kaip reikiant, užsiimti. Nedyvai tat, jog nuo 35 metų ekonomiskas Lietuvos padėjimas kaskart žemyn žlunga, o pavargėlių beturčių kaskart daugiau ten atsiranda. Iš tos tai priežasties ir mes, žemiaus pasirašiusieji, buvome priversti Lietuvą apleisti ir

Amerikon bėgti dėl duonos kąsnio kunui ir dėl šviesos dušiai, kurių dviejų dalykų tėvynėje negalėjome sau rasti. Ir tasai iš Lietuvos bėgimas nepaliovė ir šendiena. Kaskart vis didesni mūsų brolių būriai traukia iš tėvynės Vokietijon, Anglijon, Australijon, pietinēn Afrikon, o labjausiai Šiaurinėn Amerikon, kamę lietuvių išeivių skaitlius išneša jau į 150 tukstančių su viršum.

III.

Pasinaudodami iš atrastos čionai laisvės, mes, Dievui padedant, nepražuvome: prisirišę tvirtai prie švento katalikų tikėjimo ir savo prigimtos kalbos, sutvėrėme Amerikoje lietuviškas parakvijas, pasistatėme lietuviškas bažnyčias, užlaikome lietuvius kunigus, uždėjome lietuviškas mokslaines, spaudiname lietuviškas kningas ir laikraščius, pagaliaus, atskyrus mažą dalelę lietuvių nekatalikų ir netikinčių, visi beveik suvėjome vienon kuopon, kurią praminėme „Susivienijimu Lietuvių Amerikoje“. — Tai yra gražioji pusė mūsų krutėjimo Amerikoje. Bet, žiurint antraip, mes čia gyvendami terp įvairių įvairiausių kreivatikių, apsiausti visokiais svetimais nekatalikiškais gaivalais ir blogais paveikslais, su baimę neretai patįs savęs klausiamo: į ką

pavirs mūsų vaikai? kokia bus ateinančioji lietuvių amerikiečių karta? Ar jaunuomenė mūsų, prisiglaus prie visokių kreivų mokslų ir begėdiškų zaunų prieš tikėjimą, kurių Amerikoje nereikia toli jįeškoti, neatsitrauks nuo Dievo ir neišsižadės Bažnyčios šventos? ar tėvų krikščionių sunys nepavirs į krikščionijos priešininkus? . . . Apart to, panašioms mislims galvon užplaukus, kilsta savaimi ir kiti dar svarbesni klausimai: į ką pavirs mūsų tėvynė Lietuva, kurią apleidom? į ką pavirs mūsų broliai, Rosijoje pasilikusieji, jei jų padėjimas eis blogyn, ne geryn? Ant galo, kas bus su katalikystę Lietuvoje? . . . Nes ir iš lietuviškų laikraščių, ir iš gromatų mūsų giminiečių matome aiškiai, jog pravoslavija, it kokia vilnis, taisosi užlieti nelaimingą mūsų tėvynę. Rusų valdžia Lietuvoj' kasmet' naujas cerkves stato, nors pravoslaunųjų ten daugalyje vietų vos tik keletą terastumi. O prie tų cerkvių uždeda tuojaus cerkvines mokslaines ir skatina viseip katalikus, kad savo vaikus ten leistu, nors mokytojai tose mokslainese vien tik popų veislės ir tikėjimo dalykus vien tik pravoslaviškai teišguldo. Regint tas žabangas, tyčią įtaisytas lietuviams katalikams pravoslavijon įtraukti, mums širdis kuoneplyšta, ypač, jog Lietuvos Vyskupai ir kunigai, įstatymais suspausti, beveik negali katalikų persergėti, kad vaikų į tas mokslaines neleistu, nes už kiekvieną atsiliepinimą prieš pravoslaviją esti kuoastriausiai

nubaudžiami.¹⁾ Užtiesą, nelaimingoji mūsų tėvynė gali po teisybei į visą svietā atsisaukti permainytais truputį pranašo žodžiais: o jūs tautos civilizuotos, prisistėbėkite, o išvyskite, ar yr' vargas ir suspaudimas didesnis, kaip mano? Nes nors ir kitų nerusiškų tautų Rosija niekad nelepino, nors finnai, armėnai, lenkai tebesti Rosijoje' ir-gi pagailėtinamę padėjimę, bet jie vis-gi nors tuom' gali pasidžiaugti, jog randa sau galin-gus užtarytojus tarp šio svietā galiunų. Mes tik vieni, lietuviai, jokių ant žemės užtarytojų neturim. Joks cisorius, joks karalius, joks mi-nistras už mus balso nepakėlė. Gynė mūsų broliai Kražių bažnyčia, guldė galvas, kaip pirmųjų amžių krikščionys, tapo kazokų sušau-dyti, kartais ir nagaikomis kapoti, Kražontėje skandinti,²⁾ bet balsas dėl Dievo pralieto lietuviško

1) Plgk. Rusišk. padėjimą apie bausmes §§ 191 ir 216 isl. 1885. Apart to reikia žinoti, jog pagal rusiskus įstatymus vien tik pravoslaviškoji „viespataujanti“ cerkvė tegali skatinti kiteip tikinčius savo tikėjiman. (Sk. Surink. rusišk. įstat. Tom. XI, dal. I, § 4 isl. 1857 m.). Kitiems-gi krikščionims nepravoslaviams kuoastriausiai užginta skelbti savąjį mokslą tarp kiteip tikinčiųjų. Pagaliaus užginta yra daryti kokias nors kliūtis užsimanusiems pravoslavijon pereiti (tenpat §§ 4 ir 5). Tatai popams atsibaščius kurnors tarp katalikų savąją atskalą platintų, katalikų kunigija, pagal rusiskus įstatymus, tur būrną užčiaupus tylėti, nes tie įstatymai neleidžia jai nei savo dvasiškas aveles apie kilusį paojų privatiškai persergėti, nei bažnyčioje viešai per pamokslą prieš pravoslaviją atsiliiepti, nei pagaliaus kokią kningą su pravoslavijos klaidų išparodymu išleisti. Tokia tai Rosijoje garbinamoji sąžinės laisvė!

2) Sk. Butkeraičio Domininko „Keletas raštų apie Kražius“. Tilžėje 1895, kamę paduoti vardai ir pavardės kražiečių kankintinių: nužudytųjų, plaktųjų, o teipo-gi moterų išgvoiltavotųjų.

kraujo nepasiekė ausių nei vieno iš šio svieto valdonų. Bažnyčia tapo barbariškai išplėšta ir ir subjauriota ir po šiai dienai tamę padėjimę tebeprisilieka valdžios rankosė . . .

Neturėdami tatai jokių ant žemės užtarytojų ir nebesitikėdami net juos sau čia kadanors berasti, užmanėme jieškoti sau jų nekitur, tik danguje, tarp Dievo Šventųjų. Kaip jau augščiau minėjome, Lietuvių tauta yra davusi Bažnyčiai ne vieną didį Dievo tarną. Senos kningos užlaikė vardus tų dievobaimingų mūsų tautiečių ir aprašymą jų gyvenimo. Bet kaip ant regimo dangaus randas žvaigždės už kitas skaistesnės, taip ir tarp mūsų augštos dorybės prosenių šventumu gyvenimo ir nuopelnais dėl Bažnyčios ypatingai atsižymėjo dujen: **Kunigas Andrius Rudomina** iš Jezaus Draugystės ir **Kunigaikštis Merkelis Giedraitis, Žemaičių Vyskupas**. Pirmasis, Jezaus meilę pakrutintas, apleidęs ir savo tėvynę Lietuvą, kurioj' gimė, ir puikų Rymo miestą, kamę mokinosi, nukeliavo į Kynų žemę pagonams Kristaus mokslo skelbtų ir ten dievobaimingą gyvenimą savo užbaigė. Antrasisgi, kaipo geras piemuo, tėvynėj' pasilikęs, paklydusias aveles Bažnyčion šventon sugražino ir nuo vilkų, kreivatikystės platintojų, apgynė. Tuodu mūsų tautiečių, pirm trijų šimtų metų mirusių, prie gyvos galvos augštomis dorybėmis, o po smerčiui stebuklais pagarsėjusiu, neabejotinai apturėjo jau seniai nevįstantį garbės vainiką.

danguje. Juodu tatai norime sau už dangiškus savo užtarytojus ir globėjus apsirinkti, prie judviejų geidžiame reikaluosę mūsų šaukties'. Bet kadangi be Tavo, Šventasis Tėve, tam tikro daleidimo naujuosius Dievo tarnus viešai garbinti yra uždrausta, tatai kreipiamės į Tavę, kaipo į regimą Bažnyčios Galvą, su žemiausiu prašymu, idant, pasiremdamas ant Dievo duotos Tau tikėjimo ir doros dalykuosę neriklumo dovanos, teiktumeisi meilingai abu minėtuojų Viešpaties tarnu: kun. Andrių Rudominą ir Vyskupą Merkelį Giedraitį (kuriųdviejų gyvenimus, iš senos kningos perrašę, prie šios gromatos priduriame), — ant didesnės Dievo garbės, o mums ant gausesnės dvasiškos naudos, jei Dvasei Šventai ir Tau patiks, palaimintais apšaukti. Ta tai yra visų-reikalingiausia mums šioje gadynėje dvasiška mylista, kurios mes, lietuviai, neturėdami karaliaus nei kunigaikščio, kurie mūsų prašymus Apaštališkam Sostui galėtu perstatyti, patįs Tavęs maldauti drįstame. Pripažindamas palaimintais du mūsų tautiečiu, kun. Andrių Rudominą ir Vysk, Merkelį Giedraitį, (iš kuriųdviejų pirmasis butu patronu lietuvių po svieta išsi-sklaisčiusių, antrasis-gi mūsų brolių tėvynėje pasilikusiųjų) ir daleisdamas atiduoti jiemdvieim garbę, įstatymais Bažnyčios palaimintiems paskirtą, pripildytumi širdis visų lietuvių neapsakomu džiaugsmu, patvirtintumi jų tikėjimą, pastiprintumi juos kovoje su katalikystės priešais, pa-

galiaus ta brangi mylista butu dėl mūsų prasi-
dedančiamę amžiuje lig skaisti aušros žvaigždė,
žadinanti širdysę mūsų saldžią viltį geresnės
ateitės.

Laukdami tatai anos dvasiškos mylistos,
atsiduodame ant valios Dievo, stebuklingo
Šventuosę savo, ir, puolę po Tavo, Šventasis
Tėve, kojų, apaštališko palaiminimo dėl savęs
ir dėl mūsų brolių lietuvių, Rosijoje vargstančių,
su nusizeminimu maldaujame.

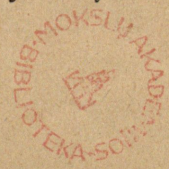
Paklusniausieji Bažnyčios sunys,
Amerikos lietuviai.

Prakalba

į lietuvius skaitytojus.

Didžiausia garbė kiekvienos tautos yra tai
jos šventieji. Nelaiminga ta tauta, kurioje
neatsiranda nei vieno tikro Dievo tarno, o
palaiminta toji, kurioj' klesti dorybės, gimdančios
Dievo šventuosius.

Mūsų tėvynė neveltui šventos vardą nešioja.
Lietuvoje gimė ir gyveno nemaž augštos šventy-
bės žmonių. Nekurių vardai ir trumpai surašyti
gyvenimai senosę kningosę užsiliko. Keletą iš
jų paduodame priedę, kuri skaitytojai ras galę
šios kningelės.

Bet ypatingai atsižymėjo savo dorybėmis ir nuopelnais dėl Bažnyčios du lietuviu, abu didžiu Dievo tarnu, gyvenusiu tris šimtai suviršum metų tam atgal: **Kun. Andrius Rudamina**, Jezavitas, ir kunigaikštis **Merkelis Giedraitis**, Žemaičių vyskupas. Pirmasis pabaigė gyvenimą savo Kynų karalystėje, kamę per penkerius metus nenuilstančiai Dievo Žodį apsakinėjo; antrasis, apgynęs Lietuvą nuo kreivatikystės tvano, mirė Varniuose ir po smerčiui stebuklais pagarsėjo. Jo kunas it po šiai dienai tebėra buvusioje Varnių katedroje, tik didei gaila, kad užkastas tapo.

Ant didesnės tatai Dievo garbės ir mums ant gausesnės naudos dvasiškos užmanėme prašyti Tėvo Šventojo Leono XIII, idant teiktusi minėtuoju Dievo tarnu, kun. Andrių Rudaminą ir vysk. Merkelį Giedraitį, palaimintais apšaukti. Duok Dieve, kad tai kuogreičiausiai įvyktu. Nes anodu dievobaimingu mūsų tautiečiu neabejotinai apturėjo jau seniai dauguje garbės vainiką.

Vienok koliai paties Tėvo Šventojo palaimintais nebus apšauktu, toliai niekam nėra leista anodu, kaipo palaimintu, bažnytinėse pamaldose viešai garbinti, judviejų abrozus altoriuose kabinėti, jiemdviem ant garbės bažnyčias statyti ir tt. Bet jei kas privatiškai savo reikaluose prie anudviejų šauktusi, užtarymo maldaudamas, griečia nebūs, nes tai nėra užginta. Tiktai visiems reikia žinoti, jog kas tik per užtarymą naujuju

Dievo tarnų stebuklingų mylistų susilauktu, turi nepatingėti datirtus stebuklus teisingai aprašyti ir dvasiškai vyresnybei (vyskupui) dėl prigulinčio ištyrimo nusiųsti. Nes, jei Dievas kada nors daro stebuklus, tai daro ne dėlto, kad jie būtų slėpiami ir užmiršami, bet dėlto, idant jų apskelbimas prisidėtų prie patvirtinimo mūsų tikėjimo ir prie padauginimo Dievo garbės ant žemės.

Gyvenimas

kun. Andriaus Rudaminos, Jezavito.

Kun. Andrius Rudamina, Jezavitas, gimė Lietuvoje iš tėvų augštos kilmės. Vilniuje, studentėliu į mokslus bevaikščioldamas, išsigelbėjo nuo didelio pavojaus, gyvas atlikęs tarp liepsnų nuo užsidegusio parako. Dar jaunutis tebebudamas, į Jezaus Draugystę įstojęs, Ryman nusiųstas tapo dėl augštesnių dvasiškių mokslų. Čė užmanė Indijos misijonarium palikti ir tamė užmanymė per sapnų patvirtintas tapo. Pasirodė jam žemės kamuolys, į keturias dalis padalytas ir trimis savo dalimis ant Jezaus Draugystės užgulęs. Ypatingai prislėgtais rodėsi tie, kurie laikė parėmė Rytų pusė, nes iš niekur neturėjo jokio paraminimo, kurio kiti dažnai susilaukdavo. Tik vieni Aniolai tuos Rytų Apaštalus meiliai šnekino ir, nušluostė nuo jų veido prakaitą gražiausiomis skepetomis, Dievui jas aukavo. Ir Dievas rodėsi

meiliai tą auką priiņas ir iš triuso ir prakaito savo tarnų besidžiaugias ir už kiekvieną prakaitu sudrėkintą skepetą puikų vainiką suteikias ir tuomi jų dušias gaivinas. Andriui, ant to viso beveizint, pasirodė, jog Aniolas Sargas ir jį ragina prie kokio nors burelio pristoti ir draug su kitais padirbėti. Pasirįžo tatai padėti Rytų pusei, o Aniolas tą jo pasišventimą perstatė Kristui, meldamas, idant pats Viešpats teiktusi jį priimti ir Dievišką mylistą gerus savo norus patvirtinti ir įvykdinti. Sutiko antato Kristus ir užtikrino Andrių, jog gyvenimą savo pabaigsias ne kitur, kaip tik Rytų šalyje, kuri jam busianti už kitas meilesnė. Liepė tatai Andriui ant rytojaus savo pasiketinimą perdėtiniui iš naujo perstatyti, prižadėdamas perdėtinio širdį palenkti, idant šventiems pavaldinio geismams nebesipriešintu. Išpildė tai Andrius ir Jezavitų Jenerolo paskirtas tapo keliauti Indijon draug su kitais misijonoriais. Beplaukiant per marias, Andrius per ištisą kelionę teip užsilaikė ant laivo, jog ne kiteip visų buvo vadinamas, kaip tik Šventojo vardu, nes ir sveikiems, o ypatingai ligoniams, su didžiausiu pasišventimu tarnavo, visus, net ir prasčiausius, darbus su noru atlikdamas. Laivui Goos miestą priplaukus, su tokiu atsidavimu tarnystę prie ligonių pildė, jog pats drugiu susirgo ir nuo to laiko niekad jau nebgalėjo nuo tos ligos pilnai bepagyti. Vienok, šiek tiek pasitaisęs, nuvyko į Kynų šalį, kamę, neatsižvelg-

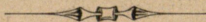
damas ant antkritusios ligos, toliai vargo, kol neišmoko gražiai kyniškai šnekėti. Dėl pataisymo sveikatos perdėtiniai nusiuntė jį į šiltesnį Kynų aprubį, vadinamą **Fovkien**. Apsigyvenęs didžiausiamę to krašto miestę, Tochevfu, Andrius tapo tikriausiu globėju vietinių krikščionių. Jo apsiėjimas su visais buvo teip meilus, jog kyniečiai, nepaprastu jo žmoniškumu patraukti, tarydavę: tasai dvasiškas tėvas turėjęs buti savo tėvynėje augštos garbės vyru. — Prieš smertį palinksmintas tapo regėjimu Šv. Ignaco. Apreiškęs tai savo draugininkui kunigui, nieko daugiau nebekalbėjo, bet nepaliaudamas veizėti į tą matymą nudžiugusią akimi, antrą adyną po pusiaunakėio Dievui dušią atidavė. Anksti rytą subėgo krikščionys prisiveizėtų nabašninkui, pirm negu bus graban įdėtas. Parėdytas buvo rubais Kynų kunigo ir padėtas Bažnyčioje pagal Kynų paprotį, idant norintieji galētu jo kuną aplankyti. Septintoj' dienoj' rugsėjo mėn. artroj' adynoj' po pietų, bažnyčiai esant uždarytai, ir misijos perdėtiniai su Kyniečiais savo kambaryje beesant, kilo bažnyčioje didis bildesis. Atbėgo visi, tik nieko nerado, tik pajuto kvapą teip gardų, jog negalėjo atsistėbėti. Kunigas Julijus, kitamę miestę gyvenęs, liudyjo, jog toje valandoje, kada kun. Andrius miręs, pasirodžiusi bažnyčioje teip didi šviesa, jog galėjusi but lygi su vidudienio šviesa. Ant galo, krikščionys savo kaštu iškėlė laidotuves. Palaidojo vietoje, pramintoje Kryžiaus

vieta (nuo stovinčio ten augštai akmens kryžiaus), išmurytoj' po žemę tam tikroj' koplytėlėj, o prieš tą koplytėlę pastatė bažnyčią su 4 kambariais, kamę kyniečiai krikščionis galėtu susirinkti ant rekolekcijų, arba šventų dumojim. Visi to miesto krikščionis palydėjo kuną į kapus. Koplytėlės arba sklepo angą užrūtinu puikiu akmeniu, ant kurio iškalė ženklą kryžiaus ir šį parašą Kyniškoj' ir portugališkoj' kalbose:

„Tėvas Andrius Rudomina, paeinąs iš Lietuvos, kunigas, atėjęs Kynų karalysten Evangelijos skelbtų: čionai penketą metų padirbėjęs, pasimirė 5 d. rugsėjo m. 1631 m.“

Kunigas Jonas Levickis, Jezavita, (teipogi Lietuvoje iš garbingų tėvų gimęs ir į paskirtą sau misijos vietą Tonkino karalysten bep'aukdamas, laivui susikulus, paskendęs), d. 26 sausio mėn. 1646 m. teip rašo:

„Amž. at. perdėtinis, tėvas Andrius Rudamina, garbinamas yra tarp kyniečių krikščionių, kaipo Išpažintojas. Prie jo kapo ir dabar da krikščionis savo sielavartuose ir bėdose renkas ir didžio suraminimo datirsta.“

Gyvenimas kunigaikščio Merkelio Giedraičio, Žemaičių Vyskupo.

Kunigaikštis Merkelis Giedraitis, Žemaitijos Vyskupas, iš seniausios ir augščiausios kunigaikščių Giedraičių giminės paeinąs, apturėjęs Žemaičių Vyskupiją, per 33 metus ją valdė. Nors buvo tai vyras svietę ir Bažnyčioje tikrai garbingas ir visur didžiu vadintas, tečiaus pats savę už nieką laikė; nuo savo tarno nei mažiausio patarnavimo nepriimdamas, pats sau dažnai pasiklodavo lovą, pats, nakties laikę ant maldos atsikėlęs, žvakę užsižibindavo. Bet labjausiai apsireikšdavo jo nusižeminimas pabaigoje metų, kadą ubagų kojas, savo rankomis numazgojęs, bučiuodavęs ir kiekvieną didesnę šventę prie savo stalo vaišindavęs, vadindamas juos savo Ponais ir Geradėjais. Jeigu kadą atsieidavo jam nepributi ant Seimo, meldžiamas Senato ir karaliaus, turėdavo visad savo nuomonę apie įvairius dalykus nors gromatoje išreikšti, lig tartum be jo balso viešpatystės parėdymai maž svarbos teturėtu. Teip tai augštas buvo visur numanymas apie jo išmintį. Bet pats jis tik tuokart laikė savę už išmintingą, kadą bažnyčioje vargšų ir tamsių prasčiokų spaviednės klausydavo. O kad daugiau jų bažnyčion galėtu patraukti, tai, davęs malonigai reikalingus pamokymus ir griekų išrišimą, apdovano-davo kiekvieną kokią nors alužną, arba dažniausiai

kokiais kvėpančiais dalykais. Koliai gyvas buvo, prigimtoje žemaitiškoje kalboje pamokslus sakydavo. Vilkėdavo paprastais rubais, kuriuose nebuvo nieko akį veriančio, nei tuštybę rodančio. Vėlyjo jisai prastą parėdą, negu brangų papuošalą. Dėl visų maloningas, tik dėl savęs buvo kietas. Prisivarginęs kasdieniniais darbais, dažnai, vien ant plikos žemės atgulęs, beilsėdavos. Teip dorą vyrą, pagal tėviškės paprotį, prigulėjo butinai perkelti ant augštesnio vyskupiško sosto. Jau buvo ir pats karalius užmanęs suteikti jam Vilniaus Vyskupiją. Bet Merkelis atsisakė netik dėl-to, jog nemėgo didystės, bet dar ir dėl to, jog bijojos sąžinę savo sutepti, nes suprato, jog už tą perkėlimą tulai asabai prisieitu pakišti 4 tukstančius muštinių. Todėl ir pasiliko Žemaičių Vyskupijoje, dėl kurios dvasiško pakėlimo su dar didesniu rupesniu ir darbštumu darbavosi. Ir tas jo triusas nemažą atnešė vaisių. Pastojęs Vyskupu, rado visoje Žemaitijoje vos 7 kunigus. Bažnyčios beveik visos buvo kreivatikių rankosė arba sugriautos. Todėl pirmiausiu jo rupesniu buvo netik menkas liekanas katalikų tikėjimo cielybėje užlaikyti, bet dar ir pabėgėlius bažnyčion sugražinti. Todėl dėjo nemažą kaštą ant krikščioniško išauklėjimo ir pramokinimo vaikų, kreivatikystėje gimusiųjų. Jezaus Draugystei, kaipo jaunuomenės mokytojai, budamas ypatingai prilankus, padovanojo Vilniaus Jezavitų klioštoriui Rzešos dvarą, meldamas, idant, jam mirus,

kreivatikius katalikystèn atverstu, ką pats, gyvas budamas, padaryti nesuspėjo. Ant galo metuosę 1609 pašauktas tapo į dangų dėl apturėjimo užmokesnio už skaitlingus savo gyvenimo nuopelnus. Geras piemuo ir danguje savo dvasišky avelių neužmiršo. Ištikus ant Varnių nelaimės gadynei, pasirodė Varnių bažnyčią, kamę palaidotas tapo, savo plošėiumi pridengias ir anksti rytą vyskupiškais rubais pasirėdęs, prie altoriaus beinas. Pagaliaus dėl parodymo jo šventybės ir tai verta paminėti, jog vienas dievobaimingas vyras ir išmintingas kunigas, bažnyčios zakristijonas, dažnai matė ant jo grabo nakties laikę žibant liampas tamsoje stebulingą nežemišką šviesą. —

Priedas.

Apie lietuvius, pagarsėjusius Jėzaus Draugystėje šventu savo gyvenimu.

1. Vilniuje, Lietuvoj, metuosę 1668 (11 d. Kovo mėn. mirė) kun. Jonas Jaknavičė, lietuvis. Nors pildė Jėzaus Draugystėje įvairias augšto perdėtinio priedermes, budamas tai Rektorium, tai Prepozitu, vienok niekados neatsisakydavo nuo mokymo prasėiokų ir gelbėjimo pavargelių. Triskart Vilniuj' ištikus marui, ėjo draug su kitais tarnauti užsikrėtusiems tąją baisią ligą. Sukakęs 80 metų, nenorėjo ir ant senatvės dykai duoną valgyti: mokino vaikus pradžio-

mokslio ir rašė įvairias dvasiškas kningeles. Buvo tai vyras be jokios didystės ir labai uolus.¹⁾

2. Vilniuje, Lietuvoj', metuosę 1653 (12 d. Liepos mėn. mirė) **kun. Jurgis Giedraitis**, lietuvis. Paeinąs iš šlovingos giminės Didžiųjų Lietuvos kunigaikščių, dar didesnę garbę įgyjo savo augštomis dorybėmis. Jo pirmykštis didis karštumas Dievo tarnavimą niekadęs tolesniamę gyvenimą nesumažėjo. Tam augštam dorybės laipsniui pasiekti vartojo jisai tam tikrus įrankius: maž tekalbėdavo ir tevalgydavo, bet daug ir ilgai meldavosi, ypatingai prie penkių Išganytojo žaizdų. Todėl jo dušia buvo teip nekalta, jog nieks Draugystėje negalėjo patėmyti jį kadą nors papildžius su permanymu bent mažą nusidėjimą. Dėl kuno savo buvo teip aštrus, jog neretai per pusadynį kruvinai jį plakdavo. Dievobaimingą gyvenimą savo užbaigė garbingu mirimu, užsikrėtęs maro ligą, draug su kitais 7 draugininkais, ligoniams betarnaudamas.²⁾

3. Vilniuje, Lietuvoj', metuosę 1663 (4 d. Rugsėjo mėn. mirė) **kun. Mikolas Ginkevičė**, žemaitis. Per septynerius metus buvo Rymę spaviedninku, paskui Lietuvoje garbingai valdė

1) Sk lotynišką kningą: Metrašciai Jezaus Draugystės, paduodantieji ant kiekvienos dienos per ištisus metus žinias apie paminėtinuosius dalykus ir asabas Jezaus Draugystės, išleisti kun. Jono Drievo, Jezavito, Pruso, 1723 m.

2) Sk. minėtąją Drievo kningą p. 266.

Nesviziaus ir Vilniaus klioštorių, visad meilingai ir išmintingai apsieidamas. Apart to buvo perdėtinis Jezavitų seminarijos Varšuvoj' ir Vilniuj. Pamokslus su tokiu apaštališku karštumu sakinėjo, jog net savo sveikatą per tai sunaikino. Kokia buvo žmonių nuomonė apie jo šventybę, galima iš to matyti, jog, jam mirus, Vilniaus Vyskupas pats su visais pralotais ir kanauninkais į kapus jo kuną su iškilme palydėjo į vieną naktį, į nabašninko kambarį įsiprašęs, ties jo lovą ant žemės pergulėjo.¹⁾

4. Varšuvoje, Lenkijoj', metuosę 1646 (12 d. Rugpjūčio mėn. mirė) **kun. Jonas Gružauskis**, lietuvis. Buvo tai vyras augštos tobulybės, didei malonus dėl pavaldinių, pilnas švento rupesnio apie artymo išganymą, apsiėjimę švelnus, tik dėl savęs kuoastriausias, jieškojo nuolatinio dušios susivienijimo su Dievu, apie kurį dalyką net tris kningas parašęs paliko. Dusyk buvo Vilniaus dvasiškos Akademijos Rektorium, pildė priedermes perdėtinio Vilniaus ir Varšuvos Jezavitų seminarijose, pagaliaus, visų garbinamas, pasiliko išrinktas provincijolu Lietuvos Jezavitų. Vienas iš zokoininkų, kursai iš žingeidumo ilgai turėjo atvertę akį ant kun. Jono ir per tai arčiaus jį pažinojo, davė liudyjimą ant rašto, jog niekad jamę nepatėmyjęs nieko tokio, ką galima butu pripažinti

¹⁾ Sk. min. kning. Drievo p. 299.

nors už mažą nuodėmę. Paviršutiniai nesiskyrė jisai niekuomi nuo kitų, išrodė paprastus marškinius bevilkęs, bet atskyrus apykaklę ir rankoves, iš plonesnės drobės pasiutas, visos jo apatinis rubas buvo viena ašuotinė.¹⁾

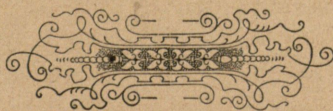
5. Vilniuje, Lietuvoj', metuosę 1631 (23 d. Rugsjučio mėn. mirė) **kun. Konstantinas Sirvydas**, lietuvis. Nuo pat jaunų dienų užlaikęs nekaltybę dušios ir kuno, buvo jisai netiktai augščiausios tobulybės pasekėju, bet ir nenuilstančiu darbininku. Nors kaipo mokytojas išguldinėjo Akademijoj' kasdien' šventraštį, vienok netiktai šventomis dienomis nejieškojo atilsio, bet, anaip tol, po tris pamokslus sakinėdavo: rytmečiais prasėiokams šv. Jono bažnyčioje lietuviškai, per pietus diduomenei katedros bažnyčioj' lenkiškai, klausant pralotams ir kanauninkams; ant galo, pavakariais visokio pašaukimo žmonėms išguldinėdavo Evangelijas vėl lietuviškai. Draugams persergint, kad, per tankiai ir ilgai žmones bemokydamas, sveikatos nesužeistu, atsakydavo: „O kam derės mano sveikata, jei nedarbuosiuos?“²⁾

6. Netoli Polocko, Rosijoj' metuosę 1620 (9 d. Rugsėjo mėn. mirė) **kun. Andrius Lomanas**, lietuvis. Budamas klioštoriaus perdėtiniu Dorpato mieste, Livų žemėje, geležiniais saitais ant rankų ir kojų Žuvėdų apkaltas, Žuvedijon nugā-

1) Sk. min. kning. Drievo p. 309.

2) Sk. min. kning. Drievo p. 325.

bentas tapo, kamę per septynerius metus gavo daug nukentėti, netik didei šaltamę kalėjimę bevargdamas, bet ir šėipjau nežmoniškai žudomas. Pagaliaus iš nelaisvės paleistas, gilias žymes saitų ir panėių, ant kuno išspauistas, nešinas, pagrižo tėvynėn, kantrybės doroje didei išsilavinęs. Polockan patekęs, atsizenklino nepaprastąją artymo meilę, nes 20 draugininkams susirgus, pats vienas jiems betarnaudamas, paveikslu parodė, jog meilė viską pakelia ir viską gali.¹⁾

1) Sk. min kaing. Drievu p. 351.

Turiny.

Švenčiausis Tėve!	3
Prakalba į lietuvius skaitytojus	17
Gyvenimas kun. Andriaus Rudaminos, Jezavito	19
Gyvenimas kunigaikščio Žemaičių vyskupo Merkelio Giedraičio	23
Priedas. Apie lietuvius, pagarsėjusius Jezaus Draugystėje šventu savo gyvenimu	25

